

ML 198557

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการ
หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

นางสาวกัลยา มะโซ่

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

พ.ศ. 2563

สงวนลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ใบอนุญาตวิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของ นางสาวกัลยา มะโซ่ แล้ว
เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ)

กรรมการ

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยุภาศ)

กรรมการ

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

(รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร)

คณบดีคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพศาล วรคำ)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน.....ปี.....
10 ก.ค. 2553

- ชื่อเรื่อง : ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร
- ผู้วิจัย : นางสาวกัลยา มะโซ
- ปริญญา : รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์)
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- อาจารย์ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร
- ปีการศึกษา : 2562

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของทาโรยามาเน่ คำนวณจากจำนวนคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร แล้วได้จำนวน 237 คน จาก 48 หมู่บ้าน ผู้วิจัยหาสัดส่วนจากจำนวน 237 คน หารด้วย 48 (จำนวนหมู่บ้าน) ได้เท่ากับ 4.937 ผู้วิจัยจึงปัดเศษให้เป็นจำนวนเต็ม 5 คน คูณด้วย 48 หมู่บ้าน เท่ากับ 240 คน และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ดังนี้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า (1) บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$) พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ การกำหนดคณหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.13$) การวางมาตรการ หรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ ($\bar{X} = 4.05$) การจัดตั้งแนวร่วม การป้องกันเหตุข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.01$) กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ($\bar{X} = 3.98$) และการเยียวยาคุ้มครองพิพาท ($\bar{X} = 3.81$) ตามลำดับ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร คือ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน แรงจูงใจใฝ่อำนาจ สามัญสำนึกเชิงเหตุผล การสนับสนุนจากรัฐ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณเป็น 0.900 และสามารถร่วมกันพยากรณ์บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของ

คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้ร้อยละ 81 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
ที่ระดับ .05

คำสำคัญ : บทบาท, การอำนวยความสะดวกเป็นธรรม, คณะกรรมการหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

Title : Factor influence to Justice Management Role of Village Committee in Thaicharoen District, Yasothon Province

Author : Miss Kanlaya Makho

Degree : Master of Public Administration (Public Administration)
Rajabhat Maha SaraKham University

Advisor : Associate Professor Dr. Sanya Kanaphum
Associate Professor Dr. Saovalak Kosonkittiumporn

Year : 2019

ABSTRACT

This research aimed to study the justice management role and study the factor influence to justice management role of village committee in Thaicharoen district, Yasothon province. The sample was 240 village committee in Thaicharoen district, Yasothon province; they were selected by cluster random sampling from 48 villages. The instrument was the five rating scale questionnaire. To analyzed data by frequency, percentage, mean, standard deviation and multiple regression analysis.

The research results found that ; (1) justice management role of village committee in Thaicharoen district, Yasothon province as overall was at high level ($\bar{X} = 4.00$) and each aspect was at high level as well, ranking mean from highest to lowest were ; determination of village rules ($\bar{X} = 4.13$), defining measures for preventive action ($\bar{X} = 4.05$), establishment of a dispute prevention alliance ($\bar{X} = 4.01$), conciliation and mediation the dispute resolution ($\bar{X} = 3.98$) and remedies the parties dispute ($\bar{X} = 3.81$) respectively. (2) the factor influence to justice management role of village committee in Thaicharoen district, Yasothon province as overall were the cooperation from the public sector, power motive, rational common sense, state support with multiple correlation coefficient is 0.900 and could be able predict the justice management role of village committee for 81 % by statistical significant at .05

Keywords : Role, Justice Management, Village Committee

Major Advisor

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.เสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา เจริญศิริ ประธานสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.ภักดี โพธิ์สิงห์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.ยุภาพร ยูภาส กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไข ข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมากระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ผู้วิจัย ขอขอบคุณ นายอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ประชาชนในเขตพื้นที่จังหวัด ยโสธร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์การวิจัย ที่ให้ความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามเป็นอย่างดี

ผู้วิจัยหวังว่า วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะเป็นประโยชน์และแนวทางการศึกษาสำหรับผู้สนใจ ต่อไป ซึ่งคุณค่าและประโยชน์ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูกตเวทิตาแก่บิดา - มารดา และขอขอบคุณญาติ พี่น้อง และเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยให้กำลังใจและรับฟังข้อผิดพลาด และผู้ที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีได้กล่าวชมเชยซึ่งมีส่วนร่วมให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี หากวิทยานิพนธ์มีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

นางสาวกัลยา มะโฮ

สารบัญ

หัวเรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ก
ABSTRACT	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	5
1.3 สมมติฐานการวิจัย	5
1.4 ขอบเขตการวิจัย	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	7
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
บทที่ 2 การทบทวนวรรณกรรม	11
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก	11
2.2 บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)	20
2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน	34
2.4 บริบททั่วไป	57
2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	68
2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย	75
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	115
3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง	76
3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	78
3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	80
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	80
3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	81

หัวเรื่อง	หน้า
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	82
4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	82
4.2 ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	83
4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	84
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	114
5.1 สรุป	114
5.2 อภิปรายผล	117
5.3 ข้อเสนอแนะ	121
บรรณานุกรม	123
ภาคผนวก	129
ภาคผนวก ก แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	130
ภาคผนวก ข ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม	143
ภาคผนวก ค ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม	147
ภาคผนวก ง ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์	151
ภาคผนวก จ ภาพประกอบการทำวิจัย	155
การเผยแพร่ผลงานวิจัย	157
ประวัติการวิจัย	158

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จำนวนประชากรอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	61
4.1	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
4.2	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวก ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน	86
4.3	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวก ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการกำหนดกฎหมู่บ้าน	87
4.4	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวก ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท	88
4.5	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวก ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ	89
4.6	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวก ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายข้อ ด้านกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท	90
4.7	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวก ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายข้อ ด้านการเยียวยาคุ้มครองพิพาท	91
4.8	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาท การอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมและจำแนก เป็นรายด้าน	92
4.9	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาท การอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายข้อ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ	93

ตารางที่	หน้า
4.10	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล 94
4.11	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง 95
4.12	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ 96
4.13	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน 97
4.14	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร 99
4.15	ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร 100
4.16	ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร 102
ข.1	ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม 144
ค.1	ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม 148

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1	กรอบแนวคิดการวิจัย 75
จ.1	จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ / การสนทนากลุ่ม โดยเชิญ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน อำเภอไทยเจริญ 156

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันประเทศไทยมีการปกครองประเทศโดยระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ในระบอบรัฐสภา ระบอบการปกครองมีส่วนสำคัญที่ทำให้การบริหารราชการแผ่นดิน จำต้องมีคณะบุคคลขึ้นมารับผิดชอบ มีบุคคลหนึ่งทำหน้าที่หัวหน้าคณะผู้บริหารที่พร้อมจะถูกรับผิดชอบ ตรวจสอบ และถ่วงดุลการใช้อำนาจทางการบริหารจากรัฐสภาตามแนวคิดอำนาจอธิปไตยซึ่งเป็น อำนาจสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศที่แต่ละฝ่ายต่างมีความเป็นอิสระในการใช้อำนาจของตนเอง แต่มีการควบคุมและถ่วงดุลอำนาจซึ่งกันและกัน

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของประเทศไทยได้ถูกบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติ ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 บัญญัติให้การบริหารราชการแผ่นดินแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การบริหารราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยทั้ง 3 ส่วน ล้วนอยู่ในการควบคุม ดูแลของคณะรัฐมนตรี ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบบริหารราชการแผ่นดิน อันครอบคลุมไปถึงการกำหนด นโยบายเพื่อให้ข้าราชการนำไปปฏิบัติ การอำนวยความสะดวกและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ตามกฎหมาย นโยบาย และคำสั่งของคณะรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้บังคับบัญชา

การบริหารราชการส่วนกลางใช้หลักการรวมอำนาจ โดยให้อำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัย สั่งการสูงสุดอยู่ในส่วนกลาง คือกรุงเทพมหานคร อันเป็นเมืองหลวงและศูนย์กลางการ บริหารราชการแผ่นดินของรัฐ แบ่งส่วนราชการออกเป็น 1) สำนักนายกรัฐมนตรี 2) กระทรวง หรือ ทบวงซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากระทรวง 3) ทบวง ซึ่งสังกัดสำนักนายกรัฐมนตรีหรือกระทรวง 4) กรม หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่นและมีฐานะเป็นกรม ซึ่งสังกัดหรือไม่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง หรือทบวง สำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนราชการดังกล่าวนี้มีฐานะเป็นนิติบุคคล

การบริหารราชการส่วนภูมิภาคใช้หลักการแบ่งอำนาจ โดยราชการส่วนกลางเป็นเจ้าของ อำนาจแล้วแบ่งอำนาจการบังคับบัญชาและการวินิจฉัยสั่งการให้แก่ภูมิภาคนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ สูงสุดแก่ประชาชน และการปฏิบัติของภูมิภาคนั้นจะต้องให้เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพแวดล้อม และขนบธรรมเนียมประเพณีของแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้จะต้องไม่ขัดต่อนโยบายของส่วนกลางหรือ ของคณะรัฐมนตรี หรือตัวบทกฎหมายของประเทศ การบริหารราชการส่วนภูมิภาค มี 2 ระดับ คือ จังหวัด และอำเภอ

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นใช้หลักการกระจายอำนาจที่ส่วนกลางได้มอบอำนาจระดับหนึ่งให้ประชาชนในท้องถิ่นไปดำเนินการปกครองตนเองอย่างอิสระ โดยไม่ขัดต่อกฎหมายของประเทศ หรือ ความสงบเรียบร้อยของประชาชนกิจกรรมที่ทำได้ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการพัฒนาที่มีอิสระในการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาหรือการสนับสนุนกิจกรรมของท้องถิ่นออกข้อบังคับหรือระเบียบต่าง ๆ มาบังคับในเขต การปกครองของตนได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นในปัจจุบันมีรูปแบบ 1) องค์การบริหาร ส่วนจังหวัด 2) เทศบาล 3) องค์การบริหารส่วนตำบล และ 4) ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

สำหรับการปกครองท้องถิ่น แบ่งเป็น อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ครั้นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวฯ (ร.5) และพระองค์ท่านได้ทรงริเริ่มให้มีตำแหน่งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้ปกครองหมู่บ้านครั้งแรก ที่อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม 2435 หมู่บ้าน ถือได้ว่าเป็น โครงสร้างทางการปกครองของไทยที่มีขนาดเล็กที่สุดและสำคัญที่สุด ดังที่หลายฝ่ายเห็นตรงกันว่า หมู่บ้าน คือ “จุดแตกหัก” ของการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาในทุกมิติ หากวันนี้เราสามารถทำให้ทุกหมู่บ้าน ในประเทศไทยของเราที่มีอยู่กว่า 75,000 หมู่บ้าน เข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้แล้ว ประเทศไทยของเราก็จะมีรากฐานที่แข็งแกร่ง และเป็นพลังที่สำคัญในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศในทุกมิติ เพื่อให้หมู่บ้านมีกลไกหลักสำคัญทำหน้าที่บริหารจัดการหมู่บ้านให้เกิดเอกภาพ และเข้มแข็ง กรมการปกครองจึงได้ปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 มาตรา 28 ตรี เกี่ยวกับ โครงสร้าง และอำนาจหน้าที่ของ คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ให้มีโครงสร้างที่ประกอบด้วยตัวแทนจากทุกภาคส่วนในหมู่บ้านและ กำหนดให้มีอำนาจหน้าที่ที่ชัดเจน โดยมีเป้าหมายให้ กม. ทำหน้าที่เป็นองค์กรหลักรับผิดชอบบูรณาการ ขับเคลื่อนงาน โครงการ / กิจกรรมของทุกภาคส่วนในหมู่บ้าน ทั้งนี้เพื่อให้การบริหารจัดการของหมู่บ้านมีเอกภาพ ลดความซ้ำซ้อน ซึ่งจะส่งผลให้ประหยัดทั้งเวลาและงบประมาณ

นอกจากกฎหมายจะกำหนดให้ในหมู่บ้านมีผู้ใหญ่บ้าน และผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ทำหน้าที่ “บำบัดทุกข์ บำรุงสุข” ให้แก่พี่น้องประชาชน ในหมู่บ้านตามหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดข้างต้น ซึ่งมีอยู่มากมายแล้ว เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านมีประสิทธิภาพมากขึ้นกฎหมายจึงได้ กำหนดให้มีคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. เป็นผู้เสนอแนะ และให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่อีกด้วย ดังนั้นจึงถือได้ว่า กม.เกิดขึ้นมาพร้อม ๆ กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯ เริ่มแรกกฎหมาย กำหนดให้ กม. ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน เป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นกรรมการ และกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิอีกไม่น้อยกว่า 2 คน แต่ปัจจุบันกระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองได้เสนอ ให้มีการแก้ไขพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 11)

พ.ศ. 2551 เกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) โดยยึดหลัก “การบูรณาการคน และบูรณาการงานในหมู่บ้าน” ทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้านเปรียบเสมือนเป็น “คณะรัฐมนตรีของหมู่บ้าน” ให้เกิดเอกภาพ และก่อประโยชน์สูงสุด ต่อพี่น้องประชาชน ดังคำขวัญที่ว่า “ประเทศต้องมีรัฐบาล หมู่บ้านต้องมี กม.” (ส่วนพัฒนาและส่งเสริม การบริหารงานท้องที่ สำนักบริหารการปกครองท้องที่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, 2557)

โดยภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาท ภารกิจ แยกแยะบทบาทหน่วยงานของรัฐ ที่ทำหน้าที่ในการกำกับหรือในการให้บริการ ยึดหลักธรรมาภิบาลปรับวัฒนธรรมการทำงาน ให้มุ่งผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์ส่วนรวม มีความทันสมัย และพร้อมที่จะปรับตัวให้ทันต่อการ เปลี่ยนแปลงของโลกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำนวัตกรรมเทคโนโลยีข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบการทำงานที่เป็นดิจิทัลเข้ามาประยุกต์ใช้อย่างคุ้มค่า และปฏิบัติงานเทียบได้กับมาตรฐานสากล รวมทั้งมีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนอง ความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และ โปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกัน ปลุกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมีซื่อสัตย์ และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริต ประพฤติมิชอบอย่าง สิ้นเชิง นอกจากนี้กฎหมายต้องมีความชัดเจน มีเพียงเท่าที่จำเป็น มีความทันสมัย มีความเป็นสากล มีประสิทธิภาพ และนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำและเอื้อต่อการพัฒนา โดยกระบวนการ ยุติธรรมมีการบริหารที่มีประสิทธิภาพเป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และการอำนวยความสะดวก ตามหลักนิติธรรม ตัวชี้วัด ประกอบด้วย 1) ระดับความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะ ของภาครัฐ 2) ประสิทธิภาพของการบริการภาครัฐ 3) ระดับความ โปร่งใส การทุจริต ประพฤติมิชอบ และ 4) ความเสมอภาค ในกระบวนการยุติธรรม โดยประเด็น ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุล และพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ประกอบด้วย 8 ประเด็น ได้แก่ 1) ภาครัฐที่ยึดประชาชน เป็นศูนย์กลางตอบสนองความต้องการ และให้บริการอย่างสะดวก รวดเร็ว โปร่งใส 2) ภาครัฐบริหารงาน แบบบูรณาการ โดยมียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายและเชื่อมโยงการพัฒนาในทุกระดับทุกประเด็น ทุกภารกิจ และทุกพื้นที่ 3) ภาครัฐมีขนาดเล็กลง เหมาะสมกับภารกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนและ ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ 4) ภาครัฐมีความทันสมัย 5) บุคลากรภาครัฐเป็นคนดี และเก่ง ยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก มีความสามารถสูง มุ่งมั่น และเป็นมืออาชีพ 6) ภาครัฐ มีความโปร่งใส ปลอดการทุจริต และประพฤติมิชอบ 7) กฎหมายมีความสอดคล้องเหมาะสมกับบริบท ต่าง ๆ และมีเท่าที่จำเป็น 8) กระบวนการยุติธรรมเคารพสิทธิมนุษยชนและปฏิบัติต่อประชาชน โดยเสมอภาค (ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. 2561 - 2580, 2561)

อำเภอ ถือว่าเป็นส่วนราชการระดับภูมิภาค ที่มีขนาดเล็กรองลงจากระดับจังหวัด ซึ่งอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร เดิมที่อยู่ในเขตการปกครองของอำเภอลำดวน ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2535 จึงได้แยกพื้นที่ตำบลคำเตย น้ำคำ คำไผ่ สัมผ่อ และไทยเจริญ มาจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอไทยเจริญ กระทรวงมหาดไทย ได้มีประกาศฉบับลงวันที่ 13 มีนาคม 2535 แบ่งอำเภอ ลำดวน ซึ่งประกอบด้วย 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลคำเตย ตำบลน้ำคำ ตำบลคำไผ่ ตำบลสัมผ่อ ตำบลไทยเจริญ ตั้งเป็นกิ่งอำเภอไทยเจริญ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2535 และยกฐานะเป็นอำเภอ ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 โดยเป็นอำเภอลำดับที่ 784 ของประเทศไทย และเป็นลำดับที่ 9 ของจังหวัดยโสธร การดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาในระดับหมู่บ้าน โดยใช้กลไกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ ถือว่าเป็นที่น่าสนใจ เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง มีการแสดงบทบาทในด้านต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการอำนวยความสะดวกเป็นกรรมการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นภายในหมู่บ้าน จะเห็นได้ว่าการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในระดับอำเภอจะไม่ค่อยมีเรื่องร้อนร้อนร้องทุกข์เข้าสู่ระบบการไกล่เกลี่ยในระดับอำเภอมากนัก นั่นแสดงให้เห็นว่าคณะกรรมการหมู่บ้านสามารถแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนระงับข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน ได้ อีกทั้งปัจจุบันผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองปฏิบัติการ) สังกัดที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จึงมีความคุ้นเคยและใกล้ชิดกับการดำเนินงาน ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญเป็นอย่างดี

ดังนั้น บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) จึงถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นกลุ่มบุคคลในหมู่บ้านเองที่จะเข้ามาทำหน้าที่ ซึ่งจะรู้พื้นที่ รู้วัฒนธรรมประเพณี รู้ความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านเป็นอย่างดี คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ถือเป็นกลไกของหมู่บ้านที่ใกล้ชิดประชาชน รู้ และเข้าถึงข้อมูลสภาพพื้นที่ที่ดีที่สุด ซึ่งคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ถือกำเนิดขึ้นครั้งแรก เมื่อวันที่ 9 มีนาคม พุทธศักราช 2486 ซึ่งบทบาทมีความหลากหลายครอบคลุม โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ทำหน้าที่บูรณาการการแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านให้มีเอกภาพ หมู่บ้านมีความเข้มแข็ง ก่อประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนและที่ผ่านมา คณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) ได้มุ่งมั่นทุ่มเทเสียสละทำงานตามอำนาจหน้าที่ด้วยจิตสาธารณะ จนสามารถสร้างความเข้มแข็งให้เกิดแก่หมู่บ้านได้เป็นจำนวนมาก และเมื่อหมู่บ้านเข้มแข็งแล้วก็จะส่งผลให้เกิดความเป็นปึกแผ่นของแผ่นดินรวมทั้งส่งผลดีต่อการแก้ไขปัญหา และพัฒนาประเทศโดยรวมด้วยคณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทอำนาจหน้าที่ที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ด้านช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปกป้อง รวบรวมไปถึงบทบาทในด้านการอำนวยความสะดวก การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทภายในหมู่บ้านถึงแม้ว่าในบางหมู่บ้านหรือบางตำบล คณะกรรมการหมู่บ้านจะเป็นกลไกหลัก

ในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้าน แต่ในสภาพปัจจุบันในทางปฏิบัติคณะกรรมการหมู่บ้านบางหมู่บ้านนั้น ก็ยังไม่มีบทบาทในการขับเคลื่อนการพัฒนาหมู่บ้านเท่าที่ควร ทั้ง ๆ ที่กฎหมายได้กำหนดบทบาทหน้าที่ไว้อย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร และเพื่อจะได้นำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปปรับปรุง แก้ไข หรือเสนอแนะ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ และนำไปวางแผนการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพต่อไป จึงเห็นควรมีการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศนี้

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.3 สมมติฐานการวิจัย

1.3.1 ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมาก

1.3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้แก่

1.3.2.1 ปัจจัยเชิงจิตวิทยา ประกอบด้วย ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล และอรรถประโยชน์ทางการเมือง

1.3.2.2 ปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษานี้ ศึกษาในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.4.2.1 ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่มีผลบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่

1) ปัจจัยเชิงจิตวิทยา ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง

2) ปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน ได้แก่ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

1.4.2.2 ตัวแปรตาม คือ บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร การพัฒนากรอบแนวคิดบทบาทการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530) การพัฒนากรอบแนวคิดการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านที่กล่าวมาแล้วนั้น ทั้งนี้ ผู้วิจัยยังได้ทำการศึกษานำร่อง (Pilot Study) โดยการลงพื้นที่และทำการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ จำนวน 5 คน ในท้องที่อำเภอไทยเจริญ

- 1) ด้านการกำหนดคกฏหมู่บ้าน
- 2) ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท
- 3) ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ
- 4) ด้านกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท
- 5) ด้านการเยียวยาคุ้มครองพิพาท

1.4.3 ขอบเขตด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1.4.3.1 ประชากร คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำนวน 576 คน จาก 48 หมู่บ้าน

1.4.3.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้มาโดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ (Yamane, 1973, p. 727) คำนวณจากจำนวนคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร แล้วได้จำนวน 237 คน จาก 48 หมู่บ้าน ผู้วิจัยหาสัดส่วนจาก จำนวน 237 คน หารด้วย 48 (จำนวนหมู่บ้าน) ได้เท่ากับ 4.937

ผู้วิจัย จึงประสงค์ให้เป็นจำนวนเต็ม 5 คน ครัวด้วย 48 หมู่บ้าน เท่ากับ 240 คน และการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

1.4.4 ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยครั้งนี้อยู่ระหว่าง เดือน กันยายน - ธันวาคม พ.ศ. 2562

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

“บทบาท” หมายถึง สิ่งที่กำหนดให้บุคคล หรือองค์การ เป็นหรืออยู่ในตำแหน่งที่ควรจะเป็น อันเป็นที่ยอมรับของสังคมตามระเบียบกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ตามแต่บริบทพื้นที่ กำหนด หรือคาดหวัง

“คณะกรรมการหมู่บ้าน” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 มีหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะและให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน

“การอำนวยความสะดวก” หมายถึง การช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมภายในกรอบของกฎหมายกำหนด โดยการปฏิบัติให้ทั้งฝ่ายผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสมอภาคเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ ได้แก่

1. การกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน หมายถึง การออกกติกาต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ประกอบด้วย การสำรวจปัญหาความต้องการที่จะมีกฎหมายหมู่บ้าน การประชุมหารือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่างกฎหมายหมู่บ้าน การได้รับมอบหมายเพื่อจัดทำกฎหมายฉบับสมบูรณ์ การทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ชุมชนได้วิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะข้อคิดเห็นกฎหมายหมู่บ้าน การประชุมหารือสรุปเพื่อประกาศเป็นกฎหมายหมู่บ้าน และการประกาศใช้และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบกฎหมายหมู่บ้านอย่างทั่วถึง

2. การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท หมายถึง การแสวงหาทีมงานหรือบุคลากรในหมู่บ้านเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการที่จะจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน การประชุมหารือเพื่อแสวงหาแนวร่วมเกี่ยวกับการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน การเสนอชื่อแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน การทำประชาคมติของหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดตั้งแนวร่วมป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน

และการจัดตั้งแนวร่วมจากกลุ่มบุคคล กลุ่มอาชีพ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ในการป้องกันเหตุข้อพิพาท
อย่างบูรณาการในหมู่บ้าน

3. การวางมาตรการ หรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ หมายถึง การแสวงหาวิธีการ
แนวทาง และขั้นตอนในการปฏิบัติเพื่อป้องกันเหตุไม่ให้เกิดข้อพิพาทในหมู่บ้าน ประกอบด้วย
มีการวางมาตรการ หรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุในหมู่บ้าน การทำกิจกรรมร่วมกันของคน
ในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในหมู่บ้าน การสร้างความปรองดอง
สมานฉันท์ของคนในหมู่บ้าน การร่วมกันถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุแก่เยาวชนในหมู่บ้าน การส่งเสริม
สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเล่นกีฬาเพื่อป้องกันเหตุของกลุ่มเด็กและเยาวชน

4. กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท หมายถึง การระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้น
ในหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการทางการไกล่เกลี่ยประนีประนอม โดยให้กลุ่มบุคคลที่ 3 เข้ามาเป็น
ตัวกลางในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย
ประกอบด้วย การยินยอมโดยสมัครใจของคู่กรณีในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอม
ข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน การแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานอื่น ๆ
เพื่อประกอบการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ข้อพิพาทในหมู่บ้าน การแสดงบทบาทตัวกลางในการไกล่เกลี่ย
ประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน การแสวงหาทางออกที่ดีร่วมกันระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย
การจัดทำสัญญาประนีประนอมของคู่กรณี

5. การเยียวยาคู่กรณีพิพาท หมายถึง การแสวงหาทางออกที่ดีร่วมกันในการระงับหรือเยียวยา
คู่กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ได้รับความเป็นธรรมร่วมกัน ประกอบด้วย การชดเชยค่าสินไหม
ทดแทน การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะแทนการเสียค่าปรับ การบำบัดฟื้นฟูคู่กรณี การทำจิตอาสา
ทำความดี เพื่อเยียวยาความเสียหายข้อพิพาทในหมู่บ้าน การใช้กระบวนการทางศาสนาในการเยียวยา
ข้อพิพาทในหมู่บ้าน

“ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม” หมายถึง เงื่อนไขที่มีผลต่อการแสดง
บทบาท หรือการปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคมของกรรมการหมู่บ้าน
ได้แก่

“ปัจจัยเชิงจิตวิทยา” หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดตลอดจนพฤติกรรมของกรรมการหมู่บ้าน
ประกอบด้วย

1. แรงจูงใจใฝ่อาณาจ หมายถึง ความต้องการที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่น
ในสังคม ประกอบด้วย การให้การยอมรับนับถือเป็นอย่างดี ความสัมพันธ์ที่ดีกับ การได้รับความนิยม
ชมชอบจากคนในชุมชนสูง การเอาใจใส่สารทุกข์สุกดิบคนในชุมชนเสมอมา การช่วยเหลือสังคม
เรื่อยมา การยอมรับฟังได้หากมีบุคคลร้องเรียนต่อว่าความพยายามกระทำการเพื่อให้มีโอกาส

เป็นตัวแทนของคนในชุมชน ความพยายามเพื่อให้คนอื่นยอมรับนับถือ มีโอกาสทำงานเพื่อคนในชุมชน ความภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนในหมู่บ้าน

2. สามัญสำนึกเชิงเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อสาธารณะประโยชน์ ประกอบด้วย การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านจะให้ความสำคัญของส่วนร่วมมากกว่าคนในครอบครัว การจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ไม่เคยทุจริตแม้แต่เงินบาทเดียว การจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาหมู่บ้านจะมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในชุมชนมากกว่าอิทธิพลของผู้มีอำนาจ เงินหรือสิ่งของใดใดก็ไม่มีอิทธิพลให้เปลี่ยนแปลงการตัดสินใจด้วยเหตุผลที่ดีแล้วได้ การดำเนินงานทุกอย่างของเป็นไปเพื่อผลประโยชน์กับชาวบ้านมากกว่าการเอาใจผู้มีพระคุณ การไม่ยอมทำตามการชี้แนะของนักการเมืองที่กระทำขัดต่อผลประโยชน์ของคนในชุมชน

3. อรรถประโยชน์ทางการเมือง หมายถึง สิ่งเร้าจากกิจกรรมทางการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจของกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย มักจะได้เป็นธุระให้กับนักการเมืองโดยเฉพาะ ส.ส. เป็นหัวหน้าคะแนนให้กับนักการเมืองโดยเฉพาะ ส.ส. พยายามที่จะมีตำแหน่งทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง ญาติพี่น้องส่งเสริมให้มีตำแหน่งผู้นำในหมู่บ้าน เพื่อนฝูงมิตรสหายผลักดันให้เป็นผู้นำชุมชน อาสาเป็นกรรมการหมู่บ้าน เพราะต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดัน โครงการ / กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

“ปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน” หมายถึง ปัจจัยแวดล้อมอื่นที่มีส่วนทำหน้าที่กรรมการหมู่บ้านแสดงบทบาทหน้าที่ทางใดทางหนึ่ง ได้แก่

1. การสนับสนุนจากรัฐ หมายถึง นโยบาย / โครงการ / กิจกรรมที่เกิดจากภาครัฐ ประกอบด้วย การที่นายอำเภอ / ปลัดอำเภอเรียกใช้งานเป็นประจำ การที่อำเภอส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำ การส่งเสริมให้จัดประกวดแข่งขันชุมชนดีเด่นเสมอ อำเภอจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง อบต. / เทศบาลเชิญร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นประจำ อบต. / เทศบาลสนับสนุนเงินงบประมาณการจัดกิจกรรมเสมอ

2. ความร่วมมือจากภาคประชาชน หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่จัดโดยกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมืออย่างดี เมื่อมีการจัดกิจกรรมเกิดขึ้น ประชาชนเรียกร้องคะแนนขอให้จัดกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ประชาชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมแต่ครั้งอย่างคึกคัก ประชาชนมักจะเป็นแนวหน้านำเสนอกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และประชาชนเอาใจใส่การพัฒนาชุมชนของตนเองทุกถ้วนหน้า

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ประโยชน์เชิงวิชาการ

ทำให้ทราบถึงบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ตลอดแนวทางในการพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1.6.2 ประโยชน์เชิงพื้นที่

ระดับอำเภอได้สารสนเทศบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมและเงื่อนไขของการแสดงบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม สามารถนำไปเป็นแนวทางการพัฒนาส่งเสริมให้กรรมการหมู่บ้านได้แสดงบทบาทที่พึงประสงค์ได้

1.6.3 ประโยชน์เชิงนโยบาย

สารสนเทศจากผลการวิจัยสามารถนำไปประกอบการปรับปรุงนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติหน้าที่กรรมการหมู่บ้านให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัย ได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม
2. บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)
3. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน
4. บริบททั่วไป
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในหน้าที่ของฝ่ายปกครองตามภารกิจของกรมการปกครอง ดังนี้

1. การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนเป็นภารกิจของกรมการปกครองตามกฎหมายกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย พ.ศ. 2545
2. การอำนวยความสะดวก หมายถึง การช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมภายในกรอบของกฎหมาย โดยการปฏิบัติให้ทั้งฝ่ายผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสมอภาค
3. ปลัดอำเภอกับการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม
  - 3.1 เป็นผู้ช่วยและผู้แทนนายอำเภอ
  - 3.2 มีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับนายอำเภอ
  - 3.3 เป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ
  - 3.4 เป็นพนักงานสอบสวน

4. งานอำนวยความสะดวกเป็นธรรมทางอาญาในหน้าที่ของฝ่ายปกครอง
  - 4.1 ความผิดอาญาซึ่งได้เกิด หรืออ้าง หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจ หรือผู้ต้องหา มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของตน
  - 4.2 กรณีความผิดเกิดหลายท้องที่
5. การเข้าร่วมการสอบสวนและการควบคุมการสอบสวนในคดีอาญาทั่วไป ดังนี้
  - 5.1 คดีที่ข้าราชการต้องหาคดีอาญาเพราะได้กระทำการตามหน้าที่ หรืออ้างว่าได้กระทำการตามหน้าที่
  - 5.2 เมื่อมีเหตุสำคัญ หรือกรณีจำเป็นสมควรให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองทำการสอบสวน หรือร่วมในการสอบสวน หรือร่วมในการสอบสวนคดีอาญา
  - 5.3 คดีที่ปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ เข้าควบคุม การสอบสวน โดยสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินการ ตามที่เห็นสมควร สั่งอนุญาต หรือ ไม่อนุญาตให้ ปล่อยชั่วคราว สั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวน หรือให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครอง เข้าร่วมทำการสอบสวนคดี เรื่องนั้น
6. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่ 3 เข้ามาช่วยเหลือ ให้คู่กรณีเจรจาต่อรองกันได้สำเร็จด้วยความสมัครใจของคู่กรณีเอง
7. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีวัตถุประสงค์เป็นการเข้าไปช่วยให้คู่กรณีได้เกิดการเจรจาต่อรอง โดยให้ความสะดวกในการติดต่อเจรจาระหว่างคู่กรณี สร้างบรรยากาศแห่งความเป็นมิตรในการเจรจา จนกระทั่งคู่กรณีสามารถบรรลุข้อตกลงและมองเห็นทางออกของปัญหาร่วมกันได้
8. ประโยชน์ที่ได้รับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะช่วยให้คู่กรณี ทั้งสองฝ่ายหรือทุกฝ่ายสามารถบรรลุความต้องการหรือข้อตกลงร่วมกันได้อย่างแท้จริง อันจะทำให้ ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เนื่องจากไม่ต้องเป็นคดี ความพิพาทกันในศาล ซึ่งจะก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้น ในสังคม หรืออาจทำให้คู่กรณีหันหน้าเข้าหากัน ได้อย่างเป็นมิตรรวมทั้งเป็นการลดคดีสู่กระบวนการ ยุติธรรม
9. “พนักงานฝ่ายปกครอง” ประกอบด้วย
  - 9.1 พนักงานฝ่ายปกครองโดยตรง ได้แก่ ตำแหน่งปลัดกระทรวงมหาดไทย เรียงลำดับ ลงไปจนถึงกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน
  - 9.2 พนักงานฝ่ายปกครองซึ่งเป็นเจ้าพนักงาน ซึ่งกฎหมายให้อำนาจและหน้าที่รักษา ความสงบเรียบร้อยของประชาชนให้รวมทั้งพืศดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมศุลกากร กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง และเจ้าพนักงานอื่น ๆ ในเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปราม ผู้กระทำความผิดกฎหมายซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมปราบปราม

10. คดีอาญาในความผิดตามกฎหมาย ดังนี้ พนักงานฝ่ายปกครองสามารถทำการสอบสวนฝ่ายเดียวได้
  - 10.1 กฎหมายว่าด้วยทะเบียนราษฎร
  - 10.2 กฎหมายว่าด้วยบัตรประจำตัวประชาชน
  - 10.3 กฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะ
  - 10.4 กฎหมายว่าด้วยภาษี บำรุงท้องที่
  - 10.5 กฎหมายว่าด้วยภาษีป้าย
  - 10.6 กฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือนและที่ดิน
  - 10.7 กฎหมายว่าด้วยการเก็บรักษา
11. นายอำเภอมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมทางแพ่ง ได้แก่
  - 11.1 การเปรียบเทียบความแพ่งในหน้าที่นายอำเภอ
  - 11.2 การประนีประนอมข้อพิพาทของกฎหมาย
  - 11.3 การระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ
12. นายอำเภอมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมทางอาญา ได้แก่
  - 12.1 การสืบสวนคดีอาญา (พนง. ฝ่ายปกครองตามที่กฎหมายกำหนด)
  - 12.2 การสอบสวนเบื้องต้นงานอำนวยความสะดวกเป็นธรรมทางอาญา (พนง. ฝ่ายปกครองตามที่กฎหมายกำหนด)
  - 12.3 ร่วมและควบคุมการสอบสวนในคดีอาญาทั่วไป
  - 12.4 การควบคุมการสอบสวนคดีป่าไม้
  - 12.5 การสอบสวนคดีอาญาบางประเภท
  - 12.6 คดีละเมิดกฎหมายท้องถิ่น
  - 12.7 การชันสูตรพลิกศพ
13. นายอำเภอมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในคดีปกครอง ได้แก่
  - 13.1 การปฏิบัติราชการทางปกครอง
  - 13.2 การฟ้องคดีปกครองและดำเนินคดีปกครอง
  - 13.3 ความรับผิดชอบละเมิดของเจ้าหน้าที่
  - 13.4 การปฏิบัติตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ

14. นายอำเภอมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน ได้แก่

14.1 ให้คำปรึกษา แนะนำด้านกฎหมาย

14.2 แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน (รวมถึงของหน่วยงานอื่นที่กรมการปกครองดำเนินการ เช่น ศูนย์ดำรงธรรม, สำนักงานกฤษฎีกาฯ)

14.3 ปลัดอำเภอผู้ประสานงาน ประจำตำบล สรุปรวบรวม ส่งผลการปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบ การให้บริการและการแก้ไขปัญหาของประชาชนประจำหมู่บ้าน

15. นายอำเภอมีบทบาทในการอำนวยความสะดวกเรื่องราวร้องทุกข์ กล่าวโทษ และแจ้งเบาะแสการทำผิดกฎหมาย ได้แก่

15.1 ร้องเรียน ร้องทุกข์ กล่าวโทษ

15.2 แจ้งเบาะแสการทำผิดกฎหมาย

15.3 เรื่องร้องเรียนของหน่วยงานอื่นที่ กรมการปกครองดำเนินการ (ศูนย์ดำรงธรรม, สำนักงานกฤษฎีกาฯ)

16. ผู้ว่าราชการจังหวัดแจ้งคำสั่งพนักงานอัยการให้ส่งสำนวนพร้อมกับความเห็นที่แย้งกันไปยังอัยการสูงสุดเพื่อชี้ขาด

17. การดำเนินงานศูนย์ดำรงธรรมในระดับอำเภอ ได้แก่ การร้องเรียน ร้องทุกข์ แจ้งเบาะแสการกระทำผิดทางกฎหมาย รวมทั้งการแก้ไขปัญหาผู้มีอิทธิพลในพื้นที่ ตลอดจนการดำเนินการสอบสวนและดำเนินการทางวินัย หรือทางอาญากับข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านฯลฯ ผู้บริหาร หรือพนักงานส่วนท้องถิ่นตามระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

18. พนักงานผู้ที่มีหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพ ประกอบด้วย พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน แพทย์ และพนักงานฝ่ายปกครอง หรือเทียบเท่าซึ่งมีตำแหน่งไม่ต่ำกว่าระดับปลัดอำเภอ

19. กรณีความตายเกิดขึ้นจากการกระทำของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ หรืออยู่ในระหว่างการควบคุมของเจ้าพนักงาน ซึ่งอ้างว่าปฏิบัติราชการตามอำนาจหน้าที่ ผู้มีหน้าที่ชันสูตรพลิกศพ ได้แก่ พนักงานอัยการ พนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครอง และแพทย์ โดยก่อนการชันสูตรพลิกศพ ให้พนักงานสอบสวนแจ้งให้สามี ภริยา ผู้บุพการี ผู้สืบสันดาน ผู้แทนโดยชอบธรรม ผู้อนุบาล หรือญาติของผู้ตายอย่างน้อย 1 คน ทราบเท่าที่จะทำได้

20. ตายโดยผิดธรรมชาติ หรือตายในระหว่างอยู่ในความควบคุมของเจ้าพนักงาน ให้มีการชันสูตรพลิกศพ เว้นแต่ตายโดยการประหารชีวิตตามกฎหมาย การตายโดยผิดธรรมชาติ คือ 1) ฆ่าตัวตาย 2) ถูกผู้อื่นทำให้ตาย 3) ถูกสัตว์ทำร้ายตาย 4) ตายโดยอุบัติเหตุ 5) ตายโดยยังมีปรากฏเหตุ

21. ผู้มีอำนาจชันสูตรพลิกศพตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 ในจังหวัดอื่น ได้แก่ ปลัดอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ป้องกันจังหวัด จำจังหวัด ปลัดจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัด แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่

22. ผู้มีอำนาจชันสูตรพลิกศพตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยระเบียบการปฏิบัติหน้าที่ชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครอง พ.ศ. 2543 ในกรุงเทพมหานคร ได้แก่ เจ้าพนักงานปกครอง นิติกร หัวหน้างาน หัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าฝ่าย ผู้อำนวยการส่วน ผู้อำนวยการกอง ผู้อำนวยการสำนักงานกรมการปกครอง ผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง รองอธิบดีกรมการปกครอง อธิบดีกรมการปกครอง ผู้ช่วยปลัดกระทรวงมหาดไทย ผู้ตรวจราชการ กระทรวงมหาดไทย รองปลัดกระทรวงมหาดไทย และปลัดกระทรวงมหาดไทย แห่งท้องที่ที่ศพนั้นอยู่

23. การปฏิบัติหน้าที่ในการชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครองมีขั้นตอน ดังนี้

23.1 เมื่อได้รับแจ้งเหตุการตาย บันทึกการตายที่ได้รับแจ้งลงในแบบรายงานประจำวันรับแจ้งเหตุการชันสูตรพลิกศพ

23.2 เมื่อไปถึงสถานที่เกิดเหตุ

23.2.1 ตรวจสอบว่า ผู้ร่วมชันสูตรพลิกศพมีครบถ้วนและถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่

23.2.2 บันทึกภาพผู้ตายตามสภาพที่พบครั้งแรกพร้อมสิ่งของ และสถานที่บริเวณข้างเคียงหรือร่องรอยที่ปรากฏต่าง ๆ

23.2.3 ตรวจสอบสถานที่เกิดเหตุหรือสภาพแวดล้อมในบริเวณที่พบศพพร้อมสภาพศพและวัตถุสิ่งของต่าง ๆ

23.2.4 ทำแผนที่ที่เกิดเหตุ

23.2.5 ร่วมพิจารณาการทำแผนที่ที่เกิดเหตุกับผู้ชันสูตรพลิกศพอื่น

23.2.6 ร่วมตรวจสอบสิ่งของอาวุธ ยานพาหนะ หรือวัตถุอื่น ๆ ของคนตาย หรือที่พบศพในสถานที่เกิดเหตุ

23.2.7 ร่วมทำบันทึกรายละเอียดแห่งการชันสูตรพลิกศพกับผู้ชันสูตรพลิกศพอื่น ๆ เพื่อแสดงเหตุและพฤติการณ์ที่ตาย ผู้ตายคือใคร ตายที่ไหน เมื่อใด ถ้าตายโดยคนทำร้ายให้กล่าวว่าใครเป็นผู้กระทำร้ายเท่าที่จะทราบได้แล้วให้สำเนารายงานการชันสูตรพลิกศพดังกล่าวรายงานผู้บังคับบัญชา และกระทรวงมหาดไทย

24. ในกรณีการชันสูตรพลิกศพมีความเห็นไม่ตรงกันและไม่อาจลงชื่อในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวนได้ให้บันทึกความเห็นแย้งไว้ในบันทึกผู้ชันสูตรพลิกศพมอบให้พนักงานสอบสวน 1 ชุด พร้อมบันทึกให้ทราบว่ามีความเห็นแย้งไว้ในแบบรายงานการชันสูตรพลิกศพของพนักงานสอบสวน

25. ห้ามมิให้เจ้าพนักงานผู้ทำให้ตายหรือผู้ควบคุมผู้ตายเป็นผู้ชันสูตรพลิกศพและหรือเป็นพนักงานสอบสวนคดีนั้น และห้ามมิให้บันทึกคำพยานหลักฐานด้วยตนเอง เว้นแต่บันทึกคำชี้แจงแสดงรายละเอียดที่เกิดขึ้นเพื่อมอบให้ผู้ชันสูตรพลิกศพทราบ

26. ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอได้ประสบเหตุความผิดอาญา ซึ่งควรจะกระทำการจับกุมได้ให้จับกุมแต่ถ้าไม่อาจจับกุมได้ทันทีที่สั่งให้เจ้าหน้าที่ตำรวจ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ทำการจับกุมและเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนดำเนินคดี ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอดำเนินการ ดังนี้

26.1 ทำการสืบสวนสอบสวน

26.2 สั่งให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการเพื่อรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ที่มีอยู่ในที่เกิดเหตุหรือดำเนินการทั้งหลายอื่น ๆ เช่น ตรวจตัวบุคคล ตรวจสอบสิ่งของ ค้นเพื่อพบสิ่งของและยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบ ตลอดจนสอบถามปากคำบุคคลและดำเนินการอย่างอื่นเท่าที่จำเป็น เพื่อเป็นหลักฐานในชั้นต้นและบันทึกไว้

26.3 ให้ส่งหลักฐานการสืบสวนนั้นและตัวบุคคลที่จับกุมไว้ไปให้พนักงานสอบสวนท้องถิ่นดำเนินการต่อไป

27. คดีที่งดการสอบสวน คือ คดีใดที่ไม่ปรากฏว่าผู้ใดเป็นผู้กระทำความผิด เมื่อพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบเห็นว่าได้สอบสวนมานานพอสมควรที่จะเสนอของดการสอบสวนให้ถือปฏิบัติ ดังนี้

27.1 คดีอาญาทั่วไปจะต้องสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือน

27.2 คดีอุกฉกรรจ์จะต้องสืบสวนสอบสวนติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ปี

28. การควบคุมการสอบสวนในการสอบสวนการกระทำความผิดที่เกิดขึ้นทั่วราชอาณาจักร ปลัดกระทรวงมหาดไทย มีอำนาจให้พนักงานสอบสวนมาชี้แจง เรียกสำนวนการสอบสวนมาตรวจพิจารณาและให้คำแนะนำ เร่งรัดให้ดำเนินการให้เป็นผลดีและเป็นไปในทางที่ชอบและเหมาะสม หากไม่ได้ผลปลัดกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจ ดังนี้

28.1 เข้าควบคุมการสอบสวนโดยสั่งแต่งตั้งพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบดำเนินการตามที่เห็นสมควร

28.2 สั่งอนุญาต หรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว

28.3 สั่งให้เปลี่ยนตัวพนักงานสอบสวนหรือให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเข้าร่วมทำการสอบสวนคดีเรื่องนั้น

29. ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ มีอำนาจเช่นเดียวกับปลัดกระทรวงมหาดไทย แต่เฉพาะในการสอบสวนในเขตรับผิดชอบของตน

30. การสอบสวนคดีที่ข้าราชการส่วนภูมิภาค ข้าราชการส่วนท้องถิ่น เทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตร กำนัน แพทย์ประจำตำบล และกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ต้องหาคดีอาญาเพราะได้กระทำการตามหน้าที่ หรืออ้างว่าได้กระทำการตามหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนผู้รับคำร้องทุกข์ หรือกล่าวโทษแจ้งให้ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอแล้วแต่กรณีทราบ โดยด่วน เพื่อให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองร่วมกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจดำเนินคดี และถ้าเป็นเรื่องที่เสนอมายังส่วนกลาง หรือเป็นเรื่องที่ส่วนกลางดำเนินการเองให้กรรมการปกครองและสำนักงานตำรวจแห่งชาติจัดพนักงานสอบสวนของแต่ละฝ่ายเข้าร่วม สอบสวนดำเนินคดี

31. การควบคุมการสอบสวนคดีเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรของชาติอื่น ๆ มีแนวทาง ดังนี้

31.1 เมื่อมีคดีอาญาเกี่ยวกับป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติในท้องที่ใดให้หัวหน้าพนักงานสอบสวนในท้องที่นั้นรับรายงานให้ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี

31.2 กรณีควรมีการตรวจสอบ กำกับดูแลการสอบสวนก็ให้พิจารณาดำเนินการได้

31.3 ในกรณีที่คดีเกิดขึ้นเป็นคดีใหญ่ หรือคดีสำคัญให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเข้าควบคุมการสอบสวนเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน

31.4 ในกรณีที่พนักงานฝ่ายปกครองได้จับกุมหรือร่วมในการจับกุมให้ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ หรือ ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอเข้าควบคุมการสอบสวนทุกคดี

32. คดีละเมิดข้อบัญญัติท้องถิ่น “ข้อบัญญัติท้องถิ่น” หมายความว่า เทศบัญญัติ ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลให้พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองเป็นผู้สอบสวน

33. นายองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายองค์การบริหารส่วนตำบล ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบล ซึ่งนายองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้ง มีอำนาจเปรียบเทียบคดีความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียวไม่เกิน 1,000 บาท

34. นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี เทศมนตรี ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล หัวหน้าแขวง หรือหัวหน้าส่วนราชการในเขตเทศบาลนั้น มีอำนาจเปรียบเทียบคดีความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียวอย่างสูง ไม่เกิน 1,000 บาท

35. นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดค้การบริหารส่วนจังหวัด รองปลัดค้การบริหารส่วนจังหวัด และข้าราชการค้การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งนายกองค้การบริหารส่วนจังหวัดแต่งตั้ง มีอำนาจเปรียบเทียบคดีความผิดที่มีโทษปรับสถานเดียว หรือคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือ ปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือ ทั้งจำทั้งปรับ

36. พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองมีอำนาจเปรียบเทียบคดีละเมิดข้อบัญญัติท้องถิ่น ที่มีอัตราโทษปรับสถานเดียว ไม่เกิน 10,000 บาท หรือคดีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

37. นายอำเภอมีหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท และกำหนดให้มีคณะบุคคล ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของประชาชน โดยมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

37.1 คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินมรดก

37.2 ข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ ไม่เกิน 200,000 บาท หรือมากกว่านั้น

37.3 คู่พิพาทตกลงยินยอมให้ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

37.4 สัญญาประนีประนอมยอมความมีผลผูกพันทั้งสองฝ่าย

37.5 หากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความ อีกฝ่ายยื่นต่ออัยการเพื่อยื่นต่อศาลให้ออกคำสั่งบังคับตามสัญญาประนีประนอมยอมความ

37.6 ความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอ หากเป็นความผิดอันยอมความได้ และมีใช่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ นายอำเภอสามารถไกล่เกลี่ยให้คู่กรณีตกลงประนีประนอมกันได้ ถ้าคู่กรณียินยอมให้นายอำเภอเปรียบเทียบ

38. ตามข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่ หรือคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนา และป้องกันตนเองทำการประนีประนอมข้อพิพาทให้กับประชาชน โดยได้กำหนดหลักเกณฑ์ ไว้ดังนี้

38.1 เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความกันได้

38.2 คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท

38.3 ข้อพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาในหมู่บ้านนั้น

สรุปได้ว่า การอำนวยความสะดวก หมายถึง การช่วยเหลือประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมภายในกรอบของกฎหมายกำหนด โดยการปฏิบัติให้ทั้งฝ่ายผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาได้รับความเสมอภาค เท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ ได้แก่

1. การกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน หมายถึง การออกกติกาต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ประกอบด้วย การสำรวจปัญหาความต้องการที่จะมีกฎหมายหมู่บ้าน การประชุมหารือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อร่างกฎหมายหมู่บ้าน การได้รับมอบหมายเพื่อจัดทำกฎหมายหมู่บ้านฉบับสมบูรณ์ การทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ชุมชนได้วิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะข้อคิดเห็นกฎหมายหมู่บ้าน การประชุมหารือสรุปเพื่อประกาศเป็นกฎหมายหมู่บ้าน และการประกาศใช้และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบกฎหมายหมู่บ้านอย่างทั่วถึง

2. การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท หมายถึง การแสวงหาทีมงานหรือบุคลากรในหมู่บ้านเพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการที่จะจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน การประชุมหารือเพื่อแสวงหาแนวร่วมเกี่ยวกับการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน การเสนอชื่อแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน การทำประชาคมติของหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดตั้งแนวร่วมป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน และการจัดตั้งแนวร่วมจากกลุ่มบุคคล กลุ่มอาชีพ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในการป้องกันเหตุข้อพิพาทอย่างบูรณาการในหมู่บ้าน

3. การวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ หมายถึง การแสวงหาวิธีการ แนวทาง และขั้นตอนในการปฏิบัติเพื่อป้องกันเหตุไม่ให้เกิดข้อพิพาทในหมู่บ้าน ประกอบด้วย มีการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุในหมู่บ้าน การทำกิจกรรมร่วมกันของคนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในหมู่บ้าน การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในหมู่บ้าน การร่วมกันถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุแก่เยาวชนในหมู่บ้าน การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้านเล่นกีฬาเพื่อป้องกันเหตุของกลุ่มเด็กและเยาวชน

4. กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท หมายถึง การระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการทางการไกล่เกลี่ยประนีประนอม โดยให้กลุ่มบุคคลที่ 3 เข้ามาเป็นตัวกลางในการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมต่อคู่กรณีทั้ง 2 ฝ่าย ประกอบด้วย การยินยอมโดยสมัครใจของคู่กรณีในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน การแสวงหาข้อเท็จจริง จากพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานอื่น ๆ เพื่อประกอบการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ข้อพิพาทในหมู่บ้าน การแสดงบทบาทตัวกลางในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน การแสวงหาทางออกที่ดีร่วมกันระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย การจัดทำสัญญาประนีประนอมของคู่กรณี

5. การเยียวยาคู่กรณีพิพาท หมายถึง การแสวงหาทางออกที่ดีร่วมกันในการระงับหรือเยียวยา คู่กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านให้ได้รับความเป็นธรรมร่วมกัน ประกอบด้วย การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะแทนการเสียค่าปรับ การบำบัดฟื้นฟูคู่กรณี การทำจิตอาสา

ทำความดี เพื่อเยียวยาความเสียหายข้อพิพาทในหมู่บ้าน การใช้กระบวนการทางศาสนาในการเยียวยาข้อพิพาทในหมู่บ้าน

2.2 บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

2.2.1 ความหมายของบทบาท

คณะกรรมการหมู่บ้าน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 มีหน้าที่เป็นผู้เสนอแนะและให้คำปรึกษาผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ รวมถึงทำหน้าที่บริหารจัดการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน

พัทธา สายหู (2511, อ้างถึงใน ณรงค์ เล็งประชา, 2541, น. 136) ได้ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ บทบาท คอการกระทำต่าง ๆ ที่ “บท” กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำทราบใดที่ยังคงอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดง ในละครเรื่องนั้น ๆ ว่ามีบทบาทที่จะต้องแสดง อย่างไร

อุทัย หิรัญโต (2519, น. 120) ให้ความหมายบทบาท หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดคิดหรือหวังว่าเขาจะกระทำอยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง การที่ประชาชนคาดหมายหรือหวังให้เขากระทำอย่างนั้น ก็คือ เอกลักษณ์และหน้าที่ทางสังคมของเขาเป็นมูลฐาน

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2538, น. 347) ได้ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ไว้ดังนี้ บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ

สุนทร กุญชร (2545, น. 10) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคมทางหน้าที่การงานตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, น. 602) ให้แนวคิดที่เกี่ยวกับ บทบาท ดังนี้ บทบาท หมายถึง การทำตามบทบาทการร่ำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ เช่น บทบาทของบิดามารดาในการเลี้ยงดู บุตรธิดา บทบาทของครูในการสอน หนังสือ เป็นต้น

ทวี เขจรกุล (2547, น. 25 - 26) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรม หรือหน้าที่ที่บุคคล ในตำแหน่งต่าง ๆ แสดงออกมาตามปทัสถานของสังคมที่กำหนด และคาดหวังให้บุคคลกระทำ ซึ่งบุคคลได้แสดงออกตามสถานภาพของตนเอง

Allport (1961, อ้างถึงใน สุภา สุกุลเงิน, 2545, น. 15 - 16) ได้ให้แนวคิดอันเกี่ยวกับของบทบาท ดังนี้ การแสดงบทบาทของบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

1. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวัง ให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นครองอยู่

2. การรับรู้บทบาท (Role Conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ตามการรับรู้ ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายในชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวม บทบาทนั้น

3. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptation) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่การได้ยอมรับบทบาทเป็นเรื่องเกี่ยวกับ ความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้ เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดี ยอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกหรือถูกแรงผลักดันจากสังคมให้รับตำแหน่งและมี บทบาทหน้าที่ปฏิบัติตาม เพราะหากบทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเกิดความขัดแย้งกับความต้องการ หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่ง อยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

4. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทของ เจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง (Actual Role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคม คาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเองการที่บุคคลใดจะปฏิบัติ ตามบทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาทนั้น ๆ ของบุคคลที่ได้ครอง ตำแหน่งนั้นอยู่เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและการรับรู้บทบาท ของตนเอง

Linton (1978, อ้างถึงใน สุรางค์ จันทร์เอม, 2529, น. 24) ให้แนวความคิดที่เกี่ยวกับบทบาท ดังนี้ สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ตำแหน่ง ในแต่ละตำแหน่งจะได้กำหนดบทบาทไว้อย่างไรบ้าง ฉะนั้นเมื่อมีตำแหน่งก็ต้องมีบทบาทควบคู่กันไปเสมอ คือ เมื่อบุคคลมีตำแหน่งย่อมจะต้องมีสิทธิ และหน้าที่ตามมาเอง บางคนก็ปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาท บางคนก็ทำไม่ได้ไม่เต็มทีเพราะเกิดขัดแย้งกัน ในบทบาทผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง

เช่น บุคลิกภาพของผู้ที่สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนประเพณีและวัฒนธรรมของสังคมนั้น
 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า บทบาท เป็นสิ่งที่กำหนดให้บุคคล หรือองค์การ เป็นหรืออยู่ในตำแหน่ง
 ที่ควรจะเป็นอันเป็นที่ยอมรับของสังคมตามระเบียบกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ตามแต่บริบทพื้นที่
 กำหนด หรือคาดหวัง

2.2.2 ประเภทของบทบาท

จากการศึกษาประเภทของบทบาท มีผู้จำแนกประเภทของบทบาทไว้อย่างหลากหลาย อาทิเช่น
 พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล (2542, น. 65 - 66) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า บทบาท
 เป็นรูปธรรมเห็นได้จากการกระทำที่แสดงออกมาบทบาท มี 3 ด้าน คือ

1. บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทอันกำหนดไว้ตามความคาดหวัง
 ของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพ
 นั้น ๆ ควรกระทำแต่อาจมีใครที่ทำหรือไม่มีใครทำตามนั้นก็ไม่ได้

2. บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทอันบุคคลคาดคิด
 ด้วยตนเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้จะขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ และประสบการณ์ของ
 แต่ละบุคคลด้วย

3. บทบาทที่แสดงออกจริง (Actual Role) เป็นการกระทำที่บุคคลปฏิบัติจริงขึ้นอยู่กับ
 เหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วยทำให้การแสดงบทบาทแตกต่างกันไป โดยสรุปบทบาท
 เป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงตามตำแหน่งหรือสถานะทางสังคม ที่บุคคลนั้น ๆ ดำรงตำแหน่งอยู่
 และสรุปประเภทของบทบาทออกเป็น 3 ลักษณะดังนี้

3.1 บทบาทที่ตนเอง หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งนั้น คาดหวังว่าตนเองควรมี
 บทบาท อย่่างไรคาดหวังว่าตนเองควรจะทำอย่างไรในตำแหน่งนั้น ๆ เรียกว่าบทบาทที่คาดหวัง

3.2 บทบาทคาดหวังจากผู้อื่น หรือจากสังคมต้องการให้บุคคลที่อยู่ในตำแหน่ง
 นั้น ๆ แสดงพฤติกรรมหรือปฏิบัติตามตำแหน่งหน้าที่ที่ทางสังคมครอบครองอยู่ เรียกว่า บทบาทที่สังคม
 กำหนด

3.3 บทบาทที่เป็นจริง หรือพฤติกรรมที่บุคคลนั้น หรือบุคคลที่ดำรงตำแหน่งได้
 กระทำจริง เรียกว่า บทบาทที่เป็นจริง

Broom and Selznick (1973, p. 36 อ้างถึงใน จารุพร เฟื่องสกุล, 2545, น. 13) ได้จำแนก
 บทบาทออกเป็น

1. บทบาทตามอุดมคติ (Ideal Role) เป็นบทบาทในอุดมคติที่มีการกำหนดสิทธิ
 หน้าที่ระบุเป็นลายลักษณ์อักษร หรือมีตัวบทกฎหมาย ระเบียบ กำหนดให้กระทำกิจกรรมในตำแหน่ง
 หน้าที่นั้น ๆ

2. บทบาทที่เป็นจริง (Performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคล ได้กระทำจริงซึ่งจะขึ้นกับการสังเคราะห์จากความเชื่อความหวังการรับรู้และประสบการณ์ของผู้ที่เข้ามาดำรงตำแหน่ง ทั้งยังต้องพิจารณาถึงความกดดัน จิตจำกัณฑ์และโอกาสในแต่ละสังคมในระบอบเวลานั้น ๆ ด้วย

3. บทบาทที่ควรปฏิบัติ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่ง เชื่อหรือหวังว่าควรกระทำตามตำแหน่งที่ได้รับแต่ยังไม่ได้กระทำ ซึ่งอาจจะไม่เหมือนกับบทบาทในอุดมคติ (ไม่มีอยู่ในระเบียบ, กฎหมาย) และบทบาทที่กระทำจริง นอกจากนี้บทบาทที่ควรกระทำยังขึ้นกับความแตกต่างขององค์การความคิดนึก ประสบการณ์ และการรับรู้ของผู้ดำรงตำแหน่งแต่ละคนด้วย จากแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ประเภทของบทบาท สามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. บทบาทที่คาดหวังหรือบทบาทในอุดมคติ คือ บทบาทที่ต้องการกำหนดให้บุคคลหรือองค์การเป็นหรืออยู่ในตำแหน่งที่ควรจะเป็น อันเป็นที่ยอมรับของสังคมตามระเบียบกฎหมาย วัฒนธรรม ประเพณี ตามแต่บริบทพื้นที่ ซึ่งอาจแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกัน

2. บทบาทในมุมมองของบุคคลอื่น เป็นบทบาทที่เกิดจากการที่บุคคลภายนอกมองถึงบทบาทของบุคคลหรือองค์การที่อยู่ในบทบาท หรือตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ

3. บทบาทที่ปฏิบัติได้จริง คือ บทบาทที่บุคคลผู้อยู่ในตำแหน่งหน้าที่นั้น ๆ ปฏิบัติตามระเบียบ กฎหมาย หรือวัฒนธรรม ประเพณี ในขณะนั้นซึ่งเป็นปัจจุบัน อาจแตกต่างกันหรือไม่แตกต่างกันในบริบทพื้นที่

2.2.3 ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ทฤษฎีบทบาทของ Nadel (1988, อ้างถึงใน พิทยา เพชรรักษ์, 2541, น. 14) กล่าวว่า บทบาท คือ ส่วนประกอบที่ส่งผลต่อพฤติกรรม 3 ลักษณะ คือ

1. ส่วนประกอบที่ส่งเสริมบทบาท เช่น ครูต้องพูดเก่ง หรือมีอารมณ์ขัน

2. ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้เช่นเป็นครูต้องสอนหนังสือ เป็นแพทย์ต้องรักษาคนไข้เป็นตำรวจต้องจับผู้ร้าย

3. ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ครูต้องเป็นสมาชิกคุรุสภา เป็นต้น ถ้ากำหนดให้ P คือ บทบาท

b คือ ส่วนประกอบที่มีผลสำคัญต่อบทบาทและขาดมิได้

c คือ ส่วนประกอบที่เป็นไปตามกฎหมาย

ดังนั้น จึงเขียนเป็นสมการบทบาทได้ว่า $P = a + b + c + \dots + n$

จากสมการอธิบายได้ว่า บทบาทต้องประกอบด้วยส่วนประกอบหลาย ๆ ส่วนอย่างน้อย 3 ส่วนขึ้นไปจนถึง n ส่วน

ทฤษฎีบทบาทของ Homann's Role Theory พิทยา เพชรรักษ์ (2541, น. 15) กล่าวว่า บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งเสมอ เช่น ตอนกลางวันแสดงบทบาทสอนหนังสือ เพราะเป็นครู พอตอนเย็นต้องแสดงบทบาทดูแลเลี้ยงดูบุตรเพราะเป็นพ่อแม่ เป็นต้น

ทฤษฎีบทบาทของ Ralph Linton Linton สักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2545, น. 115) กล่าวว่า ตำแหน่ง หรือสถานภาพเป็นผู้กำหนดบทบาท เช่น บุคคลที่มีตำแหน่งเป็นครูต้องแสดงพฤติกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ศิษย์ เป็นต้น ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ ได้สมบทบาทหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น บุคลิกของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย

จากความหมายแนวคิด ประเภท และทฤษฎี บทบาท หากพิจารณาถึงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มี ณ ปัจจุบัน มีประเด็นที่น่าจะนำมาพิจารณา 2 ประการ คือ ประการแรก กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเพียงใด และประการที่สอง บทบาทดังกล่าวที่กำหนดไว้ในระเบียบกฎหมาย กับบทบาทที่ประชาชนคาดหวังสอดคล้องและเป็นบทบาทที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้ปฏิบัติอยู่ในขณะนี้หรือไม่อย่างไร ซึ่งในประเด็นปัญหานี้ผู้ศึกษาจะได้ทำการแสวงหาคำตอบจากปรากฏการณ์จริงและนำเสนอ ต่อไป

1. โครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

1.1 ประวัติความเป็นมา

1.1.1 คณะกรรมการหมู่บ้านได้กำเนิดขึ้นตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 มาตรา 28 ตริ โดยกำหนดให้หมู่บ้านหนึ่งมีคณะกรรมการหมู่บ้านคณะหนึ่ง มีหน้าที่เสนอข้อแนะนำและให้คำปรึกษาต่อผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับภารกิจที่จะต้องปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

1.1.2 ต่อมาในปี พ.ศ. 2524 คณะกรรมการปฏิรูประบบราชการและระเบียบบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ได้พิจารณาเห็นว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านในสภาวะการณ์ปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2524) ยังไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ และไม่สามารถบริหารงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควรเนื่องจาก

- 1) การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ในดุลยพินิจของผู้ใหญ่บ้านเพียงคนเดียว
- 2) กระบวนการต่าง ๆ จัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านขึ้นซ้ำซ้อนกัน

หลายรูปแบบ

- 3) รัฐบาลขาดนโยบายที่แน่นอนและต่อเนื่องในการสนับสนุนหมู่บ้าน

1.1.3 คณะกรรมการปฏิรูปฯ จึงได้เสนอความเห็นต่อคณะรัฐมนตรีให้ปรับปรุงรูปแบบการบริหารงานของหมู่บ้านในด้านการต่าง ๆ ดังนี้

1.1.3.1 ส่งเสริมให้การดำเนินงานของหมู่บ้านอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบในรูปคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้การวินิจฉัยเรื่องต่าง ๆ เป็นไปอย่างรอบคอบ รัดกุม

1.1.3.2 ปรับปรุงโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นคณะกรรมการที่มีประสิทธิภาพ คือ

1) ยึดรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เป็นหลัก

2) ปรับปรุงโครงสร้างให้สอดคล้องกับรูปแบบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองหรือ อพป.

3) ยกเลิกคณะกรรมการระดับหมู่บ้านรูปแบบอื่น ๆ (ยกเว้นคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป.) ให้ใช้คณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียว

1.1.3.3 คณะรัฐมนตรีได้ประชุมเมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2524 ลงมติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 เป็นหลัก ตามความเห็นของคณะกรรมการปฏิรูปฯ และมอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยดำเนินการ

1.1.4 กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครองได้ดำเนินการปรับปรุงรูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีมาแต่เดิมให้มีประสิทธิภาพ โดยร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องวางแนวทางการดำเนินงานซึ่งได้ตราข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2526 ขึ้น

1.1.5 คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2526 ลงมติว่า

1.1.5.1 รับทราบผลการดำเนินงานปรับปรุงคณะกรรมการหมู่บ้านของกระทรวงมหาดไทย

1.1.5.2 ให้กระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม 2524 เรื่อง การปรับปรุงรูปแบบหมู่บ้านซึ่งอนุมัติในหลักการให้มีคณะกรรมการหมู่บ้านเพียงคณะเดียวโดยเคร่งครัด เว้นแต่หมู่บ้าน อพป. ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ให้คงเป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยการนั้น

1.1.5.3 อนุมัติในหลักการให้นายอำเภอมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการและบุคคลอื่นใดทุกสังกัดให้เป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้านและที่ปรึกษาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยฯ ได้โดยขอให้คำนึงถึงข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติด้วยว่า

- 1) ผู้ที่จะเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษาของคณะกรรมการหมู่บ้านและที่ปรึกษาของฝ่ายกิจการต่าง ๆ นอกเหนือจากผู้ที่เกี่ยวข้องแล้วจะต้องมีความเต็มใจ และอุทิศเวลาเพื่อการนี้
- 2) สำหรับที่เป็นข้าราชการ ควรได้รับความเห็นชอบจากหัวหน้าส่วนราชการนั้น ๆ ก่อนด้วย

1.1.6 ให้กระทรวงมหาดไทยรับข้อสังเกตของคณะรัฐมนตรีในเรื่องนี้ไปพิจารณาด้วย ดังนี้

1.1.6.1 กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิในคณะกรรมการหมู่บ้านและกรรมการสภาตำบลผู้ทรงคุณวุฒิในคณะที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านจะต้องไม่มีค่าตอบแทนตลอดไป

1.1.6.2 ในกรณีที่บุคคลได้รวมตัวกัน จัดตั้งเป็นกลุ่มเพื่อดำเนินการกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยส่วนราชการไม่ได้เกี่ยวข้องด้วยนั้น ถ้ากลุ่มใดมีกิจการทำนองเดียวกับฝ่ายกิจการใดในคณะกรรมการหมู่บ้านก็ควรจัดให้อยู่ในกิจการนั้น ๆ ด้วย

1.1.6.3 ควรพิจารณาให้มีกรรมการหมู่บ้าน ทำนองเดียวกันนี้สำหรับชุมชนแออัดในกรุงเทพมหานครด้วย

1.1.7 กระทรวงมหาดไทยได้ให้ทุกจังหวัด / อำเภอ ได้ปรับปรุงคณะกรรมการหมู่บ้านในปี 2526 ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) พ.ศ. 2526 โดยได้มีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่พร้อมทั้งแต่งตั้งฝ่ายกิจการต่าง ๆ ของ กม. และที่ปรึกษาของ กม. พร้อมกันทั่วประเทศ

1.1.8 กระทรวงมหาดไทย ได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2534 เพื่อเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นนอกจากผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรี สามารถเป็นประธานฝ่ายกิจการอื่นได้ และจังหวัด / อำเภอ จัดตั้งฝ่ายกิจการสตรีเพิ่มขึ้นในคณะกรรมการหมู่บ้านอีก 1 ฝ่าย เพื่อเป็นการส่งเสริมบทบาทของสตรีในการมีส่วนร่วมบริหารและพัฒนาหมู่บ้าน

2.2.4 รูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.2.4.1 คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. ถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งแก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย กรรมการ 2 ประเภท คือ

- 1) กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำ หรือผู้แทนกลุ่ม หรือองค์กรในหมู่บ้าน

2) กรรมการหมู่บ้านโดยการเลือก ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้เลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวน 2 - 10 คน โดยให้ที่ประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนด

2.2.4.2 ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ได้กำหนดให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 กำหนดให้กรรมการหมู่บ้านเล็กรองประธานกรรมการหมู่บ้านจากกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่งคนหนึ่ง และจากกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิอีกคนหนึ่ง โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านเล็กรองประธานคนใดคนหนึ่งเป็นรองประธานคนที่หนึ่ง และประธานคณะกรรมการหมู่บ้านเล็กรองกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่ง เป็นเลขานุการคณะกรรมการหมู่บ้าน และให้คณะกรรมการหมู่บ้านคนหนึ่งเป็นเหรัญญิกส่วนกรรมการหมู่บ้านคนอื่น ๆ ก็จะแบ่งหน้าที่รับผิดชอบงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ

1) ดังนั้น รูปแบบคณะกรรมการหมู่บ้านจะมีลักษณะ ดังนี้

- 1.1) ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน
- 1.2) กรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่ง 1 คน และโดยการเลือก 1 คน เป็นรองประธาน
- 1.3) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ
- 1.4) สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกรรมการ
- 1.5) ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านเป็นกรรมการ
- 1.6) กรรมการหมู่บ้าน ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 - 10 คน เป็นกรรมการ
- 1.7) กรรมการหมู่บ้าน (โดยการเลือกจากประธาน) เป็นเลขานุการ
- 1.8) กรรมการหมู่บ้าน (โดยการเลือกจาก กม.) เป็นเหรัญญิก

2.2.4.3 การได้มาและการพ้นจากตำแหน่งของกรรมการหมู่บ้าน

- 1) การได้มาของกรรมการหมู่บ้านของผู้นำ หรือผู้แทน หรือองค์กรในหมู่บ้าน ผู้นำ หรือผู้แทนของกลุ่ม หรือองค์กร ดังต่อไปนี้ มีสิทธิเป็นกรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง
  - 1.1) กลุ่มบ้าน ตามประกาศของนายอำเภอ
  - 1.2) กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิก ซึ่งตั้งขึ้นตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือคำสั่งของทางราชการตามที่กระทรวงมหาดไทยประกาศ
  - 1.3) องค์กรที่ได้มีการจดทะเบียนไว้ตามกฎหมายว่าด้วยสภาองค์กรชุมชน
  - 1.4) กลุ่มอาชีพ หรือกลุ่มกิจกรรมที่มาจากการรวมตัวกันของสมาชิก หรือตั้งขึ้นเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันระหว่างสมาชิกภายในกลุ่ม และต้องมีลักษณะ ดังต่อไปนี้

- 1.4.1) เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกไม่น้อยกว่าสิบคน
- 1.4.2) สมาชิกของกลุ่มไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่ง มีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน
- 1.4.3) เป็นกลุ่มที่มีการดำเนินกิจกรรมในหมู่บ้านอย่างต่อเนื่องมาแล้วไม่น้อยกว่าหกเดือน
- 1.4.4) เป็นกลุ่มที่มีกฎระเบียบที่กำหนดไว้ชัดเจนและต้องเกิดจากสมาชิกร่วมกันกำหนด

2) เงื่อนไขเวลาที่ต้องจัดให้มีการเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1) ถ้าตำแหน่งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งพร้อมกันให้ผู้ใหญ่บ้านดำเนินการจัดให้มีการประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่กรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิครบวาระการดำรงตำแหน่งหรือพ้นจากตำแหน่งพร้อมกัน โดยความเห็นชอบของนายอำเภอ

2.2) ถ้ากรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิว่างลง จนเป็นเหตุให้กรรมการหมู่บ้านที่เหลืออยู่มีจำนวนน้อยกว่า 2 คน และคณะกรรมการหมู่บ้านที่เหลือมีวาระการดำรงตำแหน่งไม่น้อยกว่า 180 วัน ให้ผู้ใหญ่บ้านจัดให้มีการเลือกคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายใน 15 วัน เลือกแทนตำแหน่งที่ว่างโดยให้มีวาระเท่ากัน

3) การพ้นจากตำแหน่ง

3.1) กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง ได้แก่

3.1.1) ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนา เมื่อพ้นจากการดำรงตำแหน่ง

3.1.2) ผู้นำหรือผู้แทนกลุ่ม หรือองค์กรในหมู่บ้านสิ้นสุดลงเมื่อมีการเลือกผู้นำ หรือผู้แทนขึ้นใหม่ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่งแล้ว การเป็นกรรมการหมู่บ้านโดยตำแหน่งของผู้นำ หรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้านต้องสิ้นสุดลงด้วยเหตุใดเหตุหนึ่ง ดังต่อไปนี้

3.1.2.1) ขาดคุณสมบัติของผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้าน

3.1.2.2) ตาย

3.1.2.3) ได้รับอนุญาตจากนายอำเภอให้ลาออก

3.1.2.4) นายอำเภอสั่งให้ออกจากตำแหน่งตามมติของคณะกรรมการหมู่บ้าน เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้านเห็นว่ามีคุณสมบัติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสียหายหรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่หมู่บ้าน หรือกระทำการอันเสื่อมเสียประโยชน์ของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีกรรมการหมู่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนกรรมการหมู่บ้านเท่าที่มีอยู่

เข้าชื่อเสนอให้คณะกรรมการหมู่บ้านพิจารณา และมติดังกล่าวต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการหมู่บ้านเท่าที่มีอยู่

3.1.2.5) เมื่อนายอำเภอมีประกาศให้กลุ่มตามข้อ 1.2 สิ้นสุดสภาพของการเป็นกลุ่ม หรือขาดคุณสมบัติของการเป็นกลุ่ม

4) วิธีการเลือกตั้งกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

4.1) ให้ผู้ใหญ่บ้านเป็นประธาน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเป็นกรรมการ และให้นายอำเภอแต่งตั้งบุคคลร่วมเป็นที่ปรึกษาและสักขีพยานในการประชุม ประกอบด้วย ปลัดอำเภอประจำตำบล ข้าราชการในอำเภอ 1 คน และกำนัน หรือผู้ใหญ่บ้านในอำเภอนั้น 1 คน

4.2) วิธีการเลือกกระทำโดยวิธีลับหรือเปิดเผยก็ได้ ทั้งนี้ให้ปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยหลักเกณฑ์การเป็นกรรมการหมู่บ้านของผู้นำ หรือผู้แทนกลุ่ม หรือองค์กรในหมู่บ้านและกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ พ.ศ. 2551

4.3) ราษฎรที่มีสิทธิเข้าประชุมส่วนมากที่มาประชุมเลือกผู้ใดแล้วให้ถือว่าผู้นั้นเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิและให้นายอำเภอออกหนังสือสำคัญไว้เป็นหลักฐาน

4.4) กรณีผู้รับเลือกมีคะแนนเสียงเท่ากันให้จับสลาก

5) คุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับเลือกเป็นกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิและผู้มีสิทธิเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ

5.1) มีสัญชาติไทยและมีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง

5.2) ไม่เป็นภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

5.3) ไม่เป็นคนวิกลจริต หรือจิตฟั่นเฟือน ไม่สมประกอบ

5.4) มีภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นประจำ และมีชื่อในทะเบียนบ้านตามกฎหมายว่าด้วยการเขียนราษฎรในหมู่บ้านนั้น ติดต่อกันมาแล้วไม่น้อยกว่า 3 เดือนจนถึงวันเลือก

2.2.4.4 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของคณะทำงานของกรรมการหมู่บ้าน

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2551 กำหนดให้คณะกรรมการหมู่บ้านแต่งตั้งคณะทำงานต่าง ๆ เพื่อช่วยเหลือปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน ดังนี้

1) คณะทำงานด้านอำนวยการ ประกอบด้วย ประธานกรรมการหมู่บ้าน รองประธานกรรมการหมู่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้าคณะทำงานด้านต่าง ๆ เลขานุการคณะกรรมการหมู่บ้าน เภรัญญิกคณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่เกี่ยวกับ

- 1.1) งานธุรการ
  - 1.2) การจัดประชุม
  - 1.3) การรับจ่ายและเก็บรักษาเงินและทรัพย์สินของหมู่บ้าน
  - 1.4) การประชาสัมพันธ์
  - 1.5) การประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงานด้านต่าง ๆ และงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย
- 2) คณะทำงานด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านเลือกมีหน้าที่เกี่ยวกับ
- 2.1) การจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน
  - 2.2) ประสานการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านกับคณะทำงานด้านต่าง ๆ เพื่อดำเนินการ หรือเสนอของงบประมาณจากภายนอก
  - 2.3) การรวบรวมและจัดทำข้อมูลต่าง ๆ ของหมู่บ้าน
  - 2.4) การติดตามผลการดำเนินงานตามแผนพัฒนาหมู่บ้านและงานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย
- 3) คณะทำงานด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการหมู่บ้านเลือก กรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านมีหน้าที่เกี่ยวกับ
- 3.1) การส่งเสริมให้ราษฎรมีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
  - 3.2) การส่งเสริมอุดมการณ์และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยให้กับราษฎรในหมู่บ้าน
  - 3.3) การส่งเสริมดูแลให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎระเบียบ ข้อบังคับของหมู่บ้าน
  - 3.4) การสร้างความเป็นธรรมและประนีประนอมข้อพิพาท
  - 3.5) การตรวจตรารักษาความสงบเรียบร้อยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในหมู่บ้าน
  - 3.6) การคุ้มครองดูแลรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน
  - 3.7) การป้องกันบรรเทาสาธารณภัยและภัยอันตรายของหมู่บ้าน
  - 3.8) งานอื่นใด ตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย

- 4) คณะทำงานด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก
- 4.1) มีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน
- 4.2) การพัฒนาและส่งเสริมการประกอบอาชีพ การผลิต และการตลาด เพื่อเสริมสร้างรายได้ให้กับราษฎรในหมู่บ้าน
- 4.3) งานอื่นใดตามที่ประธานคณะกรรมการหมู่บ้านหรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย
- 5) คณะทำงานด้านสังคม สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข ประกอบด้วย กรรมการหมู่บ้านที่คณะกรรมการเลือก มีหน้าที่เกี่ยวกับ
- 5.1) การส่งเสริมการศึกษา ศาสนา การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของหมู่บ้าน
- 5.2) การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ การจัดสวัสดิการในหมู่บ้าน
- 5.3) การสงเคราะห์ผู้ยากจนที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้
- 5.4) การส่งเสริมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การสาธารณสุข
- 5.5) งานอื่นใดตามที่ประธานกรรมการหมู่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้านมอบหมาย
- 5.6) คณะทำงานด้านอื่น ๆ ที่คณะกรรมการหมู่บ้านเสนอและนายอำเภอเห็นชอบ
- 6) ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน
- ตามร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน
- 6.1) ปลัดอำเภอประจำตำบล
- 6.2) นายกเทศมนตรี / นายกองค้การบริหารส่วนตำบล
- 6.3) นายอำเภออาจแต่งตั้งข้าราชการที่ปฏิบัติงานในตำบลหรือหมู่บ้านนั้น หรือบุคคลอื่นใดที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร เพิ่มเติมก็ได้
- 7) การบริหารเงินในหมู่บ้าน
- ตามร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยความเห็นชอบของนายอำเภอ อาจมีมติให้จัดตั้ง

กองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน ตลอดจนกิจกรรมอันเป็นประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้านก็ได้ โดยกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านนั้น เพื่อเป็นกองทุนในการบริหารจัดการและการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้านอาจมีรายได้ ดังนี้

- 7.1) เงินที่กลุ่ม หรือองค์กรภายในหมู่บ้านจัดสรรให้
- 7.2) เงินที่ได้รับการอุดหนุนจากส่วนราชการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 7.3) เงินและทรัพย์สินอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- 7.4) รายได้จากการจัดกิจกรรมของหมู่บ้าน
- 7.5) ให้คณะกรรมการหมู่บ้าน โดยความเห็นชอบของนายอำเภอกำหนด

หลักเกณฑ์การใช้จ่ายเงินของกองทุนกลางพัฒนาหมู่บ้าน ไว้ดังนี้

- 7.5.1) ค่าใช้จ่ายในการจัดประชุม
- 7.5.2) ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน
- 7.5.3) การจัดสวัสดิการภายในหมู่บ้าน
- 7.5.4) การจัดกิจกรรมสาธารณประโยชน์ของหมู่บ้าน
- 7.5.5) ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านกำหนด

8) การประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ตามร่างระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่และการประชุมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

8.1) ให้คณะกรรมการหมู่บ้านประชุมกันเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง โดยให้มีการประชุมภายในเจ็ดวันหลังจากการประชุมประจำเดือนของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่นายอำเภอ เรียกประชุม

8.2) การประชุมให้กระทำโดยเปิดเผยและเปิดโอกาสให้ราษฎรเข้าฟังได้ เว้นแต่คณะกรรมการหมู่บ้านจะลงมติให้ประชุมลับ

8.3) การประชุมต้องมีกรรมการหมู่บ้านมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

8.4) การลงมติขอที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่กฎหมายระเบียบ คำสั่ง หรือหนังสือสั่งการอื่นใดกำหนดไว้เป็นอย่างอื่น

8.5) กรณีเรื่องใดที่ที่ประชุมเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องรับฟังความคิดเห็นของราษฎรในหมู่บ้าน หรือเป็นเรื่องที่จะมีผลกระทบกับวิถีชีวิตของราษฎรในชุมชน หรือหมู่บ้าน หรือเป็นเรื่องที่มีกฎหมายระเบียบข้อบังคับให้เป็นไปตามมติให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน

8.6) คณะกรรมการหมู่บ้านอาจมีมติให้มีการประชุมประชาคมหมู่บ้าน เพื่อรับฟังความคิดเห็นในเรื่องดังกล่าวได้ โดยเมื่อที่ประชาคมหมู่บ้านลงมติในเรื่องใดแล้วให้คณะกรรมการหมู่บ้านประกาศให้ราษฎรในหมู่บ้านทราบทั่วกัน และปฏิบัติตามมติของที่ประชุมประชาคมหมู่บ้าน

8.7) ราษฎรในหมู่บ้านผู้มีสิทธิเลือกผู้ใหญ่บ้านจำนวนไม่น้อยกว่าสิบคน อาจยื่นหนังสือเสนอความคิดเห็นในเรื่องที่เกี่ยวกับกิจกรรมหรือประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้าน ต่อคณะกรรมการหมู่บ้านได้ และให้คณะกรรมการหมู่บ้านบรรจุเรื่องดังกล่าวเข้าที่ประชุมพิจารณา

9) การควบคุมดูแล

ให้นายอำเภอมีอำนาจหน้าที่ควบคุมดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านให้เป็นไปตามกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับของทางราชการ และให้ปลัดอำเภอประจำตำบล เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.)

9.1) การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ใน พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 11)

พ.ศ. 2551

9.1.1) มาตรา 28 ตรี วรรคสอง คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ใหญ่บ้านเกี่ยวกับกิจการอันเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน และปฏิบัติหน้าที่อื่น ตามกฎหมาย หรือระเบียบแบบแผนของทางราชการหรือที่นายอำเภอมอบหมาย หรือที่ผู้ใหญ่บ้านร้องขอ

9.1.2) มาตรา 28 ตรี วรรคสาม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหลัก ที่รับผิดชอบในการบูรณาการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน และบริหารจัดการกิจกรรมที่ดำเนินงาน ในหมู่บ้านร่วมกับองค์กรอื่นทุกภาคส่วน

9.2) การปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ ตามกฎหมายอื่น ๆ

อำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจไว้

9.2.1) ลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอม ข้อพิพาทนั้น ๆ เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับ

9.2.1.1) คดีแพ่งทุกประเภท

9.2.1.2) คดีอาญาประเภทความผิดที่ยอมความกันได้

9.2.1.3) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนี

- ประนอมข้อพิพาทและ

9.2.1.4) ข้อพิพาทดังกล่าวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

9.3) การปฏิบัติงานตามนโยบายของรัฐ คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ปฏิบัติงานตามมติของนายกรัฐมนตรีสั่งการ ในฐานะหัวหน้ารัฐบาล คณะรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม

9.4) การปฏิบัติงานประจำกระทรวง ทบวง กรม คณะกรรมการหมู่บ้านมีหน้าที่ในการปฏิบัติงานของทุกกระทรวง ทบวง กรม โดยสั่งการผ่าน จังหวัด และอำเภอ

9.5) การกิจเฉพาะตามลักษณะพื้นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรหรือผู้แทนของประชาชน ซึ่งแต่ละพื้นที่จะมีความแตกต่างของลักษณะ โครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตามภูมิประเทศ และภูมิรัฐศาสตร์ เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

2.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม หมายถึง เงื่อนไขที่มีผลต่อการแสดงบทบาท หรือการปฏิบัติตามหน้าที่และสิทธิของตนตามสถานภาพในสังคมของกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่

2.3.1 ปัจจัยเชิงจิตวิทยา

ปัจจัยเชิงจิตวิทยา หมายถึง ความรู้สึกลึกซึ้งที่คิดตลอดจนพฤติกรรมของกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย

2.3.1.1 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ

กึ่งวาล เทียนกันท์เทศน์ (2535, น. 392) ได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ แรงจูงใจปฐมภูมิ หรือแรงขับปฐมภูมิ (Primary Motives หรือ Primary Drives) และแรงจูงใจทุติยภูมิ หรือแรงขับทุติยภูมิ (Secondary Motive หรือ Secondary Drives)

1. แรงจูงใจปฐมภูมิ หรือแรงขับปฐมภูมิ จำแนกออกไป ดังนี้

1.1 แรงจูงใจอันเนื่องมาจากความรู้สึกลึกซึ้งทางชีวภาพ เช่น ความร้อน ความหนาว และความเจ็บ

1.2 ความหิวกระหาย (Thirst) คือ เมื่อร่างกายขาดน้ำ หรือความสมดุลของน้ำในร่างกายเสียไป คือ ลดน้อยลงจะมีการกระตุ้นทางประสาททำให้เกิดความรู้สึกลึกซึ้งคอยแสวงหาน้ำ แรงจูงใจอันเกิดจากความต้องการน้ำนี้เป็นแรงจูงใจที่เรียกว่า “ความกระหาย”

1.3 ความหิว (Hunger) ร่างกายมนุษย์ต้องการอาหารไปบำรุงเลี้ยงให้ร่างกายเจริญเติบโตหรือมีความสมบูรณ์และให้พลังงาน เมื่อร่างกายขาดอาหารย่อมเกิดความรู้สึกหิว

1.4 การหลับนอน การหลับนอนเป็นการพักผ่อนร่างกายที่สำคัญที่สุดเป็นการพักให้ร่างกายกลับชุ่มชื้นและมีกำลังวังชา การนอนหลับเป็นแรงขับอย่างหนึ่งที่ทำให้บุคคลต้องพักผ่อนและกิจกรรมอื่นทั้งหมดได้

1.5 ความเป็นบิดามารดา (Parental) เป็นความรู้สึกอยากเป็นบิดาของเด็กบางคนแต่งงานแล้วไม่มีลูก ต้องขอลูกคนอื่นมาเลี้ยงเป็นลูก

1.6 ความอยากรู้อยากเห็น (Curiosity) ได้แก่ความอยากเปิดภาชนะที่ปิดอยู่ต้องการรู้ความลับ ต้องการคำอธิบายสถานการณ์

1.7 ความกลัว (Fear) คนเรามีความกลัวเป็นพื้นฐาน เช่น กลัวความใหญ่โต ไม้ใหญ่ ความกว้างของทะเล ความไม่มีพื้นฐานแน่นอน เช่น รูปคนหน้าตาบูดเบี้ยว ความมืด ความสูง

1.8 เพศ (Sex) เป็นแรงขับที่ร่างกายเจริญถึงวุฒิภาวะทางเพศ สอโรมันในร่างกายจะเป็นตัวกระตุ้นสำคัญให้เกิดความต้องการทางเพศ เมื่อความรู้สึกต้องการมากพอที่จะผลักดันให้แสดงพฤติกรรมออกมา

1.9 ความรัก (Affection) ความรักชอบพอเกิดจากวุฒิภาวะของมนุษย์ เช่น การรักบิดา มารดา ญาติพี่น้อง เป็นต้น การแสดงออกทางด้านความรัก ได้แก่ ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือแบ่งปันซึ่งกันและกัน

1.10 แรงจูงใจที่เนื่องจากการแสดงของสตรีระ การที่ตีบอ่อนขยับน้อยออกมาต่อมเหงื่อขับเหงื่อเพื่อลดอุณหภูมิ การหายใจ ความเป็นกรด เป็นด่าง มีผลทำให้ร่างกายแสดงพฤติกรรมออกมา

2.3.1.2 แรงจูงใจทุติยภูมิ หรือแรงขับทุติยภูมิเป็นแรงจูงใจที่ได้รับจากการเรียนรู้ ประสบการณ์ และสิ่งแวดล้อม จำแนกออก ได้ดังนี้

แรงจูงใจเพื่อให้มีฐานะทางสังคม (Social Status) ได้แก่ การที่มนุษย์ต้องการตำแหน่งหน้าที่การงานให้สูงขึ้น อยากมีเกียรติยศ และอำนาจที่จะบังคับบัญชาผู้อื่น ดังนี้

1) ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในทางสังคมเป็นสิ่งที่ได้รับการอบรมสั่งสอนมาตั้งแต่เด็ก เช่น การต้อนรับแขกผู้มาเยี่ยมเยียน การติดต่อ การเข้าสมาคม สมาชิกของชมรม สโมสร

2) ความก้าวหน้า จัดเป็นแรงจูงใจที่ต้องการทำร้าย รุกราน ข่มขู่ ทำให้เจ็บกาย หรือทำลายตนเอง สิ่งที่เป็นแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการกระทำที่ก้าวร้าวจะเป็นแรงผลักดันให้แสดงพฤติกรรม เราเรียก แรงจูงใจชนิดนี้ว่า แรงจูงใจก้าวร้าว

สุรางค์ จันทร์อม (2529, น. 121) ได้แบ่งแรงจูงใจทางสังคมออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจด้านความมั่นคงปลอดภัย เช่น การที่บุคคลสร้างที่อยู่อาศัย ศึกษาเล่าเรียน ก็เนื่องมาจากแรงจูงใจประเภทนี้
2. แรงจูงใจด้านการตอบสนอง เช่น การที่บุคคลเข้าสังคม การอยู่ร่วมกันเป็นหมู่พวก การแต่งงาน เกิดจากความต้องการการตอบสนองจากผู้อื่นนั่นเอง
3. แรงจูงใจด้านการยอมรับนับถือจากผู้อื่น การที่บุคคลพยายามช่วยเหลือผู้อื่น หรือการที่พยายามทำความดีต่าง ๆ ก็ต้องการให้ผู้อื่นยกย่องนับถือ
4. แรงจูงใจด้านประสบการณ์ใหม่ ๆ การที่บุคคลจัดให้มีการทัศนจร การเปลี่ยนสถานที่ การศึกษาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอนั้น เนื่องจากต้องการประสบการณ์ที่แปลก ๆ ออกไปนั่นเอง

อารี เพชรสุด (2529, น. 79 - 109) ได้เสนอแนวคิดในอีกแง่หนึ่งของแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนอกเหนือจากทฤษฎีของ (Maslow) คือ แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) และแรงจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) ความต้องการความรัก และความต้องการศักดิ์ศรีนั้น เป็นแรงจูงใจภายนอก และในขณะเดียวกันความรู้สึกมีศักดิ์ศรี และมีสัจจะบารมีแห่งคนนั้นเป็นแรงจูงใจภายใน

สิทธิโชค วรรณสันติกุล (2531, น. 51 - 52) ได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดจากความต้องการของบุคคลที่จะกระทำกิจกรรมเพื่อที่จะทำให้ตนเองมีความรู้สึก ว่า ตนเองมีความสามารถและตนเองเป็นผู้ลิขิตชีวิตของตนเอง เมื่อไรที่สามารถทำงานจนประสบผลสำเร็จได้ก็จะเกิดความพึงพอใจ
2. แรงจูงใจภายนอก (Extrinsal Motivation) เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นจากการได้รับการกระตุ้นจากสิ่งจูงใจนอกตัวบุคคล เช่น เงิน การเลื่อนตำแหน่ง โบนัส ค่าชม เป็นต้น การใช้แรงจูงใจภายนอกในการกระตุ้นให้คนทำงานเป็นเรื่องที่มีมาช้านานจนกลายเป็นเรื่องปกติวิสัย

ถวิล ธาราโกชน์ (2532, น. 68 - 70) ได้แบ่งประเภทของแรงจูงใจทางสังคมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจใฝ่สัมพันธ์ (Affiliation Motive) การดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขเป็นสิ่งจำเป็นที่มนุษย์ทุกคนปรารถนาที่จะให้เป็นไป การมีเงินทองใช้สอย มีสิ่งอำนวยความสะดวกและความสุขสบายอย่างครบครันคงจะไม่ทำให้บุคคลมีความสุขอย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้เพราะธรรมชาติแล้วมนุษย์มีความต้องการที่สำคัญอย่างหนึ่ง ได้แก่ การเป็นที่ยอมรับของคนอื่น การได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากคนอื่น หรือความรักใคร่ชอบพอกจากคนอื่น

2. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ (Power Motive) ลักษณะที่สำคัญของมนุษย์ประการหนึ่ง ได้แก่ ความต้องการที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลที่เหนือคนอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งลักษณะอันนี้ทำให้บุคคลแสวงหาอำนาจ กระทำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ เพราะเกิดความรู้สึกว่าการกระทำอะไรได้เหนือคนอื่นเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของคน จึงเป็นสาเหตุให้เกิดแรงจูงใจใฝ่อำนาจ

3. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Achievement Motive) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงจูงใจประเภทหนึ่งที่ดูเหมือนว่าจะกล่าวถึงมากกว่าแรงจูงใจทางสังคมประเภทอื่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์เป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นหลังจากการคาดหวังของบุคคล ซึ่งอาจจะได้พบหรือมีประสบการณ์จากสิ่งใดสิ่งหนึ่งจนเป็นรอยประทับใจมาตั้งแต่เล็ก ๆ แล้วเขาก็พยายามที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จอันนั้น

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535, น. 111 - 113) ได้แบ่งแรงจูงใจออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. แรงจูงใจทางด้านร่างกายเป็นแรงผลักดันที่เกิดขึ้นพร้อมกับความต้องการมีชีวิต การดำรงชีวิต ไม่จำเป็นต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้แต่อย่างใด แรงจูงใจประเภทนี้ ได้แก่

- 1.1 ความหิว คนเราต้องการอาหารเข้าสู่ร่างกายเพื่อหล่อเลี้ยงชีวิต
- 1.2 ความกระหาย เมื่อร่างกายของคนขาดน้ำทำให้เรารู้สึกลำคอแห้งผาก เกิดความต้องการที่จะได้น้ำดื่ม
- 1.3 ความต้องการทางเพศ ความต้องการด้านนี้จะเริ่มขึ้นเมื่อคนเราย่างเข้าสู่วัยรุ่น และผู้ใหญ่อาจจะลดลงเมื่อมีอายุมากขึ้นตามลำดับ
- 1.4 ความต้องการอุณหภูมิที่เหมาะสมสิ่งมีชีวิตจะดำรงชีวิตอยู่ได้ก็ต้องอาศัยอุณหภูมิที่เหมาะสมอุณหภูมิในร่างกายที่ไม่สูง หรือต่ำจนเกินไป
- 1.5 การหลีกเลี่ยงความเจ็บปวด แรงขับชนิดนี้เกิดจากความต้องการหลีกเลี่ยงความเจ็บปวดเพื่อให้ร่างกายเกิดความปลอดภัย
- 1.6 ความต้องการการพักผ่อน เมื่อร่างกายเกิดความเหน็ดเหนื่อยเนื่องจากการใช้พลังงานออกแรงในการทำงานเราต้องการนอนหลับและพักผ่อน
- 1.7 ความต้องการอากาศบริสุทธิ์ที่มีก๊าซออกซิเจน
- 1.8 ความต้องการขับถ่ายเป็นการขับของเสียออกจากร่างกาย เป็นสิ่งจำเป็นเช่นเดียวกับอาหารและน้ำ

2. แรงจูงใจทางจิตใจและสังคม แรงจูงใจประเภทนี้ค่อนข้างจะสลับซับซ้อน เกิดขึ้นจากสภาพสังคม วัฒนธรรม การเรียนรู้ และประสบการณ์ที่บุคคลนั้นได้รับ และเป็นสมาชิกอยู่แยกออก ได้ดังนี้

2.1 ความต้องการที่เกิดจากสังคม ที่เป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมและกลายมาเป็นลักษณะนิสัยประจำตัวของแต่ละคน

2.2 ความต้องการทางสังคมที่เกิดจากการเรียนรู้ เราต้องมีประสบการณ์และการเรียนรู้มาก่อน จึงจะเข้าใจและเลือกปฏิบัติได้

วรากร สิทธิมาลิก (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนของอำเภอ ค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า บทบาทในฐานะฝ่ายปกครองที่ประชาชนให้ความไว้วางใจซึ่งเป็นการดำเนินการทั้งในเชิงรับและเชิงรุก กล่าวคือ ให้ความช่วยเหลือประชาชนทั้งในที่ว่ากรอำเภอ และในพื้นที่โดยมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ ปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดแคลนบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมายและด้านงบประมาณเป็นการเฉพาะทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน จึงได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหา โดยการขอรับการสนับสนุนเอกสารคู่มือในการปฏิบัติงานและงบประมาณ และเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้น

อ้อมอารีย์ ชีวาศรี (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอ ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอ ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การปกครองบังคับบัญชา ความสำเร็จของงาน และลักษณะของงาน 2) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอ ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ที่มีอัตราเงินเดือนแตกต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05

กล่าวโดยสรุป แรงจูงใจใฝ่อาณาจ หมายถึง ความต้องการที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่นในสังคม ประกอบด้วย การให้การยอมรับนับถือเป็นอย่างดี ความสัมพันธ์อย่างดีกับ การได้รับความนิยชมชอบจากคนในชุมชนสูง การเอาใจใส่สารทุกข์สุกดิบคนในชุมชนเสมอมา การช่วยเหลือสังคมเรื่อยมา การยอมรับฟังได้หากมีบุคคลร้องเรียนต่อว่าความพยายามกระทำการเพื่อให้มีโอกาสเป็นตัวแทนของคนในชุมชน ความพยายามเพื่อให้คนอื่นยอมรับนับถือ มีโอกาสทำงานเพื่อคนในชุมชน ความภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนในหมู่บ้าน

2.3.2 ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล

ทฤษฎีความสำนึกเชิงเหตุผล (Consciously Rational Theories) ทฤษฎีนี้เน้นที่ปฏิริยาความสำนึกตรรกะตรงของผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีต่อนโยบายของพรรคการเมือง สภาพของผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการบริหารการเลือกตั้ง เป็นต้น ลักษณะเหล่านี้เป็นเหมือนกรอบความคิดเชิงเหตุผล (Rational

Framework) ของผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเหมือนกับการตัดสินใจของผู้บริโภคในทางด้านเศรษฐศาสตร์ แนวความคิดที่สำคัญ คือ แนวคิดของ Anthony Downs เขียนเรื่อง An Economic Theory of Democracy และ Key ที่เขียนเรื่อง The Responsible Electorate (Key, 1966) ซึ่งได้ให้ความสำคัญกับเหตุผลของมนุษย์เศรษฐกิจ (Economic man) มาใช้ศึกษาการตัดสินใจทางการเมือง สำนักเชิงเหตุผลของบุคคล จึงเป็นเรื่องของต้นทุนและผลประโยชน์ที่ได้รับ (Cost - Benefit) ซึ่งเป็นตัวกำหนดที่สำคัญของพฤติกรรมทางการเมือง เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “ตัวแบบการเลือกโดยเหตุและผล (The Rational Choice Model) สำหรับแนวความคิดของ Downs (1957, p. 6) มีสมมติฐานการวิเคราะห์การตัดสินใจว่าทุกคนเป็นผู้มีเหตุผล ดังนั้นคนทุกคนย่อมตัดสินใจอย่างมีเหตุผลเสมอ โดยมีนิยามของการตัดสินใจ ดังนี้ 1) สามารถตัดสินใจได้เสมอเมื่อเผชิญกับทางเลือกต่าง ๆ ในการตัดสินใจ 2) มีการจัดลำดับทางเลือกต่าง ๆ ไว้ตามลำดับความสำคัญตามความเห็นของผู้ตัดสินใจ 3) การจัดลำดับนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนได้ 4) ผู้ตัดสินใจจะเลือกทางที่จัดลำดับไว้สูงสุดเสมอ และ 5) เมื่อสถานการณ์เหมือนกัน การตัดสินใจย่อมเหมือนกัน

2.3.2.1 ทฤษฎีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล (Rational Choice) หลักการสำคัญของ Rational Choice Theory คือ เชื่อว่ากิจกรรมทุกอย่างของมนุษย์เกิดขึ้นจากการไตร่ตรองและตัดสินใจกระทำอย่างมีเหตุผล โดยมนุษย์เลือกที่จะกระทำกิจกรรมพื้นฐานง่าย ๆ ตั้งแต่การดื่ม กิน ซื้อสินค้า ไปจนถึงกิจกรรมที่สำคัญต่ออนาคต เช่น การศึกษา การเลือกประกอบอาชีพ การมีครอบครัวต่างเกิดขึ้นหลังจากที่คิด ไคร่ครวญ ไตร่ตรองอย่างรอบคอบด้วยเหตุผลด้วยประการทั้งปวงแล้ว Scott (2000, อ้างถึงใน บูมอริ ยีหมะ, 2550) ในทางวิชาการได้นำเอาทฤษฎีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลไปใช้หลายวงการ เช่น 1) ในมิติทางรัฐศาสตร์ (Politics) ได้อธิบายที่มาของ Rational Choice Theory มาจากหลักปรัชญาการเมืองที่เชื่อว่ามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีเหตุผล เช่น Hume เสนอว่า เหตุผลเป็นเครื่องมือที่ถูกมนุษย์นำมาใช้ในการกระทำ (Action) เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่ตนเอง (Anand, 1993, p. 3) 2) ในมิติทางเศรษฐศาสตร์ (Economy) ให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมของมนุษย์ จากคำอธิบายของ Smith ที่มองว่ามนุษย์เป็นผู้แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว (Self - Interest) และนักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้บริโภคที่มีเหตุผล โดยสมมติฐานสำคัญ 2 ประการ คือ ประการแรก ผู้บริโภคจะตัดสินใจเลือกบริโภคจากทางเลือกที่มีอยู่อย่างจำกัด อันเป็นผลมาจากรายได้ของตนเองกับราคาของสินค้า ประการที่สอง คือ จากรายได้และราคาสินค้า ซึ่งส่งผลต่อจำนวนสินค้าที่ผู้บริโภคจะเลือกในประการแรกทีกล่าวมานั้น ในที่สุดผู้บริโภคจะเลือกบริโภคสินค้าที่ให้อรรถประโยชน์สูงสุด (Utility Maximization) แก่ตนเองโดยคำนึงถึงปัจจัยเรื่องรายได้และราคาสินค้า 3) ในมิติทางสังคมวิทยา (Sociology) ได้นำแนวคิดของ Theory มาสร้างเป็นทฤษฎีการแลกเปลี่ยนทางสังคม (Social Exchange Theory) เพื่ออธิบายว่าทำไมคนในสังคมจึงสละจากการอยู่เพียงลำพังมาปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้อื่น ขณะที่การแสวงทางเศรษฐกิจให้คนมีความสัมพันธ์กันมาจากการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการ

สามัญสำนึกเชิงเหตุผล หมายถึง ความสามารถในการใช้เหตุผลเพื่อสาธารณะประโยชน์ ประกอบด้วย การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านจะให้ความสำคัญของส่วนร่วมมากกว่าคนในครอบครัว การจัดกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ไม่เคยทุจริตแม้แต่เงินบาทเดียว การจัดกิจกรรมโครงการพัฒนาหมู่บ้านจะมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในชุมชนมากกว่าอิทธิพลของผู้มีอำนาจ เงินหรือสิ่งของใดใดก็ไม่มีอิทธิพลให้เปลี่ยนแปลงการตัดสินใจด้วยเหตุผลที่ดีแล้วได้ การดำเนินงานทุกอย่างของเป็นไปเพื่อผลประโยชน์กับชาวบ้านมากกว่าการเอาใจผู้มีพระคุณ การไม่ยอมทำตามการชี้แนะของนักการเมืองที่กระทำขัดต่อผลประโยชน์ของคนในชุมชน

2.3.3 ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง

แนวคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอรรถประโยชน์ทางการเมือง การทำความเข้าใจกับแนวคิดอรรถประโยชน์ทางการเมือง (Political Utility) จำเป็นต้องทำความเข้าใจแนวคิดที่เกี่ยวข้องเพื่ออธิบายกลไกในลักษณะใกล้เคียงกัน ซึ่งพบว่า แนวคิดที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับอรรถประโยชน์ทางการเมืองมีดังต่อไปนี้

2.3.3.1 แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง (Politic Economy)

เศรษฐศาสตร์การเมืองเกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 18 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการตอบสนองความต้องการของประชาชนว่า มีความต้องการแบบไหน ระบบการผลิต และการแจกจ่ายเป็นอย่างไรในการตอบสนองความต้องการดังกล่าว ความแตกต่างระหว่างเศรษฐศาสตร์กับเศรษฐศาสตร์การเมืองมีความน่าสนใจ คือ เศรษฐศาสตร์ (Economics) ในรากศัพท์ของกรีก หมายถึง การจัดการเศรษฐกิจของครัวเรือน ส่วนเศรษฐศาสตร์การเมือง หมายถึง การจัดการปัญหาเศรษฐกิจของรัฐ (นัฐวุฒิ สิงห์กุล, 2557) เศรษฐศาสตร์การเมือง มีความเกี่ยวข้องกับวิชาทางด้านสังคมศาสตร์ที่ศึกษากฎเกณฑ์ของการผลิต (Production) และการแจกจ่าย (Distribution) วัตถุประสงค์ของความมั่งคั่งในสังคมที่มีความแตกต่างในระดับของการพัฒนาสังคมของมนุษย์ ซึ่งพื้นฐานของวิถีชีวิตทางสังคม คือ การผลิตสิ่งของ (Material Production) เนื่องจากมนุษย์ต้องการอาหาร เสื้อผ้า และสิ่งของอื่น ๆ ในการดำรงชีวิตความต้องการเหล่านี้ทำให้มนุษย์ต้องทำการผลิตและจำเป็นต้องทำงาน แรงงานจึงเป็นกิจกรรมของสังคมมนุษย์ (Labor is an Activity of Social Man) โดยกำลังในการผลิต (Labor Power) คือ ความสามารถของมนุษย์ในการทำงานเป็นผลรวมของพลังทางสรีระทางกายภาพ (Physical) และจิตวิญญาณ (Spiritual) ที่สามารถผลิตวัตถุแห่งความมั่งคั่งนั่นเอง (Rothstein, 1957, p. 1) เศรษฐศาสตร์และการเมือง หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างวิชาเศรษฐศาสตร์และการดำเนินการทางการเมือง โดยที่วิชาเศรษฐศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ที่มีเป้าหมายให้มนุษย์ปัจเจกชนบรรลุซึ่งอรรถประโยชน์สูงสุด หรือหากเป็นสังคม ก็คือ ทำให้สังคมได้รับสวัสดิการสูงสุด ส่วนการเมืองเป็นเรื่องของกระบวนการที่พยายามดำเนินการให้ได้มาซึ่งอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

อำนาจในการตัดสินใจเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่ต้องการ ดังนั้นเศรษฐศาสตร์ และการเมือง จึงเป็นการนำเอาความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ไปผสมกับกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่พึงประสงค์ (อภิษฐ์ พันธเสน, 2557)

2.3.3.2 แนวคิดทางเลือกสาธารณะ (Public Choice) ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะนี้ ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นสาขาหนึ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1948 เป็นต้นมา เป็นหัวของกระแสการให้ความสำคัญกับการปล่อยให้กลไกของตลาดทำหน้าที่ อย่างเต็มที่ (Dennis, 2003, p. 2) อิทธิพลของทฤษฎีทางเลือก สาธารณะมีต่อการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1963 เป็นต้นมา โดยมีนักวิชาการ กลุ่มหนึ่งได้เข้าร่วมประชุมกันภายใต้หัวข้อ การพัฒนาในสาขานิรนามของรัฐประศาสนศาสตร์ (Development in the “No – Name” Field of Public Administration) (Elinor, 1971, p. 203) คำว่า “ทางเลือก สาธารณะ” ถูกนิยามว่าเป็นการใช้ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการตัดสินใจทางการเมือง (Mueller, 2003, p. 1) ทำให้ขอบเขตเนื้อหาของทางเลือกสาธารณะจึงเหมือนกับทางรัฐศาสตร์ ได้แก่ ทฤษฎี ว่าด้วยรัฐการลงคะแนนเสียง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียง พรรคการเมือง ระบบราชการ (Dennis, 2003, p. 1) นอกจากนี้ในมิติทางรัฐประศาสนศาสตร์ได้ให้ความสนใจในตัวแบบเชิงเหตุผล เพื่อเป็นเครื่องมือของการกำหนดนโยบาย โดยพิจารณาทางเลือกสาธารณะเกี่ยวกับสินค้า เอาความรู้ ในรูปแบบสหวิทยาการจากเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ สังคมวิทยา จิตวิทยาการบริหารธุรกิจ มาประยุกต์ใช้ ปรับปรุงการบริหารภาครัฐให้ดีขึ้น โดยมีฐานคติ (Assumption) ดังนี้ 1) ปัจเจกบุคคลเป็นคนเห็นแก่ตัว ต้องการแสวงหาประโยชน์สูงสุดทางเลือกสาธารณะจึงเสนอสิ่งจูงใจ (Incentives) เน้นการสร้าง สิ่งจูงใจทางบวก (Positive Incentives) ยังมีสิ่งจูงใจทางบวกมากเท่าไร ประชาชนก็จะเข้ามามีส่วนร่วม ในกิจกรรมของรัฐมากยิ่งขึ้น 2) การจัดระบบการบริหารให้มีความสะดวก ความเสมอภาค ความเป็นธรรม ความโปร่งใสสุจริต เกิดความพึงพอใจ ประหยัดค่าใช้จ่ายของประชาชน สร้างรายได้แฝงให้ประชาชน 3) การรับฟัง (Voice) จัดระบบให้รับฟังความต้องการของประชาชน 4) มีการแข่งขัน (Competition) ยังมีการแข่งขันมากเท่าไร ประโยชน์ก็ยิ่งตกอยู่กับประชาชนผู้รับบริการมากขึ้นเท่านั้น 5) ข้อมูล (Information) ถ้าประชาชนรู้ ประชาชนก็จะมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมซึ่งต้องมีการประชาสัมพันธ์ ข้อมูลที่ถูกต้อง 6) ระเบียบกฎเกณฑ์ (Regulation) ได้แก่ การกระทำความผิดที่เป็นความผิดโดยตัว ของมันเองสามารถดำเนินการได้เลย ส่วนความผิดที่บัญญัติขึ้นภายหลังต้องมี Regulation และ Incentive เช่น ใครมีปิ่นเถื่อนในครอบครองให้นำมาคืนหลวงจะไม่เอาโทษ 7) ความเหมือนและความแตกต่าง (Uniformity and Differentiation) ทางเลือกสาธารณะเสนอว่า ยิ่งเหมือนกันยิ่งมีประสิทธิภาพต่ำ ไม่สามารถสนองต่อความต้องการเท่าใดนัก แต่หากยิ่งต่างกันยิ่งสนองต่อความต้องการได้ดี กว่ากฎระเบียบถ้าเหมือนกันก็จะไม่สอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละแห่งที่ต่างกัน 8) ประชาชน ร่วมทำ (Citizen Co - Producers) ทางเลือกสาธารณะเสนอให้มีการขยายให้มากขึ้นเรื่อย ๆ เช่น แนวคิด

อาสาสมัคร เป็นต้น 9) การกระจายอำนาจ (Decentralization) ทางเลือกสาธารณะสนับสนุนให้มีการกระจายอำนาจในการให้บริการ เพราะจะก่อให้เกิดการบริการที่รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่ายสามารถสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีกว่าและเป็นประชาธิปไตย 10) ตรวจสอบและถ่วงดุล (Check and Balance) 11) รวมอำนาจ (Centralization) ในบางกิจกรรมของรัฐ เช่น การประกาศสงคราม นโยบายการต่างประเทศ นโยบายการเงินการคลัง และ 12) ซ้ำเสริมและซ้ำซ้อน (Redundancy and Duplication) ซ้ำเสริม เช่น โรงพยาบาลต้องมีระบบปั่นไฟสำรองเพื่อความปลอดภัยมากขึ้นและบริการสาธารณะ (Public Service and Goods) ทางเลือกสาธารณะจึงเป็นวิชาที่มุ่ง

2.3.3.3 ทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Theory) อรรถประโยชน์เป็นความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการอุปโภคบริโภคสินค้าหรือบริการในรูปแบบของสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งในระยะเวลาหนึ่ง ในสถานที่ใดสถานที่หนึ่งและการได้มีกรรมสิทธิ์ในสินค้านั้น วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2550, น. 90, อ้างถึงใน สิทธิ ชีรสรณ์, 2551, น. 14) อรรถประโยชน์เป็นความสามารถของสินค้าหรือบริการชนิดใดชนิดหนึ่งที่ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้บริโภคสินค้านั้น ๆ โดยทฤษฎีอรรถประโยชน์ (Utility Theory) อธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคตัดสินใจบริโภคสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับอรรถประโยชน์ หรือความพอใจสูงสุดภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ๆ การอธิบายตามแนวทฤษฎีนี้อยู่ภายใต้ข้อสมมติที่ว่า ผู้บริโภคมีการบริโภคสินค้า หรือบริการแต่ละชนิดในเวลาต่อเนื่องกันและการบริโภคสินค้าแต่ละชนิดเป็นอิสระต่อกัน และยังมีข้อสมมติเพิ่มเติมว่าอรรถประโยชน์สามารถวัดเป็นหน่วย ๆ ได้ ซึ่งหน่วยของอรรถประโยชน์นี้เรียกว่า “ยูทิล” (Uti) ตามนัยแห่งทฤษฎีนี้ ผู้บริโภคจะได้รับอรรถประโยชน์สูงสุด หรือบรรลุดุลยภาพก็ต่อเมื่อบริโภคสินค้าทั้งสองชนิดจนกระทั่งอรรถประโยชน์หน่วยท้ายของเงินหนึ่งบาทที่ได้จากการซื้อสินค้าแต่ละชนิดมีค่าเท่ากันพอดี อย่างไรก็ตาม “อรรถประโยชน์ (Utility)” มีความแตกต่างจาก “ประโยชน์ (Advantage)” สินค้าบางอย่างมีประโยชน์แต่อาจจะไม่มีอรรถประโยชน์ก็ได้เพราะอรรถประโยชน์ไปผูกติดกับความรู้สึกพอใจซึ่งเป็นเหตุผลเชิงจิตวิทยา (Psychology) การสร้างหรือเพิ่มอรรถประโยชน์ทางเศรษฐกิจจะทำได้ ดังนี้ (รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล, 2549 และ นราทิพย์ ชุตินวงศ์, 2546) 1) อรรถประโยชน์โดยรูปจากการแปรรูป (Form Utility) คือ การเปลี่ยนแปลงรูปร่างสินค้า เช่น การนำข้าวเปลือกมาเป็นข้าวสารนำแผ่นเหล็กมาทำตู้ นำผ้ามาตัดเสื้อ นำถั่วเหลืองมาสกัดเป็นน้ำมัน 2) อรรถประโยชน์โดยเวลา (Time Utility) คือ การเก็บรักษาสิ่งของเอาไว้ให้ผู้บริโภคได้บริโภคตามเวลาที่ต้องการ สินค้าบางชนิดอาจบริโภคได้เฉพาะบางฤดูกาล เช่น ผลไม้ นำมาผลิตเป็นผลไม้กระป๋อง พ้อค้าส่ง พ้อค้าปลีก เป็นต้น 3) อรรถประโยชน์โดยสถานที่ (Place Utility) เกิดจากการขนย้ายสินค้าแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง เช่น ขนส่งแร่จากในเหมืองมาในเมืองขนส่งน้ำมันจากโรงกลั่น ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ฯลฯ พ้อค้าขายส่งส่งสินค้าไปยังร้านค้าปลีกทำให้ผู้บริโภคสามารถซื้อสินค้าได้สะดวก 4) อรรถประโยชน์โดยการเป็นเจ้าของเปลี่ยนแปลง

กรรมสิทธิ์ (Possession Utility) สินค้าบางชนิดจะมีการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์หลายทอดกว่าจะถึงผู้บริโภค คือ กรรมสิทธิ์จะเปลี่ยนจากผู้ผลิตไปยังพ่อค้าขายส่ง พ่อค้าขายปลีกจนถึงผู้บริโภค หรือผู้ทำหน้าที่ เป็นนายหน้าขายสินค้า เช่น รถยนต์ บ้าน ที่ดิน และ 5) รรถประโยชน์โดยการบริการ (Services Utility) ผู้ที่ก่อให้เกิดประโยชน์จากการให้บริการ เช่น บริการการขนส่ง ทางการแพทย์ การประกันภัย เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป รรถประโยชน์ทางการเมือง หมายถึง สิ่งเร้าจากกิจกรรมทางการเมือง ที่มีผลต่อการตัดสินใจของกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย มักจะได้เป็นธุระให้กับนักการเมืองโดยเฉพาะ ส.ส. เป็นหัวหน้าคะแนนให้กับนักการเมืองโดยเฉพาะ ส.ส. พยายามที่จะมีตำแหน่งทางการเมืองอย่างใด อย่างหนึ่ง ญาติพี่น้องส่งเสริมให้มีตำแหน่งผู้นำในหมู่บ้าน เพื่อนฝูงมิตรสหายผลักดันให้เป็นผู้นำชุมชน อาสาเป็นกรรมการหมู่บ้านเพราะต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน

2.3.4 ปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน

ปัจจัยส่งเสริมสนับสนุน หมายถึง ปัจจัยแวดล้อมอื่นที่มีส่วนทำหน้ากรรมการหมู่บ้านแสดงบทบาทหน้าที่ทางใดทางหนึ่ง ได้แก่

2.3.4.1 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ

แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ. 2560 - 2564 (2560, น. 30 - 45) ได้นำสถานการณ์ปัจจุบัน และสภาพแวดล้อมของการบริหารประเทศ นำมาใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ในช่วงอนาคตที่ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงของประเทศ ชุมชนในด้านที่มีผลต่อการปฏิบัติงานพัฒนาชุมชนให้มุ่งไปสู่เป้าหมายสูงสุดภายใต้วิสัยทัศน์ “เศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ภายในปี 2564” กรมการพัฒนาชุมชนได้มุ่งขับเคลื่อนไปสู่การปฏิบัติ ให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งได้ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ทำให้มีความง่าย ทำท่าย และเป็นไปได้ในการปฏิบัติให้สอดคล้องกับทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) ยุทธศาสตร์ของประเทศไทย นโยบายของรัฐบาลสถานการณ์สภาพแวดล้อม ในปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรทุกคน ใช้เป็นกรอบทิศทางการปฏิบัติงาน โดยสามารถกำหนดรูปแบบ นำไปประยุกต์สู่การปฏิบัติงานได้ตามความเหมาะสม และกรมการพัฒนาชุมชนได้กำหนดให้ปี 2560 ขับเคลื่อนวาระกรมการพัฒนาชุมชน (Agenda) เพื่อมุ่งมั่นว่ากรมการพัฒนาชุมชน พร้อมขับเคลื่อน สัมมาชีพชุมชนเข้มแข็งภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อก้าวไปสู่ “เศรษฐกิจครัวเรือน มีความมั่นคงประชาชนใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนอย่างมีความสุข” มี 10 ยุทธศาสตร์

1. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
2. ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมลดความเหลื่อมล้ำในสังคม
3. ยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขัน

ได้อย่างยั่งยืน

4. ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนา

อย่างยั่งยืน

5. ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติเพื่อการพัฒนาประเทศ

สู่ความมั่งคั่งและยั่งยืน

6. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริต

ประพฤติมิชอบและธรรมาภิบาลในสังคมไทย

7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบโลจิสติกส์

8. ยุทธศาสตร์การพัฒนาวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิจัย และนวัตกรรม

9. ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ

10. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อการพัฒนา

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560, น. 71)

ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึงเน้นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนากลไกช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยในการต่อสู้คดีที่มีคุณภาพมาตรฐานและเพียงพอ การให้หลักประกันสิทธิของผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การกำหนดกรอบเวลาและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเป็นธรรมและเสมอภาค และการมีมาตรการที่ละเอียดอ่อนสำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและการจัดการคดีเกี่ยวกับกลุ่มที่มีความเปราะบาง ตลอดจนการพัฒนาวิธีพิจารณาความแพ่งและคดีปกครอง เพื่อเพิ่มโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม ปรับปรุงระบบโทษปรับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความโปร่งใส และระบบการช่วยเหลือผู้พ้นโทษในการกลับสู่สังคม

2. ส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรมการพัฒนาารูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมให้มีความหลากหลาย การสร้าง

ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชน การพัฒนาเทคโนโลยีคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรมและความขัดแย้งระหว่างภาครัฐเอกชน และชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาระบบการสืบเสาะและการสอดส่องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุปได้ว่า การสนับสนุนจากรัฐ หมายถึง นโยบาย / โครงการ / กิจกรรมที่เกิดจากภาครัฐ ประกอบด้วย การที่นายอำเภอ / ปลัดอำเภอเรียกใช้งานเป็นประจำ การที่อำเภอส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำ การส่งเสริมให้จัดประกวดแข่งขันชุมชนดีเด่นเสมอ อำเภอจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง อบต. / เทศบาลเชิญร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นประจำ อบต. / เทศบาลสนับสนุนเงินงบประมาณการจัดกิจกรรมเสมอ

2.3.4.2 ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

1) แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม (Participation)

1.1) การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดผลดีต่อการขับเคลื่อนองค์กรหรือเครือข่าย เพราะมีผลในทางจิตวิทยาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมย่อมเกิดความภาคภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร ความคิดเห็นถูกรับฟัง และนำไปปฏิบัติเพื่อการพัฒนาเครือข่าย และที่สำคัญ ผู้ที่มีส่วนร่วมจะมีความรู้สึกเป็นเจ้าของเครือข่าย ความรู้สึกเป็นเจ้าของจะเป็นพลังในการขับเคลื่อนเครือข่ายที่ดีที่สุด

1.2) การมีส่วนร่วมของประชาชน (People's Participation) ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักในการพัฒนาการบริหารภาครัฐตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ที่มีรูปแบบการบริหารงานภาครัฐเป็น “การบริหารภาครัฐเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน” คือ การให้บริการสาธารณะที่มีคุณภาพ โดยจัดให้มีการบริการสาธารณะที่เหมาะสม สำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมในเวลาที่เหมาะสม และใช้ทรัพยากรที่เหมาะสม โดยนำความต้องการของประชาชนมาเป็นหลักในการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนา การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ในการบริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของการบริหารงานให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย

1.3) การมีส่วนร่วมของประชาชนปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 5 (2525 - 2529) เป็นต้นมา และรัฐได้ใช้การมีส่วนร่วมนี้เป็นเครื่องมือให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการของรัฐ โดยที่คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมมีจำนวนมากแต่ก็ไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งในแง่การเมืองการปกครองที่เห็นว่า การเข้ามามีส่วนร่วมของชาชนบทเป็นกระบวนการเรียนรู้

ซึ่งกันและกันของทุกฝ่าย และยังคงอาจเป็นการปูพื้นฐานมั่นคงสำหรับวิวัฒนาการไปสู่การปกครองตนเองของท้องถิ่นได้ในบั้นปลายและได้กล่าวถึง จุดเริ่มต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าเริ่มต้นจากการเข้าร่วมกิจกรรมที่แต่ละคนมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องและสนใจเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำฝน การศึกษา การสาธารณสุข เป็นต้น ข้อสำคัญกิจกรรมเหล่านี้จะต้องสัมพันธ์กับปัญหา และความต้องการของชาวบ้าน

2) ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมืองในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หากแต่ในปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับประชาธิปไตยทางตรงและประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเอง ส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีขอบเขตกว้างขวางขึ้น

2.1) การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมอังกฤษฉบับออกฟอร์ด ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “เป็นการมีส่วนร่วม (ร่วมกับคนอื่น) ในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” คำว่า การมีส่วนร่วม โดยมากมักจะใช้ในความหมายตรงข้ามกับคำว่า “การเมินเฉย (Apathy)” ฉะนั้น คำว่า การมีส่วนร่วมตามความหมายข้างต้น จึงหมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจไม่ว่าเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่จำเป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น โดยตรงก็ได้แต่การมีทัศนคติ ความคิดเห็น ความสนใจ ห่วงใย ก็เพียงพอแล้วที่จะเรียกว่าเป็นการมีส่วนร่วมได้ และยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หมายถึง การที่กลุ่มประชาชน หรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชนที่กระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่จะบรรลุถึงเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจและสังคม หรือการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมหิดิน ไม่ว่าจะผ่านทางตรง หรือทางอ้อม หรือการดำเนินการเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ การปรับปรุงสภาพทางสังคมในกลุ่มชุมชน (เกียรติจิกร วัจนะสวัสดิ์, 2550) และ “การมีส่วนร่วมของประชาชน” เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการ และค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทาง และเป็นกรณีปฏิบัติสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน (วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และ เมธิศา พงษ์ศักดิ์ศรี, 2551) โดยสอดคล้องกับ คณิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ (2545) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation) หมายถึง การกระจายโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง และการบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ

ร่วมทั้งการจัดสรรทรัพยากรของชุมชนและของชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน โดยการให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็นให้คำแนะนำปรึกษา ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ รวมถึงลดจนการควบคุมโดยตรงจากประชาชน

นอกจากนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในกระบวนการนโยบายสาธารณะทั้งในด้านการให้และรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การให้ความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ การร่วมตัดสินใจ ทั้งในขั้นตอนการริเริ่มนโยบาย การจัดทำแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อม การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม การจัดการสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการปฏิบัติ การติดตาม และประเมินผลตามนโยบายแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมนั้น

2.2) การมีส่วนร่วมของประชาชนหากแบ่งออกตามความหมายหรือวิธีการปฏิบัติ ผู้วิจัย ได้ทำการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งความหมายของการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 รูปแบบ ดังนี้

2.2.1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่ของกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการพัฒนาร่วมคิด ร่วมตัดสินใจแก้ปัญหาของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญ ร่วมกับวิทยากรที่เหมาะสม และสนับสนุนการติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (ทงศักดิ์ คุ่ม ไช้ น้ำ, 2540) ซึ่งสอดคล้องกับ โกวิทย์ พวงงาม (2541) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการของกลุ่มองค์กรชุมชนมีการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงมือปฏิบัติ โดยมีความเข้าใจปัญหาของตนและตระหนักถึงสิทธิของตนที่มีต่อสิ่งนั้น ซึ่งความรู้สึกเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการที่บุคคล ได้รับข้อมูลใหม่ที่ช่วยเพิ่มอำนาจ ความคิด และโอกาส ได้ร่วมวิเคราะห์ และตัดสินใจกำหนดเป้าหมายในกิจกรรมเหล่านั้น

2.2.2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในแง่ของกระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับ โอกาสที่จะแสดงออก ซึ่งความรู้สึกนึกคิด แสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามีแสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการแสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญ และแสดงออกซึ่งวิธีแก้ไขปัญหาและลงมือปฏิบัติ โดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด สอดคล้องกับ สายสุนีย์ ปวดีนันท์ (2541, น. 41) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วม ว่าเป็นการที่ปัจเจกบุคคล กติ กลุ่มคน หรือองค์กรประชาชนได้อาสาเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจการดำเนินโครงการ การแบ่งปันผลประโยชน์และการประเมินผลโครงการพัฒนาด้วยความสมัครใจโดยปราศจากข้อกำหนดที่มาจากบุคคลภายนอกและเป็นไปเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสมาชิกในชุมชน รวมทั้งที่อำนาจอิสระในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนาให้กับสมาชิกด้วยความพึงพอใจและผู้เข้ามามีส่วนร่วมมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการด้วย

2.2.3) การมีส่วนร่วมของประชาชน ในแง่ของกระบวนการที่รัฐ ทำการส่งเสริมชักนำสนับสนุนและสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชน ทั้งในส่วนบุคคล กลุ่มคน ชมรม สมาคม มูลนิธิ และองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่าง ๆ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยแนวคิดนี้สอดคล้องกับ จูพากรณ์ โสตะ (2543) กล่าวถึง การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล หรือคณะบุคคลเข้ามาช่วยเหลือ สนับสนุนทำประโยชน์ต่าง ๆ หรือกิจกรรมต่าง ๆ อาจเป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการบริหารและประสิทธิผลขององค์กร ขึ้นอยู่กับการรวมพลังของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับองค์กรนั้น ในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย โดยมีนักวิชาการได้กล่าวว่า การสร้างความตระหนักในการพัฒนาในเรื่องใดก็ตามนั้น ยิ่งให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมมากเท่าใด โอกาสความสำเร็จก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย (คณิงนิจ อนุ โรจน์, 2548) วิธีการ หนึ่งในการรวมพลังความคิดสติปัญญา ก็คือ การให้มีส่วนร่วม การให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์กรนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินการ หรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เป็นผลให้บุคคลนั้น มีความผูกพัน (Commitment) ต่อภารกิจและองค์กรในที่สุด สอดคล้องกับ ทองใบ สุทธาโร (2543, น. 227) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นวิธีการที่ผู้นำสามารถนำมาปรับใช้ในการจูงใจ และสร้างขวัญกำลังใจให้แก่บุคลากร เป็นกลยุทธ์ที่จะช่วยให้มีแรงจูงใจในการทำงานมากขึ้นบุคลากร ที่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจอาจมีความผูกพันในการทำงานยิ่งกว่าการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เท่านั้น ส่งผลให้บุคคลเกิดความพอใจในการทำงานตลอดจนทำให้เขาได้รับการยอมรับ (Recognition) มีความรับผิดชอบ (Responsibility) และเกิดความนับถือตนเองมากขึ้น (Self - Esteem)

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมจะต้องเป็น กระบวนการดำเนินการอย่างแข็งขัน ซึ่งหมายถึง บุคคล หรือกลุ่มที่มีส่วนร่วมได้เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม และได้มุ่งใช้ความพยายาม ตลอดจนความเป็นตัวของตัวเองที่จะดำเนินการตามที่ริเริ่มนั้น และ การมีส่วนร่วม คือ การที่ได้มีการจัดการที่จะใช้ความพยายามที่จะเพิ่มความสามารถที่จะควบคุมทรัพยากร และระเบียบในสถาบันต่าง ๆ ในสภาพสังคมนั้น ๆ โดยกลุ่มที่ดำเนินการและความเคลื่อนไหว ที่จะดำเนินการนี้ ไม่ถูกควบคุมโดยทรัพยากรและระเบียบต่าง ๆ

วันชัย วัฒนศัพท์ (2549) กล่าวว่าการทำงานแบบมีส่วนร่วม นั้น ไม่ว่าจะในระดับครอบครัว ระดับโรงเรียน ระดับชุมชน ระดับองค์กร หรือระดับประเทศนั้นมีความสำคัญ อย่างยิ่งในระบอบทศวรรษปัจจุบัน เพราะจะช่วยให้ผู้มีส่วนร่วมเกิดความรู้สึกความเป็นเจ้าของ (Ownership) สอดคล้องกับ คณิงนิจ อนุ โรจน์ (2548) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการนำเขาเข้ามาเพื่อเป็นส่วนหนึ่ง ขององค์กร สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าขององค์กร และร่วมกันที่จะนำพาองค์กรสู่เป้าหมายร่วมกัน นั่นคือ ต้องรวมใจคนขององค์กรให้เป็นหนึ่งเดียวให้ได้ (Engagement) การมีส่วนร่วมจึงเป็นเอง ที่มีความสำคัญยิ่ง และจะทำให้ผู้มีส่วนร่วม หรือผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียนั้นยินยอมปฏิบัติตาม (Compliance)

และรวมถึงตกลงยอมรับ (Commitment) ได้อย่างสมัครใจ เต็มใจ และสบายใจ ดังที่ ออร์ทัย กักผล (2546) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ กระบวนการ ซึ่งประชาชน หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้มีโอกาสแสดงทัศนคติและแลกเปลี่ยนข้อมูล และความคิดเห็นเพื่อแสวงหาทางเลือกและการตัดสินใจต่าง ๆ เกี่ยวกับ โครงการที่เหมาะสมและเป็นที่ยอมรับร่วมกันทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องจึงควรเข้าร่วมในกระบวนการนี้ตั้งแต่เริ่ม จนกระทั่งถึงการติดตามและประเมินผล เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การรับรู้ การเรียนรู้ การปรับเปลี่ยนโครงการร่วมกัน ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายซึ่งความหมายสอดคล้องกับ นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2550) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ทางความคิด จิตใจ อารมณ์ และทางกาย การมีส่วนร่วมมีความหมายมากกว่าการเป็นส่วนหนึ่ง (Sense and Belonging) การมีส่วนร่วมมีความหมายทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ (Quantitative and Qualitative) การมีส่วนร่วมครอบคลุมทั้งมิติด้านความสามารถ เวลา และ โอกาสที่จะมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมเป็นการกระทำ (Action) จึงมีทั้งผู้กระทำ (The Actor) ผู้ถูกกระทำ หรือผู้รับผล (The Recipient) และสาธารณชน (The Public) ผู้เป็นบริบทของการกระทำ

2.2.4) อย่างไรก็ดี ในปัจจุบันมีผู้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมที่ทำให้เข้าใจง่ายขึ้น คือ กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้นและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนซึ่งเป้าหมายของกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน ก็คือ การให้ข้อมูลต่อสาธารณชนและให้สาธารณชนแสดงความคิดเห็นต่อโครงการที่นำเสนอ หรือนโยบายรัฐและมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อหาทางออกที่ดีที่สุดสำหรับทุก ๆ คน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543, น. 19) การมีส่วนร่วมของประชาชนยังจัดเป็นรูปแบบหนึ่งของแนวความคิดในการกระจายอำนาจจากส่วนกลางมาสู่ส่วนท้องถิ่น เพราะประชาชนในท้องถิ่น คือ ผู้ที่รู้ปัญหา และความต้องการของท้องถิ่นตนเองดีกว่าผู้อื่นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงเป็นการเปิดกว้างในความคิดเห็นโดยการสื่อสารสองทางในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประชาชนซึ่งในแต่ละประเด็นนั้นไม่สามารถใช้เกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งมาตัดสินใจได้เหมือนกันเงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของประชาชนมี 3 ประการ คือ

2.2.4.1) ต้องมีอิสรภาพหมายถึงประชาชนมีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจการถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะในรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม

2.2.4.2) ต้องมีความเสมอภาคประชาชนที่เข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ

2.2.4.3) ต้องมีความสามารถประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมนั้น ๆ หมายความว่าในบางกิจกรรมแม้จะกำหนด

ว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาคแต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ มิเช่นนั้นต้องเสริมสร้างความสามารถของประชาชนให้มีความสามารถเข้าร่วมได้

2.3) ส่วนองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมมี 3 ด้าน คือ

2.3.1) ต้องมีวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายชัดเจนการให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมหนึ่ง ๆ จะต้อง มีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่าเป็นไปเพื่ออะไรผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดูว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2.3.2) ต้องมีกิจกรรมเป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของกิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไรเพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่

2.3.3) ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย อย่างไรก็ตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

2.4) ทั้งนี้ มักพิจารณาผู้เข้าร่วมจากกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) ซึ่งเป็นกลุ่มผู้อาจได้รับผลกระทบทั้งทางบวกและลบเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมตลอดจนผู้สนใจอีกด้วยโดยแท้จริงนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนอาจจะไม่สามารถกระทำได้ในทุก ๆ ประเด็นดังนั้นก็ยังมีแนวทางทั่ว ๆ ไปบางประการเกี่ยวกับประเด็นที่ควรใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนประเด็นต่าง ๆ ที่ต้องการกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543, น. 43 - 45)

2.4.1) การตัดสินใจและผลกระทบที่สำคัญ

2.4.2) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อบางคนมากกว่าคนอื่น

2.4.3) การตัดสินใจจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของบางคน หรือกลุ่มคนที่มี อยู่เดิม

2.4.4) การตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่มีความขัดแย้งอยู่ก่อนแล้ว

2.4.5) ความจำเป็นเพื่อให้มีการสนับสนุนต่อผลการตัดสินใจ

ผู้วิจัยยังได้ศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วมจากงานวิชาการต่างประเทศซึ่งได้มีนักวิชาการต่างประเทศได้ให้ความหมายของคำว่ามีส่วนร่วมไว้ อย่างหลากหลาย ดังนี้ อรรถัย กักผล (2552) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมหรือชุมชนที่ตนเองอยู่โดยทุกคนที่อยู่ในชุมชนจะต้องร่วมคิดด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชน

มีสาเหตุอย่างไรจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมายอย่างไรควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลัง และต้องมีการแบ่งงานกันร่วมดำเนินงานด้วยความเต็มใจ และเต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเอง และจะต้องร่วมกันติดตามประเมินผล ตลอดเวลาที่ทำงานร่วมกันประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการตรวจสอบถึงปัญหาอุปสรรคและร่วมกันในการหาทางแก้ไขปัญหา เพื่อให้งานหรือภารกิจดังกล่าวสามารถสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมาย และทุกคนได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งอาจไม่จำเป็นที่จะต้องอยู่ในรูปของเงิน วัสดุสิ่งของ แต่อาจเป็นความสุขสบายความพอใจในสภาพของความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นก็ได้

Cohen and Uphoff (1980, อ้างถึงใน จริญญา บันเทิง, 2548) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทว่า หมายถึง ความร่วมมือของท้องถิ่นที่อยู่ภายใต้เงื่อนไขหรือสถานการณ์ใด ๆ ก็ตามที่ต้องการให้ประสบผลสำเร็จในเป้าหมายของการพัฒนาที่เกิดขึ้นโดยหน่วยงานพัฒนา และรัฐบาลกลุ่มประเทศด้วยพัฒนา

Davis and Newstrom (1989) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นเรื่องของความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ และความรู้สึกนึกคิดของแต่ละคนที่มีต่อกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งของกลุ่ม หรือเป็นแรงกระตุ้นที่ช่วยทำให้มีความสำเร็จ ซึ่งเป็นเป้าหมายของกลุ่ม หรือเป็นความรับผิดชอบต่อกิจกรรมร่วมกันด้วยการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) ช่วยเหลือ (Contribution) และร่วมรับผิดชอบ (Responsibility) ซึ่งสอดคล้องกับ Newstrom and Davis (1993) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า “เป็นการเกี่ยวข้องในด้านจิตใจ และอารมณ์ความรู้สึกของบุคคล ในสถานการณ์กลุ่ม ที่จะกระตุ้นให้เกิดการสร้างสรรค์ที่จะกระทำในสิ่งที่บรรลุเป้าหมายของกลุ่ม และแบ่งความรับผิดชอบกันระหว่างสมาชิกในกลุ่มทำให้เกิดการมีส่วนร่วม”

ทั้งนี้ ในการทำงานเพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจ และความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา / ตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ 2) กระบวนการมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคลที่จะเข้ามามีส่วนร่วม 3) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ / อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือก หรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมนั้น ต้องไม่เกิดจากการบังคับ หรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า

3) ระดับการมีส่วนร่วม

การนำหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนไปสู่หลักการปฏิบัติที่แท้จริงนั้น จะต้องทำความเข้าใจก่อนว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง ครอบคลุม การมีส่วนร่วมที่หลากหลายระดับตั้งแต่การแจ้งให้ประชาชนทราบ การรับฟังความคิดเห็นการให้

ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม ดังนั้นให้เกิดความชัดเจนและสามารถพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในอนาคต การเข้าใจในเรื่องระดับการมีส่วนร่วมถือเป็นเรื่องสำคัญ มีนักวิชาการหลายท่านได้นำเสนอระดับการมีส่วนร่วมไว้ในหลาย ๆ ระดับ ดังต่อไปนี้

สถาบันดำรงราชานุภาพ (2546, น. 42) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สถานการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารกิจการสาธารณะของประเทศไทย โดยสรุปว่า มีปัญหาและอุปสรรคและทำให้การดำเนินโครงการหลายประเภทเป็นไปอย่างไม่โปร่งใส อาจกล่าวได้ว่าเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยที่สำคัญ 2 ประการคือ 1) ประชาชนยังขาดความตระหนัก ซึ่งหมายถึง ความรู้ ความเข้าใจที่แท้จริงในสิทธิและบทบาทหน้าที่ของตนเอง และจิตสำนึก ซึ่งหมายถึง ความรู้สึกรับผิดชอบต่อส่วนรวมและสิ่งแวดล้อมเรื่องปัจเจกบุคคลแต่ละคนอาจมองการบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะที่ว่ามีใช้บทบาทหน้าที่ของตน องค์กร หรือหน่วยงานของรัฐที่มีหน้าที่รับผิดชอบจัดการให้กับประชาชน อีกประเด็นหนึ่งประชาชนอาจมองว่าตนเองมิได้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงการเข้าไปมีส่วนร่วม จึงไม่อาจทำให้ตัวเองได้รับผลประโยชน์อะไรซึ่งสอดคล้องกับ สมคิด เลิศไพฑูรย์ (2543, น. 29) กล่าวไว้ว่า ที่ผ่านมามีการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองตนเองโดยทางอ้อม คือ ผ่านสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือฝ่ายบริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน ซึ่งระบบนี้ทำให้ประชาชนห่างเหินกิจกรรมของท้องถิ่นตน โดยกิจกรรมของท้องถิ่นเป็นเรื่องของ “นักการเมืองท้องถิ่น” เท่านั้น 2) ระบบราชการเดิมไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม ซึ่งระบบอุปถัมภ์เป็นอุปสรรคสำคัญที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของประชาชน อีกทั้งระบบราชการยังไม่กระจายอำนาจให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง รวมทั้งเจ้าหน้าที่ หรือข้าราชการมองว่าประชาชนเป็นเพียงผู้รับผลประโยชน์ การเข้ามามีส่วนร่วมอาจทำให้งานล่าช้า รุ้งรัง และไม่ทันการ

Amstein (1969) ได้วิเคราะห์ตัวแบบ “ขั้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมือง” หรือ “Ladder of Citizen Participation” ถือตัวแบบที่ได้รับความนิยมอย่างต่อเนื่องโดยได้รับการนำเสนอตั้งแต่ ค.ศ. 1969 ซึ่งแบ่งบันไดการมีส่วนร่วมของประชาชนออกเป็น 8 ขั้น ประกอบด้วย 1) ขั้นการควบคุม (Manipulation) 2) ขั้นการรักษา (Therapy) 3) ขั้นการให้ข้อมูล (Informing) 4) ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consultation) 5) ขั้นการปรึกษาหารือ (Placation) 6) ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) 7) ขั้นมอบหมายอำนาจ (Delegated Power) และ 8) ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control) ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า การมีส่วนร่วมของ Amstein (1969) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ระดับ คือ 1) ระดับการไม่มีส่วนร่วม 2) ระดับการมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี และ 3) ระดับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง วิจัยได้แสดงรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. ระดับการไม่มีส่วนร่วม (Degree of Non-Participation) โดยในระดับนี้นักวิชาการส่วนใหญ่ไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่แท้จริง เพราะประชาชนจะไม่มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ และข้อมูลข่าวสารที่ภาครัฐมีต่อประชาชนจึงเป็นเพียงการสื่อสารทางเดียว เพื่อให้ผู้มีอำนาจสามารถโน้มน้าวจิตใจและความคิดเห็นของประชาชนให้เห็นด้วยกับการตัดสินใจของตน และสนับสนุนการดำเนินงานให้เป็นที่ไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งในระดับนี้จะประกอบไปด้วย 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นการควบคุม (Manipulation) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐแบบเบ็ดเสร็จ กล่าวคือ หน่วยงานภาครัฐดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว โดยไม่มีการแจ้งบอกให้ผู้อื่นได้รับรู้เกี่ยวกับการทำงานของตน ดังนั้นประชาชนจึงมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยที่สุด และประชาชนจึงเกี่ยวข้องในลักษณะของการถูกเกณฑ์ ถูกจัดตั้ง ถูกเรียกรับ และถูกขอร้องจากผู้ดำเนินการให้ทำตามหรือให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 ขั้นการรักษา (Therapy) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการเชิญชวนประชาชนให้เข้ามารับรู้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็นในลักษณะของพิธีกรรม แต่มิได้ให้ความสำคัญต่อการตอบข้อซักถามหรือการแสดงความคิดเห็นของประชาชนอย่างจริงจังมากนัก

2. ระดับการมีส่วนร่วมพอเป็นพิธี (Degree of Tokenism) โดยในระดับนี้ถือได้ว่าประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น เนื่องจากมีการสื่อสาร 2 ทางที่ช่วยให้ทั้งหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาชนได้เข้าใจได้อย่างถูกต้องตรงกัน ดังนั้นจึงทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการสนับสนุนการดำเนินงานจากประชาชนนั่นเอง และในระดับนี้จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการให้ข้อมูล (Information) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการเชิญตัวแทนที่เกี่ยวข้องและผู้มีส่วนได้เสียต่อการดำเนินงานเข้าร่วมให้ข้อมูลและหน่วยงานภาครัฐจะเป็นผู้เลือกสรรข้อมูลที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำไปสู่การกำหนดแนวทางที่เหมาะสมก่อนการตัดสินใจดำเนินงานต่อไป ซึ่งแนวทางที่เกิดขึ้นอาจไม่เป็นไปตามความต้องการของผู้ที่ร่วมให้ข้อมูลต้องการก็ได้

ขั้นตอนที่ 4 ขั้นการรับฟังความคิดเห็น (Consultation) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการกำหนดทางเลือกสำหรับการตัดสินใจในการดำเนินโครงการ แต่อย่างไรก็ตาม จะพบว่าอำนาจในการบริหารจัดการยังคงเป็นของหน่วยงานภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว

ขั้นตอนที่ 5 ขั้นการปรึกษาหารือ (Placation) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยให้ประชาชนผู้ที่เกี่ยวข้องและมีพลังในการผลักดันและดำเนินโครงการเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาหารือในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาสู่การกำหนดแนวทางในการทำงาน แต่อย่างไรก็ตามจะพบว่า หน่วยงานภาครัฐยังคงสงวนสิทธิ์ในการตัดสินใจไว้เป็นหน้าที่ของตน

3. ระดับการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Degree of Tokenism) โดยในระดับนี้ ถือเป็นการมีส่วนร่วมที่อยู่ในระดับสูง และหากหน่วยงานภาครัฐสามารถทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในระดับนี้ได้ ก็ย่อมถือได้ว่าประสบผลสำเร็จในระดับสูงซึ่งผลงานที่มีประสิทธิภาพสูง และเกิดความต่อเนื่องในการดำเนินการ รวมถึงมีประโยชน์ต่อชุมชนในระดับสูงอีกด้วยและในระดับนี้จะประกอบไปด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 6 ขั้นการเป็นหุ้นส่วน (Partnership) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยประชาชนจะมีความใกล้ชิดกับหน่วยงานภาครัฐและมีอำนาจในการเสนอความคิดเห็นและข้อโต้แย้งต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงาน ซึ่งเป็นลักษณะของการทำงานในฐานะหุ้นส่วน ดังนั้น ประชาชนจึงมีส่วนร่วมในการทำงานตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมตัดสินใจ และร่วมดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จ

ขั้นตอนที่ 7 ขั้นมอบหมายอำนาจ (Delegated Power) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมีการคัดเลือกประชาชนส่วนหนึ่งเข้าไปเป็นตัวแทนเพื่อทำหน้าที่ในการออกความคิดเห็น การนำเสนอข้อมูลข้อโต้แย้ง รวมถึงการมีอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายโดยชอบธรรม ซึ่งถือได้ว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่ได้มอบหมายให้ประชาชนมีอำนาจตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการเป็นส่วนใหญ่

ขั้นตอนที่ 8 ขั้นอำนาจพลเมือง (Citizen Control) เป็นลักษณะการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ โดยมอบอำนาจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุม และตัดสินใจได้ในทุกขั้นตอนอย่างสมบูรณ์ โดยหน่วยงานภาครัฐจะทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลข่าวสารและทรัพยากรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ เพื่อช่วยให้เกิดการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด

จากระดับขั้นบันไดที่สูงขึ้นสะท้อนอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น สำหรับ Arnstein นั้น ขั้นบันไดที่ 1 และ 2 ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเลย หรือที่เรียกว่า Nonparticipation ส่วนขั้นที่ 3 ถึงขั้นที่ 5 เรียกว่า Tokenism หมายถึง ประชาชนมีโอกาสในการให้ข้อมูลความคิดเห็นแต่ยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจขั้นที่ 6, 7 และ 8 ถือว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเรียกว่า Citizen Power จากตัวแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) จึงจะเป็นจุดเริ่มของบทบาทและอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง

Fagence (1977, pp. 122 - 125) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอาจแบ่งตามระดับปริมาณของการมีส่วนร่วมได้เป็น 3 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน และการมีส่วนร่วมที่แท้จริง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) หรือการมีส่วนร่วมเทียม (Pseudo Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนไม่มีอำนาจใด ๆ ในการตัดสินใจแต่กระทำตามการตัดสินใจของผู้อื่น (Manipulation) เช่น หน่วยงานภาครัฐการ ผู้นำ เป็นต้น กิจกรรมสำคัญในการมีส่วนร่วมระดับนี้คือ การชี้แจง (Therapy) ให้เข้าใจ

ระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน (Partial Participation) หรือการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม (Tokenism Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมในส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น กิจกรรมสำคัญในระดับนี้ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน (Informing) การปรึกษาหารือกัน (Consultation) และการให้แสดงความคิดเห็น (Placation) แต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ

ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) หรือการมีส่วนร่วมที่อำนาจเป็นของประชาชน (Citizen Power) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่รับฟังความคิดเห็นของประชาชนให้ความสำคัญต่อประชาชน ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนของการพัฒนาให้อำนาจในการตัดสินใจเป็นของประชาชน ซึ่งอาจจะผ่านตัวแทน (Delegated Poser) หรือประชาชนโดยตรง (Citizen Control) อันเป็นการมีส่วนร่วมในระดับสูงสุด และมีความสำคัญอย่างมากต่อการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนและการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

จากการขึ้นบันไดการมีส่วนร่วมของพลเมืองของ Arnstein (1969) และจากระดับการมีส่วนร่วมของ Fagence (1977) แสดงให้เห็นว่า หากต้องการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงตามหลักประชาธิปไตย จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในระดับที่สูงที่สุดให้ได้ ดังเช่น Arnstein (1969) ได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมจากระดับขั้นบันไดที่สูงขึ้นสะท้อนอำนาจของประชาชนที่มากขึ้น ขั้นบันไดที่ 1 และ 2 ถือว่ายังไม่เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนเลย ซึ่งเมื่อผู้วิจัยเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศไทยน่าจะอยู่ในระดับที่ 1 และ 2 คือ การเข้าไปร่วมแค่พอเป็นพิธี หรือเข้าไปเพราะมีกฎหมาย หรือระเบียบบังคับ ไม่ได้ไปด้วยความสมัครใจหรือที่เรียกว่า Nonparticipation ซึ่งในระดับ 1 และ 2 นี้สอดคล้องกับ Fagence (1977, pp. 122 - 125) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาในระดับที่ 1 การมีส่วนร่วมแบบถูกกระทำ (Passive Participation) หรือการมีส่วนร่วมเท่าเทียม (Pseudo Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมที่คนในชุมชนไม่มีอำนาจใด ๆ ในการตัดสินใจแต่กระทำตามการตัดสินใจของผู้อื่น (Manipulation) เช่น หน่วยงานภาครัฐการ ผู้นำ เป็นต้น กิจกรรมสำคัญในการมีส่วนร่วมระดับนี้คือ การชี้แจง (Therapy) ให้เข้าใจส่วนขั้นที่ 3 ถึงขั้นที่ 5 ของ Arnstein

(1969) เรียกว่า Tokenism หมายถึง ประชาชนมีโอกาสในการให้ข้อมูลความคิดเห็นแต่ยังไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ สอดคล้องกับ Fagence (1977) ในระดับที่ 2 การมีส่วนร่วมเพียงบางส่วน (Partial Participation) หรือการมีส่วนร่วมในพิธีกรรม (Tokenism Participation) เป็นระดับการมีส่วนร่วมในส่วนใดส่วนหนึ่งเท่านั้น กิจกรรมสำคัญในระดับนี้ คือ การให้ข้อมูลข่าวสารแก่คนในชุมชน (Infomming) การปรึกษาหารือกัน (Consultation) และการให้แสดงความคิดเห็น (Placation) แต่ไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ ดังนั้นผู้วิจัยมีความเห็นว่าหากเราต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หน่วยงานภาครัฐจะต้องส่งเสริมให้ไปถึงในระดับที่ ขั้นที่ 6, 7 และ 8 ของ Arnstein (1969) ถือว่าประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจ หรือเรียกว่า Citizen Power จากตัวแบบนี้สะท้อนให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมในระดับเป็นภาคีหุ้นส่วน (Partnership) จึงจะเป็นจุดเริ่มของบทบาทและอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งจะสอดคล้องกับ Fagence (1977) ระดับที่ 3 การมีส่วนร่วมที่แท้จริง (Genuine Participation) หรือการมีส่วนร่วมที่อำนาจเป็นของประชาชน (Citizen Power)

Cohen and Uphoff (1980) ได้จำแนกชนิดของการมีส่วนร่วมเอาไว้ 4 ประเภท ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการตัดสินใจนั้น ประการแรกที่สุดที่จะต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องที่ต้องดำเนินไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินโครงการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจัดทำประโยชน์ด้วยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากรการบริหารงาน และงบประมาณ และการขอความช่วยเหลือ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการรับผลประโยชน์อันเกิดจากโครงการนั้น ๆ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์นั้น นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้วยังต้องพิจารณาการกระจายผลประโยชน์ทางบวก และผลที่เกิดขึ้นทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย และ 4) การมีส่วนร่วมของชุมชนในการประเมินผลโครงการ (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งที่สำคัญที่ต้องสังเกต คือ ความคิดเห็น (Views) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectations) ซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่าง ๆ ได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นกระบวนการซึ่งประชาชนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้มีโอกาสแสดงทัศนะและเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนรวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาลมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการสื่อสารในระบบเปิด กล่าวคือ

เป็นการสื่อสารสองทางทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการซึ่งประกอบไปด้วยการแบ่งสรรข้อมูลร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีในสังคม ทั้งนี้เพราะการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเพิ่มคุณภาพของการตัดสินใจการลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลาเป็นการสร้างฉันทามติและทำให้ง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ อีกทั้งช่วยหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าใน”กรณีที่น่ารังเกียจที่สุด” ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือและความชอบธรรมและช่วยให้ทราบความห่วงกังวลของประชาชนและค่านิยมของสาธารณชน รวมทั้งเป็นการพัฒนาความเชี่ยวชาญและความคิดสร้างสรรค์ของสาธารณชน (วันชัย วัฒนศัพท์, 2543, น. 25 - 28)

สรุปได้ว่า ความร่วมมือจากภาคประชาชน หมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งที่จัดโดยกรรมการหมู่บ้าน ประกอบด้วย ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมืออย่างดี เมื่อมีการจัดกรรมเกิดขึ้นประชาชนเรียกร้องจะยื่นขอให้อำนาจจัดการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ประชาชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมแต่ครั้งอย่างคึกคัก ประชาชนมักจะเป็นแนวหน้านำเสนอกิจกรรมการพัฒนาชุมชน และ ประชาชนเอาใจใส่การพัฒนาชุมชนของตนเองทุกถั่วหน้ำ

2.4 บริบททั่วไป

2.4.1 ประวัติความเป็นมา

จังหวัดยโสธร แบ่งการปกครองออกเป็น 9 อำเภอ 78 ตำบล 885 หมู่บ้านประกอบด้วย อำเภอเมืองยโสธร อำเภอเลิงนกทา อำเภอไทยเจริญ อำเภอกุดชุม อำเภอทรายมูล อำเภอป่าดิว อำเภอคำเขื่อนแก้ว อำเภอมหาชนะชัย และอำเภอค้อวัง การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น จังหวัดยโสธร มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3 รูปแบบ จำนวน 88 แห่ง แยกเป็นองค์กรบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 23 แห่ง และองค์กรบริหารส่วนตำบล 63 แห่ง จังหวัดยโสธร มีส่วนราชการส่วนภูมิภาคประจำจังหวัด จำนวน 32 แห่ง ส่วนราชการส่วนกลาง ที่มีที่ตั้งทำการอยู่ในจังหวัด จำนวน 36 แห่ง รัฐวิสาหกิจ จำนวน 7 แห่ง องค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัด จังหวัดยโสธรมีองค์กรเอกชนในหลายลักษณะ เพื่อพัฒนาสังคม คุณภาพชีวิต และส่งเสริมอาชีพ ได้แก่ มูลนิธิ สมาคม สโมสร ชมรม และกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ซึ่งองค์กรที่เด่นชัด และมีบทบาท เช่น หอการค้าจังหวัดยโสธร สภาอุตสาหกรรมจังหวัด สมาคมสตรีนักธุรกิจ และวิชาชีพจังหวัด สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด เหล่ากาชาดจังหวัด มูลนิธิรวมสามัคคี และกลุ่มอาชีพ ในพื้นที่ที่เป็นองค์กรพัฒนาอาชีพสร้างรายได้ที่มีกิจกรรมต่อเนื่อง อาทิ กลุ่มเกษตรกรทำนาโนไส อำเภอกุดชุม กลุ่มเกษตรกรทำนาบากรือ อำเภอมหาชนะชัย กลุ่มเกษตรกรธรรมชาติยั่งยืน อำเภอค้อวัง ซึ่งจะผลิตข้าวหอมมะลิปลอดภัยและอินทรีย์ส่งต่างประเทศ และมีกลุ่มวิสาหกิจแปรรูปต่าง ๆ

อำเภอไทยเจริญ เดิมอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอเลิงนกทา ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2535 จึงได้แยกพื้นที่ตำบลคำเตย น้ำคำ คำไผ่ สัมผ่อ และไทยเจริญ มาจัดตั้งเป็นกิ่งอำเภอไทยเจริญ กระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศฉบับ ลงวันที่ 13 มีนาคม 2535 แบ่งอำเภอเลิงนกทา ซึ่งประกอบด้วย 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลคำเตย ตำบลน้ำคำ ตำบลคำไผ่ ตำบลสัมผ่อ ตำบลไทยเจริญ ตั้งเป็นกิ่งอำเภอไทยเจริญ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2535 และยกฐานะเป็นอำเภอ ในวันที่ 11 ตุลาคม 2540 โดยเป็นอำเภอลำดับที่ 784 ของประเทศไทย และเป็นลำดับที่ 9 ของจังหวัดยโสธร

2.4.2 คำขวัญอำเภอ

“ถิ่นภูถอย รอยพระพุทธรบาท ผ้าสิริธรรมชาติทอมือ
เลื่องลือโบสถ์ไม้ใหญ่ ลำเซบายไหลผ่าน ลานหินซ้อนภูฮัง ”

2.4.3 ลักษณะที่ตั้ง

อยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ของจังหวัดยโสธรตามถนนวารีราชเดช หมายเลข 2169 (สายเลิงนกทา - ยโสธร) ระยะทาง 49 กิโลเมตร และถนน รพช.คำเตย - น้ำคำ 5 กิโลเมตร รวม 54 กิโลเมตร ที่ว่าการอำเภอไทยเจริญตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ 1 ตำบลไทยเจริญ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอเสนางคนิคม จังหวัดอำนาจเจริญ
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอกุดชุม และอำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอกุดชุม และอำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร

2.4.4 ลักษณะภูมิอากาศ

มีลักษณะอากาศแบบมรสุม 3 ฤดู ฤดูหนาวค่อนข้างหนาวจัด ฤดูร้อนร้อนจัด ฤดูฝนฝนตกชุก ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยประมาณ 200 มิลลิเมตร / ปี อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 33 องศาเซลเซียส อุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย ประมาณ 19 องศาเซลเซียส

2.4.5 การปกครอง

อำเภอไทยเจริญ แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 5 ตำบล 48 หมู่บ้าน ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 มีตำบล หมู่บ้าน ดังนี้

2.4.5.1 ตำบลไทยเจริญ ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน ดังนี้

- 1) บ้านไทยเจริญ หมู่ที่ 1
- 2) บ้านห้วยยาง หมู่ที่ 2
- 3) บ้านป่าดัว หมู่ที่ 3
- 4) บ้านสามแยกภูถอย หมู่ที่ 4

5) บ้านพีชคาม หมู่ที่ 5

6) บ้านเทพเจริญ หมู่ที่ 6

2.4.5.2 ตำบลส้มผ่อ ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านส้มผ่อ หมู่ที่ 1

2) บ้านนาเงิน หมู่ที่ 2

3) บ้านโนนแดง หมู่ที่ 3

4) บ้านศรีชุมพร หมู่ที่ 4

5) บ้านนางาม หมู่ที่ 5

6) บ้านเหล่าหันทราย หมู่ที่ 6

7) บ้านใหม่ชมภู หมู่ที่ 7

8) บ้านทุ่งเศรษฐี หมู่ที่ 8

2.4.5.3 ตำบลคำเตย ประกอบด้วย 13 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านคำเตยใต้ หมู่ที่ 1

2) บ้านหนองซ่งแย้ หมู่ที่ 2

3) บ้านหนองสนม หมู่ที่ 3

4) บ้านคำเตยเหนือ หมู่ที่ 4

5) บ้านคำเมฆตาหา หมู่ที่ 5

6) บ้านหนองลุมพุก หมู่ที่ 6

7) บ้านโนนม่วง หมู่ที่ 7

8) บ้านดงสวรรค์ หมู่ที่ 8

9) บ้านหนองซ่งแย้เหนือ หมู่ที่ 9

10) บ้านหนองสนม หมู่ที่ 10

11) บ้านศรีชมภู หมู่ที่ 11

12) บ้านพรสวรรค์ หมู่ที่ 12

13) บ้านคำเตยแสงทอง หมู่ที่ 13

2.4.5.4 ตำบลน้ำคำ ประกอบด้วย 12 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านน้ำคำ หมู่ที่ 1

2) บ้านหนองถ่ม หมู่ที่ 2

3) บ้านคำสร้างช้าง หมู่ที่ 3

4) บ้านนาเอื้อง หมู่ที่ 4

5) บ้านหนองคูน้อย	หมู่ที่ 5
6) บ้านคำสร้างบ่อ	หมู่ที่ 6
7) บ้านนางช้างเต่า	หมู่ที่ 7
8) บ้านโนนป่าช้า	หมู่ที่ 8
9) บ้านโชคชัยพร	หมู่ที่ 9
10) บ้านโคกยาว	หมู่ที่ 10
11) บ้านตาลไฮ	หมู่ที่ 11
12) บ้านน้ำคำ	หมู่ที่ 12

2.4.5.5 ตำบลคำไผ่ ประกอบด้วย 9 หมู่บ้าน ดังนี้

1) บ้านคำไผ่ใต้	หมู่ที่ 1
2) บ้านโนนหนองฝื่อ	หมู่ที่ 2
3) บ้านหนองนกเขียน	หมู่ที่ 3
4) บ้านคำไผ่เหนือ	หมู่ที่ 4
5) บ้านหนองสองห้อง	หมู่ที่ 5
6) บ้านพอก	หมู่ที่ 6
7) บ้านโสกน้ำใส	หมู่ที่ 7
8) บ้านโนนบ้านใหม่	หมู่ที่ 8
9) บ้านทรัพย์เจริญ	หมู่ที่ 9

2.4.6 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

2.4.6.1 เทศบาลตำบล 1 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 4 แห่ง ดังนี้

- 1) เทศบาลตำบลคำเตย
- 2) องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำคำ
- 3) องค์การบริหารส่วนตำบลคำไผ่
- 4) องค์การบริหารส่วนตำบลสัมผ่อ
- 5) องค์การบริหารส่วนตำบลไทยเจริญ

2.4.6.2 หน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่

- 1) หน่วยงานราชการ / รัฐวิสาหกิจ
  - 1.1) ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ
  - 1.2) สถานีตำรวจภูธรไทยเจริญ
  - 1.3) สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอไทยเจริญ

- 1.4) สำนักงานเกษตรอำเภอไทยเจริญ
- 1.5) สำนักงานประมงอำเภอไทยเจริญ
- 1.6) สำนักงานปศุสัตว์อำเภอไทยเจริญ
- 1.7) สำนักงานสัสดีอำเภอไทยเจริญ
- 1.8) สำนักงานที่ดินอำเภอไทยเจริญ
- 1.9) สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นอำเภอไทยเจริญ
- 1.10) สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาอำเภอไทยเจริญ
- 1.11) ศูนย์การศึกษาอนุรักษณ์และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทยเจริญ
- 1.12) สำนักงานสาธารณสุขอำเภอไทยเจริญ
- 1.13) โรงพยาบาลไทยเจริญ
- 1.14) สำนักงานสรรพสามิตพื้นที่ยโสธร สาขาไทยเจริญ
- 1.15) การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สาขาไทยเจริญ
- 2) ธนาคาร หรือสถาบันการเงิน
  - 2.1) ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาไทยเจริญ

2.4.7 ประชากร

อำเภอไทยเจริญมีจำนวนประชากร 30,628 คน จำแนกเป็นชาย 15,308 คน หญิง 15,320 คน 9,589 ครัวเรือน แสดงข้อมูลเป็นรายตำบลปีปัจจุบัน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2.1 จำนวนประชากรอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ที่	ตำบล	ชาย (คน)	หญิง (คน)	รวม (คน)
1	คำเตย	4,382	4,422	8,804
2	น้ำคำ	3,323	3,350	6,673
3	คำไผ่	2,351	2,330	4,681
4	สัมผ้อ	2,985	2,979	5,964
5	ไทยเจริญ	2,267	2,239	4,506
6	รวม	15,308	15,320	30,628

หมายเหตุ. ปรับปรุงจาก จำนวนประชากรอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร, โดย ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ, 2562, ยโสธร: ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ.

2.4.8 การศึกษา

2.4.8.1 สถานศึกษาของรัฐในพื้นที่

- 1) ระดับมัธยมศึกษา
  - 1.1) โรงเรียนคำเตยวิทยา
  - 1.2) โรงเรียนน้ำคำวิทยาคม
- 2) ระดับขยายโอกาส
  - 2.1) โรงเรียนบ้านไทยเจริญ
  - 2.2) โรงเรียนบ้านพอกโนนหนองผือคำไฟใต้
  - 2.3) โรงเรียนบ้านหนองสองห้องทรัพย์เจริญ
  - 2.4) โรงเรียนบ้านคำสร้างช้าง
  - 2.5) โรงเรียนบ้านส้มฝ่อ
- 3) ระดับประถมศึกษา
  - 3.1) โรงเรียนบ้านห้วยยางคุรุประชาสรรค์
  - 3.2) โรงเรียนบ้านป่าดาว
  - 3.3) โรงเรียนบ้านสามแยกภูกอย
  - 3.4) โรงเรียนบ้านพีชคาม
  - 3.5) โรงเรียนบ้านไทยเจริญ
  - 3.6) โรงเรียนบ้านเทพเจริญ
  - 3.7) โรงเรียนบ้านหนองนกเขียน
  - 3.8) โรงเรียนบ้านคำไฟโนนบ้านใหม่
  - 3.9) โรงเรียนบ้านโสกน้ำใส
  - 3.10) โรงเรียนบ้านน้ำคำ
  - 3.11) โรงเรียนบ้านนาเฮืองนางช้างเต่า
  - 3.12) โรงเรียนบ้านโชคชัยพรตาดไฮ
  - 3.13) โรงเรียนบ้านโนนแดงประชาสรรค์
  - 3.14) โรงเรียนบ้านนางาม
  - 3.15) โรงเรียนบ้านเหล่าหันทราย
  - 3.16) โรงเรียนบ้านหนองซ่งแย้
  - 3.17) โรงเรียนบ้านหนองสนม
  - 3.18) โรงเรียนบ้านหนองลุมพุก

3.19) โรงเรียนบ้านดงสวรรค์

3.20) โรงเรียนบ้านคำเตย

2.4.8.2 สถานศึกษาของเอกชนในพื้นที่

- 1) โรงเรียนช่งแฮ่พิทยา
- 2) โรงเรียนมารีย์นุเคราะห์
- 3) โรงเรียนอนุบาลจำรูญพุทธรินทร์
- 4) โรงเรียนอนุบาลชื่นใจ

2.4.8.3 สถานศึกษาการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย

- 1) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอไทยเจริญ
- 2) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลไทยเจริญ
- 3) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลน้ำคำ
- 4) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลส้มฝ่อ
- 5) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลคำเตย
- 6) ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยตำบลคำไผ่
- 7) ห้องสมุด

7.1) ห้องสมุดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย 1 แห่ง

และห้องสมุดประจำตำบล 5 แห่ง

2.4.9 สาธารณสุข

สถานพยาบาลของรัฐ

2.4.9.1 โรงพยาบาลไทยเจริญ ขนาด 10 เตียง จำนวน 1 แห่ง

- 1) แพทย์ จำนวน 3 คน
- 2) เภสัชกร จำนวน 3 คน
- 3) พยาบาล จำนวน 26 คน
- 4) เจ้าหน้าที่อื่น ๆ จำนวน 53 คน

2.4.9.2 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 6 แห่ง

- 1) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคำเตย
- 2) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองสนม
- 3) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลส้มฝ่อ
- 4) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลคำไผ่
- 5) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำคำ

6) โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองคูน้อย

2.4.9.3 ศูนย์สุขภาพชุมชน จำนวน 1 แห่ง

2.4.10 ศาสนาและวัฒนธรรม

2.4.10.1 การนับถือศาสนา

- 1) มีวัดในศาสนาพุทธ จำนวน 23 แห่ง ที่พักสงฆ์ 6 แห่ง สำนักสงฆ์ 1 แห่ง
- 2) โบสถ์คริสต์ 2 แห่ง
- 3) ประชากรนับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 88.25 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 11.74

ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 0.01

2.4.10.2 วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่สำคัญ

ประชาชนในอำเภอไทยเจริญ มีวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิต เช่นเดียวกับชาวอีสานทั่วไป คือ มีการทำบุญตามจารีต “ฮีตสิบสอง คองสิบสี่” งานเทศกาลประจำปีเฉพาะของอำเภอไทยเจริญ คืองานนมัสการรอยพระพุทธรูปบาทบัวบกไทยเจริญ ในวันขึ้น 7 ค่ำ และ 8 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ในส่วนของผู้นับถือศาสนาคริสต์ นอกจากประเพณีวัฒนธรรมและวิถีชีวิตตามแบบชาวอีสานทั่วไปแล้ว ยังมีประเพณีวัฒนธรรมในวันสำคัญทางคริสต์ศาสนา คือ เทศกาลวันคริสต์มาส (25 ธันวาคมของทุกปี)

2.4.11 การคมนาคม

2.4.11.1 ระหว่างอำเภอ

- 1) ทางหลวงแผ่นดิน หมายเลข 2169 ระยะทาง 12 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนลาดยางตลอดเส้นทาง ผ่านตำบลคำเตย อำเภอไทยเจริญ
- 2) ทางหลวงชนบท หมายเลข ยส 3003 (ตำบลสาวท อำเภอเลิงนกทา - บ้านหนองแสง อำเภอป่าดัว) ระยะทาง 15 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนลาดยาง ผ่านตำบลคำไผ่และน้ำคำ

2.4.11.2 ระหว่างตำบล หมู่บ้าน

โดยส่วนใหญ่เป็นถนนลูกรัง เชื่อมต่อระหว่างตำบล หมู่บ้าน มีที่เป็นถนนลาดยางหรือคอนกรีต ดังนี้

- 1) ทางหลวงชนบท หมายเลข ยส 3009 (คำเตย - น้ำคำ) ระยะทาง 11.5 กิโลเมตร ผ่านตำบล คำเตย ไทยเจริญ และคำไผ่
- 2) ทางหลวงชนบท หมายเลข ยส 4004 (ไทยเจริญ - ศรีแก้ว)ระยะทาง 15 กิโลเมตร ผ่านตำบลไทยเจริญ และส้มผ่อ
- 3) ทางหลวงชนบท ช่วงบ้านสามแยกภูกอย - บ้านไทยเจริญ ตำบลไทยเจริญ ระยะทาง 6 กิโลเมตร สภาพเป็นถนนลาดยาง และคอนกรีตเสริมเหล็ก มีช่วงที่เป็นถนนลูกรัง ประมาณ 2 กิโลเมตร

2.4.11.3 ด้านเศรษฐกิจ

1) รายได้ของประชากร

ประชากรมีรายได้เฉลี่ย 57,506 บาท / คน / ปี (ข้อมูลจากการสำรวจ จปฐ. พ.ศ. 2559) อาชีพหลัก คือ การทำการเกษตร และการเลี้ยงสัตว์

2) การเกษตร

อำเภอไทยเจริญมีพื้นที่เกษตรทั้งสิ้น 135,719 ไร่ มีครอบครัวที่ประกอบอาชีพการเกษตร จำนวน 5,551 ครอบครัว โดยทั่วไปสภาพพื้นที่เหมาะแก่การทำนา และทำพืชไร่ โดยมีพื้นที่ทำนา 78,866 ไร่ และทำการเกษตรอื่น ๆ 91,146 ไร่

2.1) ปัจจุบันเกษตรกรหันมา ปลูกพืชโดยใช้วิถีอินทรีย์เพิ่มมากขึ้น ซึ่งในปีปัจจุบันนี้มีเกษตรกรผู้เข้าร่วมเกษตรวิถีอินทรีย์มี 315 ครัวเรือน และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น คิดเป็นร้อยละ 20 / ปี อีกทั้งมีการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐให้มีการปลูกพืชใช้น้ำน้อย อาทิ เช่น ถั่วลิสง ถั่วเขียว แตงโม และพืชผักต่าง ๆ เป็นการสร้างรายได้ช่องทาง

3) การเลี้ยงสัตว์

อำเภอไทยเจริญ มีพื้นที่เป็นทุ่งหญ้าในการเลี้ยงสัตว์กว่า 5,055 ไร่ ในปัจจุบันมีการส่งเสริม การปลูกหญ้าและการเลี้ยงสัตว์ สัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ โค กระบือ ไก่ เป็ด สุกร

4) การประมง

อำเภอไทยเจริญ มีแหล่งน้ำธรรมชาติ ที่สำคัญอยู่ 2 แห่ง คือ ลำเซบาย กับ ลำโพง ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่มีสัตว์น้ำอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประชาชนในพื้นที่สามารถหาปลาและสัตว์น้ำอื่น ๆ ในบริเวณดังกล่าวได้เป็นจำนวนมาก ไม่น้อยในแต่ละปีแต่ยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้บริโภค จึงมีการดำเนินการเพาะเลี้ยงปลาเพื่อเป็นแหล่งอาหารและจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ ซึ่งปลาส่วนใหญ่ที่ทำการเลี้ยงนั้นเป็นปลานิล และปลาดุก มีการขึ้นทะเบียนกับทางประมงอำเภอ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีแหล่งอาหารและมีรายได้เสริม

2.4.11.4 ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น OTOP

1) สินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นผลผลิตของภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกอย่างหนึ่งที่แต่ละท้องถิ่นได้ผลิตขึ้นโดยใช้วัสดุที่มีอยู่ตามธรรมชาติและเกิดขึ้น โดยท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำขึ้นเอง อำเภอไทยเจริญได้ส่งเสริมให้ท้องถิ่นแต่ละแห่งในพื้นที่ได้รวมกันจัดทำผลิตภัณฑ์ขึ้นเพื่อจำหน่ายแลกเปลี่ยนกันเองในพื้นที่หรือจำหน่ายในตลาดอำเภอ หรือจังหวัดที่อยู่ใกล้เคียงผลิตภัณฑ์ที่สำคัญของอำเภอไทยเจริญที่ผลิตขึ้นออกจำหน่ายในพื้นที่และตลาดต่าง ๆ ในเขตจังหวัดหรือจังหวัดอื่น ๆ ใกล้เคียงที่มีลักษณะเด่นและมีคุณภาพดี สวยงาม ซึ่งทำรายได้แก่ เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกร

ในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก ตลอดจนมีนักท่องเที่ยวต่างท้องถิ่นให้ความสำคัญและเยี่ยมชมกันเป็นพิเศษ คือ

1.1) ผ้าลายขิดข้อมสีธรรมชาติ ของตำบลน้ำคำ และตำบลส้มผ่อ เป็นการทอผ้า ลายขิด ด้วยการข้อมสีจากเปลือกไม้ / ใบไม้ โดยใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ควบคุมคุณภาพ โดยผู้ผลิตที่เป็นชาวบ้านเอง และเป็นผ้าที่มีคุณภาพ

1.2) ไม้กวาดดอกหญ้า บ้าน โคกยาว บ้านหนองคูน้อย ตำบลน้ำคำ เป็นการผลิตไม้กวาดจากดอกหญ้า โดยการนำดอกหญ้ามารัดร้อยรวมกันแล้วเข้าด้ามด้วยเชือกและขัน เพื่อให้มีความมั่นคง แข็งแรง ด้าม ไม้กวาดทำจากไม้เนื้ออ่อน ยาวประมาณ 80 - 90 ซม. เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านโดยตรง ชาวบ้านสามารถผลิตได้ เป็นผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายได้ตลอดปี มีผู้สนใจเข้าเยี่ยมชมและสั่งซื้ออยู่ตลอดปี

1.3) ดอกไม้ประดิษฐ์จากสมุนไพร บ้านคำสร้างช้าง ตำบลน้ำคำ เป็นผลิตภัณฑ์ดอกไม้ผลิตจากสมุนไพรพื้นบ้าน มีความปราณีตสวยงาม มีกลิ่นหอม ราคาถูกสามารถเก็บได้นานอย่างน้อยหนึ่งปี มีกระบวนการผลิต คือ นำสมุนไพรนั้นให้และเอียง ต้มน้ำให้ละลาย กวนให้แห้ง และผสมด้วยกาวลาเท็กซ์ นวดกับแป้งข้าวโพด และผสมสีตามความต้องการ ผลิตเป็นรูปดอกไม้ต่าง ๆ มีสีสันสวยงาม ทำรายได้แก่ราษฎรได้ตลอดปีขณะนี้ทางอำเภอ โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนร่วมกับ อบต.น้ำคำ ได้ให้การส่งเสริมด้านการตลาด และทุนการผลิตตลอดจนประชาสัมพันธ์ให้บุคคลทั่วไปได้ทราบ ทั้งในเขตพื้นที่อำเภอ / จังหวัด ซึ่งเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวของตำบลและอำเภอต่อไปในอนาคต

1.4) ผลิตภัณฑ์จากกก บ้านป่าดาว หมู่ที่ 3 ตำบลไทยเจริญ บ้านหนองสองห้อง หมู่ที่ 5 ตำบลคำไผ่ บ้านโนนแดง หมู่ที่ 3 ตำบลส้มผ่อ และบ้านนาเอื้อง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำคำ มีลักษณะเด่นเป็นสินค้าทำจากฝีมือสตรีล้วน ๆ ด้วยความปราณีตสวยงาม ราคาถูก เป็นเล็อกกและผลิตภัณฑ์อื่นจากกก โดยการคัดเลือกต้นกก ผ่าเป็นเส้นต้นละ 3 - 4 เส้น แล้วนำไปฟุ้งลมให้แห้ง นำมาข้อมสีตามที่ต้องการนำไปฟุ้งลมให้แห้งอีกครั้ง นำมาทอด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่าก๊ (โองทอเล็อกก) โดยใช้ภูมิปัญญาของสตรีในกลุ่มผลิตภัณฑ์จากกกทำรายได้ให้แก่กลุ่มสตรีในหมู่บ้านเป็นอย่างมาก และเป็นผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นจริง ๆ ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์

2.4.11.5 ด้านการท่องเที่ยว

อำเภอไทยเจริญ มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่หลายแห่ง เช่น วัดพระพุทธรบาทกุกอย (วัดไทยเจริญ) บ้านไทยเจริญ ตำบลไทยเจริญ วัดภูพระภูยัง วัดอัครเทวดามิกาเอลซ่งแซ่ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวด้านโบราณสถาน / โบราณวัตถุ แหล่งท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญของอำเภอไทยเจริญที่มีความสำคัญที่ประชาชนถือปฏิบัติกันมาทุกปี และมีผู้มาเที่ยวชมงานเป็นประจำ คือ งานบุญข้าวจี (บุญคุ้ม) ตำบลไทยเจริญ งานบุญมหาชาติ ตำบลไทยเจริญ งานบุญเข้าพรรษา

ตำบลไทยเจริญ นอกจากนี้อำเภอไทยเจริญยังมีแหล่งท่องเที่ยวด้านศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่สำคัญและทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีรายได้ตลอดปีเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านโดยจัดทำจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีผู้เชี่ยวชาญพร้อมทั้งซื้อเป็นของที่ระลึก และนำไปใช้ประโยชน์ในครัวเรือนอีกหลายอย่าง เช่น ผ้าลายมัดย้อมสีธรรมชาติ ตำบลน้ำคำ ตำบลส้มผ่อ ตำบลคำไผ่ ไม้กวาดดอกหญ้า บ้านโลกยาว ตำบลน้ำคำ ดอกไม้ประดิษฐ์จากสบู่ บ้านคำสร้างช้าง ตำบลน้ำคำ และผลิตภัณฑ์จากกก ที่บ้านป่าตาว ตำบลไทยเจริญ

1) แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญดังกล่าวข้างต้นมีประชาชน สนใจเข้าเยี่ยมชมอยู่เป็นประจำทำให้เกิดรายได้ในท้องที่อำเภอไทยเจริญ ศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของอำเภอไทยเจริญ นับว่ามีศักยภาพที่สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องที่ได้เป็นอย่างดีในอนาคตแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้จะทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนและอำเภอไทยเจริญได้ดี การที่อำเภอไทยเจริญกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ร่วมกันพัฒนาเพื่อเพิ่มศักยภาพให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในอนาคตควบคู่ไปกับการพัฒนาอำเภอไทยเจริญ ย่อมทำให้อำเภอไทยเจริญมีความเจริญก้าวหน้าในทุกด้านอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของอำเภอไทยเจริญ ได้แก่ สวนผลไม้บ้านดงสวรรค์ หมู่ที่ 8 ตำบลคำเตย อำเภอไทยเจริญ สวนดังกล่าวมีนางทองพูน ไตรยพันธ์ เกษตรกรบ้านดงสวรรค์ เป็นเจ้าของ ซึ่งได้ทดลองปลูกผลไม้ในพื้นที่ 15 ไร่ เช่น ทุเรียน มังคุด เงาะ ลำไย มะไฟ ปรากฏว่าได้ผลผลิตอย่างดีเยี่ยมเป็นที่น่าพอใจ โดยเฉพาะมังคุด ที่มีรสชาติหวาน อร่อย เป็นที่ติดใจของผู้ได้ลิ้มลอง นอกจากนี้ยังมีทุเรียนที่มีรสชาติหวานอร่อยไม่แพ้กัน และผลไม้อื่น ๆ อีกหลายชนิด ปัจจุบันสวนแห่งนี้ สามารถให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เกษตรแบบผสมผสานและสัมผัสวิถีชีวิตการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรที่ประสบผลสำเร็จ และพร้อมต้อนรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเยี่ยมชมตลอดเวลา

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

อภิรักษ์ เผือกม่วง (2543) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองจังหวัดนครศรีธรรมราช ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนในคดีอาญา (สอบสวนร่วมกับตำรวจ) พบว่า พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองมีความรู้เรื่องการสอบสวนน้อยมาก ขาดทักษะในการปฏิบัติงาน ขาดประสบการณ์ในการสอบสวน มีภารกิจอื่นมาก ขาดการสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา และขาดการยอมรับจากพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ จึงได้เสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยให้กรมการปกครองจัดฝึกอบรมหลักสูตรการสอบสวนคดีอาญาเป็นการเฉพาะ เน้นทักษะในการปฏิบัติงานกำชับให้พนักงานสอบสวนเข้าร่วมการสอบสวนกับพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจอย่างจริงจังมีค่าใช้จ่ายเพียงเล็กน้อยในสำนวนการสอบสวนเท่านั้น ตลอดจนควรมีแผนงานสอบสวนออกเป็นส่วนหนึ่ง มีปลัดอำเภอรับผิดชอบเป็นการเฉพาะ

ชเมต มากพันธ์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน ศึกษาเฉพาะกรณี ปลัดอำเภอในเขตจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า แม้ว่าพนักงานฝ่ายปกครองส่วนใหญ่จะมีความรู้ ความเข้าใจในอำนาจการสอบสวน แต่เป็นความรู้เชิงทฤษฎี หรือตัวบทกฎหมายเท่านั้น พนักงานสอบสวนฝ่ายปกครองส่วนใหญ่ไม่เคยเข้าร่วมการสอบสวนและไม่ให้ความสำคัญ อีกทั้งไม่สนใจและเอาใจใส่อย่างจริงจังที่จะเข้าไปร่วมการสอบสวนเพียงแต่รอการลงชื่อในสำนวนการสอบสวนที่พนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจนำมาลงชื่อเท่านั้น จึงทำให้ขาดทักษะ เทคนิคและประสบการณ์ในการปฏิบัติทั้งนี้เนื่องมาจากปริมาณงานที่รับผิดชอบมีมากจนไม่มีเวลาที่จะศึกษาหาความรู้ในเรื่องการสอบสวนอย่างจริงจัง ขาดการสนับสนุนและการเอาใจใส่จากผู้บังคับบัญชาและหน่วยเหนือ ตลอดจนขาดการยอมรับและความร่วมมือจากพนักงานสอบสวนฝ่ายตำรวจ จึงได้เสนอแนะแนวทางแก้ไข โดยขอให้กรมการปกครองเร่งสร้างจิตสำนึกในเชิงจริยธรรมให้กับพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน สร้างความมั่นใจในวิธีการรับราชการของพนักงานฝ่ายปกครอง จัดให้มีการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มทักษะในการปฏิบัติงาน มีมาตรการส่งเสริมความก้าวหน้า และสร้างขวัญกำลังใจ ตลอดจนการยอมรับจากผู้บังคับบัญชาและหน่วยเหนือ

สมกิจ เสวกวัชร (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพนักงานฝ่ายปกครอง ในการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน กรณีอำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร เพื่อศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และความคิดเห็นของข้าราชการปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน ในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนของพนักงานฝ่ายปกครอง พบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชนส่วนใหญ่ รับรู้เรื่องการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล

สารวัตรกำนัน ในการรักษาความสงบเรียบร้อยมากที่สุด และไม่รู้มากที่สุด คือ เรื่องที่พนักงานฝ่ายปกครองสามารถเข้าควบคุม การสอบสวน หรือร่วมการสอบสวนคดีอาญากับตำรวจส่วนในด้านความคิดเห็น พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ต้องการให้พนักงานฝ่ายปกครองเข้าร่วมสอบสวนคดีอาญาร่วมกับตำรวจทุกครั้ง และนายอำเภอ ปลัดอำเภอควรผ่านการอบรมหลักสูตรสอบสวนสืบสวนของพนักงานฝ่ายปกครองอย่างต่อเนื่อง และให้เข้าร่วมสอบสวนกับตำรวจทุกครั้ง ไม่ใช่เพียงแต่ลงชื่อสอบสวนเท่านั้น และควรให้กรมการปกครองจัดเจ้าหน้าที่ออกนิเทศ แนะนำการปฏิบัติงานให้ข้อแนะนำด้านกฎหมายอันจะเป็นการสร้างขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงาน

วารากร สิทธิมาลิก (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชนของอำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า บทบาทในฐานะฝ่ายปกครองที่ประชาชนให้ความไว้วางใจ ซึ่งเป็นการดำเนินการทั้งในเชิงรับและเชิงรุก กล่าวคือ ให้ความช่วยเหลือประชาชนทั้งในที่ว่าการอำเภอ และในพื้นที่โดยมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดแคลนบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะบุคลากรที่สำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมาย และด้านงบประมาณ เป็นการเฉพาะทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน จึงได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการขอรับการสนับสนุนเอกสารคู่มือในการปฏิบัติงานและงบประมาณ และเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้น

เชียงแหลม สืบสมุทร (2553) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของปลัดอำเภอในการดำเนินงานตามนโยบายในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชน เฉพาะกรณีศึกษาอำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ผู้ใหญ่บ้าน โดยรวม และจำแนกเพศ อายุ การศึกษา ค่าตอบแทน และระยะเวลาดำรงตำแหน่ง เห็นว่าปลัดอำเภอ มีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชน โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้น ผู้ใหญ่บ้านที่ดำรงตำแหน่งทั้งกำนันและผู้ใหญ่บ้านที่รับค่าตอบแทน 8,000 บาท และผู้ใหญ่บ้าน ที่มีอายุน้อยกว่า 30 ปี เห็นว่าปลัดอำเภอมีบทบาทอยู่ในระดับมาก สำหรับผู้ใหญ่บ้านที่มีเพศ อายุ การศึกษา ค่าตอบแทน และระยะเวลาดำรงตำแหน่งต่างกัน เห็นว่าปลัดอำเภอมีบทบาทในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

วิภาดา ม่อมพะเนาว์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษายบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครืออำเภอเมืองสกลนครจังหวัดสกลนคร 2) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขต

ตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคล 3) เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเสริมสร้างบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนในเขตตำบลเชียงเครืออำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำนวน 391 คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การแสดงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนครจังหวัดสกลนคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้วางแผนโครงการ มีการแสดงบทบาทในระดับปานกลาง รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้กระตุ้นมีการแสดงบทบาทในระดับปานกลาง ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการเป็นผู้ให้ความรู้และชี้แนะแก้ไขปัญหา มีการแสดงบทบาทในระดับน้อย 2) การเปรียบเทียบบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร จำแนกตาม สถานภาพด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้เฉลี่ย / เดือน พบว่า ประชาชนในเขตตำบลเชียงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ที่มีเพศแตกต่างกัน มีการรับรู้เกี่ยวกับการแสดงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุพรรณิ เกสรินทร์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า ด้านข้อมูลทั่วไป ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มากกว่าเพศหญิง มีอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่ง 5 ปีขึ้นไป การวิเคราะห์บทบาท กำนันผู้ใหญ่บ้านในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยภาพรวมกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า กำนันผู้ใหญ่บ้าน ใช้การปรองดองในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านความร่วมมือร่วมใจอยู่ในระดับมาก ด้านการประนีประนอม อยู่ในระดับมาก ด้านการหลีกเลี่ยง อยู่ในระดับมาก และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการบังคับ อยู่ในระดับมาก ตามลำดับการเปรียบเทียบคุณลักษณะส่วนบุคคลกับบทบาทการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน พบว่า ในภาพรวมคุณลักษณะด้านอายุ การศึกษา ประสบการณ์ดำรงตำแหน่งที่แตกต่างกันมีผลต่อการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่างกัน

อภิชาติ เทพชมพู (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจันทาร จังหวัดร้อยเอ็ด มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติงานและเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษา ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน และเพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจันทาร จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้สูตรการคำนวณของ Yamane ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 87 คน แต่ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยให้หัวหน้าครัวเรือนหมู่บ้านละ 5 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถามแทนกลุ่มตัวอย่างรวมเป็น 435 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบมาตราส่วนประมาณค่าแล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ การแจกแจงความถี่ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐาน ใช้ t - test (Independent Samples) และ F - test (One - Way ANOVA) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบความแตกต่าง ตรวจสอบความแตกต่างรายคู่ โดยวิธีแอลเอสดี (LSD : Least Significant Difference) ผลการวิจัย พบว่า 1) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจันทาร จังหวัดร้อยเอ็ด ทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา และด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ โดยรวมอยู่ในระดับมาก จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับความอาญา ด้านอำนาจหน้าที่อื่น ๆ และด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ตามลำดับ 2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในเขตอำเภอจันทาร จังหวัดร้อยเอ็ด ที่มีตำแหน่ง ระดับการศึกษาและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งแตกต่างกัน 3) ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภอจันทาร จังหวัดร้อยเอ็ด คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรขอความร่วมมือตัวแทนชาวบ้านทุกครัวเรือนในการจัดเวรยาม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยไม่รอช้านราษฎรต้องฟ้องร้องกันเอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรเข้าไปช่วยเหลือราษฎรให้ทันท่วงทีในยามเกิดภัยพิบัติ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรเรียกประชุมราษฎรอย่างน้อยเดือนละ 2 ครั้ง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรจริงจังกับปัญหาการพนัน และปัญหายาเสพติด และกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ควรปฏิบัติงานร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้านและอาสาสมัครป้องกันฝ่ายพลเรือนให้มากกว่าที่เป็นอยู่

อุสมาน ซาและ และ อับดุลเลาะ ยูโซะ (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของประชาชน ต่อบทบาทของผู้นำฝ่ายปกครอง ในเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา โดยงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเห็นของประชาชนต่อบทบาท ปัญหาและข้อเสนอแนะของผู้นำฝ่ายปกครองในพื้นที่อำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา โดยสัมภาษณ์กลุ่มแม่บ้านสตรี กลุ่มเยาวชน นักศึกษา บัณฑิตอาสา

อิหม่าม ครูสอนตาดีกา เจ้าหน้าที่ รัฐสมาชิก อบต. และกลุ่มมวลชนอาสาสมัคร จำนวน 30 คน โดยทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า ผู้นำฝ่ายปกครองมีบทบาทต้องรับผิดชอบในการบริหารงานปกครองแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการปกครองหมู่บ้าน 2) ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยหมู่บ้าน 3) ด้านการส่งเสริมและการพัฒนาหมู่บ้าน ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะ ผู้นำฝ่ายปกครองบางพื้นที่มีความอ่อนแอ และมีการเลือกปฏิบัติ รวมถึงมีความขัดแย้งระหว่างผู้นำด้วยกันและปัญหาสาเหตุได้มีการแพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นผู้นำฝ่ายปกครองควรนำแนวทางและหลักศาสนาอิสลามมาประยุกต์ใช้ในการปกครองหมู่บ้าน การสร้างทีมงานให้มีความเข้มแข็ง และจัดให้มีกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การจัดทำบัญชีคุมการให้ความช่วยเหลือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสและกำหนดจัดทำกฏกติกาหมู่บ้าน

รัฐดิพร ศิริศรี และสัญญา เคนาภูมิ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำบลที่อยู่ต่างกัน ฯลฯ กลุ่มอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 344 คน ได้มาโดยการกำหนดขนาดแบบ โดยสูตรการคำนวณของทาโร ยามาเน่ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบประมาณค่า ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่น .90 ทำการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบสมมติฐานใช้สถิติ t - test และ F - test กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัย พบว่า 1) การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย พบว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมือง หนองคาย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านแผนพัฒนาหมู่บ้าน อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 5 ด้าน คือ ด้านอำนวยการ ด้านการปกครองและรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านส่งเสริมเศรษฐกิจ ด้านสังคม สิ่งแวดล้อมและสาธารณสุข และด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม 2) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีเพศและระดับการศึกษาต่างกัน โดยรวมมีบทบาท ไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการเปรียบเทียบการปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอ เมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย ที่มีอายุและตำบลที่อยู่ต่างกัน โดยรวมมีบทบาทแตกต่างกันทางสถิติที่ ระดับ .05 4) คณะกรรมการหมู่บ้านมีปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ ดังนี้ ควรมีการส่งเสริมการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนรวมกลุ่มสินค้าโอท็อปในหมู่บ้าน ควรมีการร่วมบูรณาการในการจัดทำแผนพัฒนาหมู่บ้าน ควรมีการดูแล

ให้ราษฎรปฏิบัติตามกฎหมายและกฎ ระเบียบข้อบังคับของหมู่บ้าน ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุน บำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้าน ควรมีการประสานงานและติดตามการทำงานของคณะทำงาน ด้านต่าง ๆ

สนิท ธิศย์สวาท, ปาริชา มารี เคน และประสิทธิ์ คชโคตร (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เพื่อเปรียบเทียบการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหลุบ จำแนกตาม เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ ที่แตกต่างกัน 3) เพื่อหาแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน ของเทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ประชากรที่ใช้ในวิจัย จำนวน 113 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูลเป็น แบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น .96 สถิติที่ใช้ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ F - test โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - Way ANOVA) ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหลุบอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านของเทศบาลตำบลหลุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมาก ซึ่งการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเป้าหมายที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน คือ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการพัฒนาองค์กรของชุมชน หรือองค์กรของชาวบ้าน เช่น สภาตำบล กรรมการหมู่บ้านกลุ่มต่าง ๆ ของชุมชนให้มีความเข้มแข็ง โดยพัฒนาผู้นำชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการเป็นผู้หน้าที่ดีให้มีความรู้ ความสามารถในการบริหารจัดการพัฒนาชาวบ้านให้มีความรู้ ใฝ่พัฒนา ร่วมมือกันในการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของตน รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ใช้วิถีทางประชาธิปไตยในการดำเนินงานให้การสนับสนุนด้านการเงิน วิชาการ และบุคลากรแก่ชุมชนอย่างเพียงพอและเหมาะสมงานให้การสนับสนุนด้านการสนับสนุนด้านการเงิน วิชาการ และบุคลากรแก่ชุมชนอย่างเพียงพอเหมาะสมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและสามารถพึ่งตนเองในที่สุด และการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องถือว่าความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับท้องถิ่นทั่ว ๆ ไป จะต้องมีความเจริญคู่ขนานกันไปกับความก้าวหน้า หรือการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในระดับชาติ

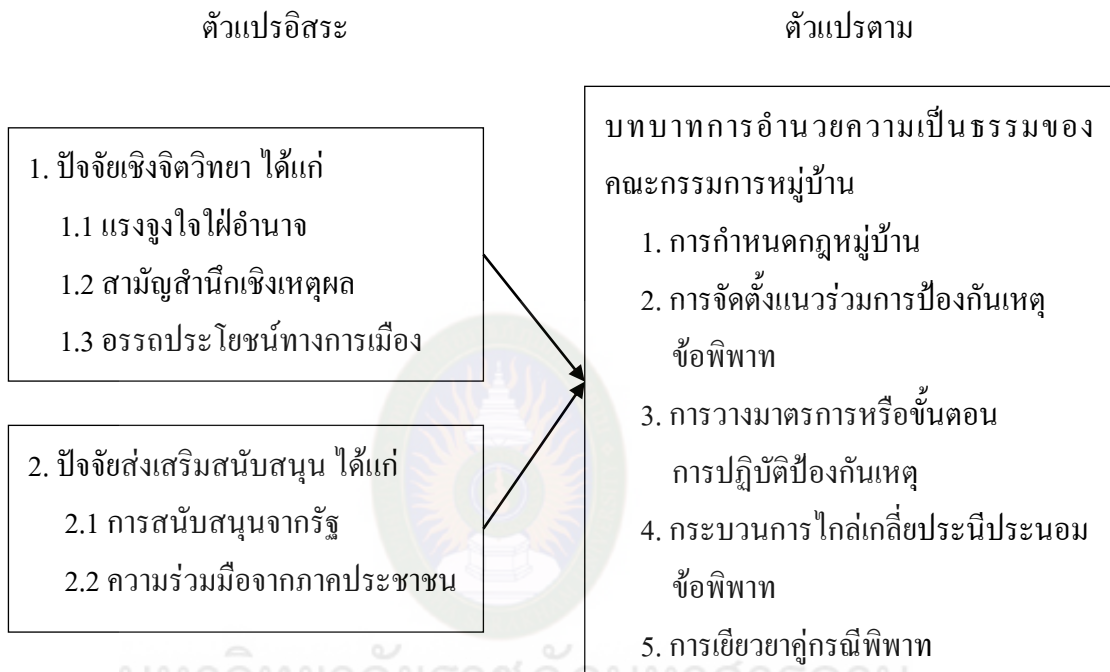
อรรถสิทธิ์ พานแก้ว ภัทรวุฒิ เจริญศิริ และ กุลชาติ ทักษไพบูลย์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นงานศึกษาวิจัย เพื่อสำรวจสภาพปัญหาในเชิงโครงสร้าง บทบาท อำนาจหน้าที่ ตลอดจนการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) เพื่อนำมา วิเคราะห์และสร้างเป็นข้อเสนอแนะต่อการปรับปรุงและพัฒนาให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นสามารถ

เป็นกลไกรองรับการดำเนินงานของรัฐบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” ที่ต้องการพลังสนับสนุนจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมและประชาชน จากผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านนับเป็นกลไกที่มีศักยภาพและความพร้อมอย่างดียิ่งในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านมีภารกิจที่ครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านในทุกมิติ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การมีเวทีประชาคมหมู่บ้านที่เป็นกลไก ซึ่งสามารถสะท้อนปัญหาและความต้องการของประชาชนในหมู่บ้านได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม เพื่อให้การดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น รวมถึงปรับปรุงบทบาทให้สอดคล้องกับสภาพสังคม การเมืองที่มีความเปลี่ยนแปลง และเพื่อให้มีการบูรณาการการทำงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ในพื้นที่ จึงควรมีการปรับปรุงบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มีหน้าที่ภารกิจที่มีความชัดเจน โดยมุ่งเน้นในด้านต่อไปนี้ คือ 1) การเป็นกลไกสนับสนุนการจัดทำแผนระดับอำเภอและจังหวัด 2) สนับสนุนอำเภอ ในการเป็นกลไกไกล่เกลี่ยความขัดแย้ง / ข้อพิพาทในชุมชน 3) มีบทบาทในการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายในระดับพื้นที่ และ 4) เป็นหน่วยงานกลางในการประสานงานเครือข่ายและระบบอาสาสมัครในระดับชุมชน

บงกช ดารารัตน์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความเปลี่ยนแปลงในชนบทไทย : การจัดการความขัดแย้งโดยมุ่งศึกษาถึงวิธีการจัดการความขัดแย้งของหมู่บ้านชนบทไทย ในกรณีศึกษาของหมู่บ้านป่าจี้ หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวิธีการจัดการข้อพิพาทและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน โดยการใช้ธรรมเนียมชุมชน หรือ “เข้ากำ” เป็นกฎเกณฑ์ของหมู่บ้านที่สร้างขึ้นเพื่อกำกับความประพฤติโดยทั่วไปของคนในชุมชนและมีสภาพบังคับต่อสมาชิกชุมชนที่กระทำผิดตามธรรมเนียมชุมชน โดยศึกษาภายใต้กรอบคิดของแนวคิดพหุ นิยมทางกฎหมายเพื่ออธิบายลักษณะเฉพาะของธรรมเนียมชุมชนนี้ (Law of the Commons) ในการที่เป็นกฎหมายของชุมชนซึ่งมีความแตกต่างจากกฎหมายรัฐ (State Law) เนื่องจากธรรมเนียมชุมชนอาศัยการมีส่วนร่วมของชาวบ้านและทุนทางสังคมในหมู่บ้านชนบท และดำเนินการบังคับใช้ผ่านกลไกคณะกรรมการหมู่บ้านทำให้ธรรมเนียมชุมชนมีผลบังคับใช้ได้จริงและมีประสิทธิภาพ

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย คือ บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน (ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530)

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Approach) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มุ่งที่จะศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้วางขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
6. พื้นที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำนวน 579 คน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยใช้สูตรของ (Yamane, 1973, p. 727) คำนวณจากจำนวนคณะกรรมการหมู่บ้านทั้งหมดในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร แล้วได้จำนวน 237 คน จาก 48 หมู่บ้าน

$$\text{สูตร} \quad n = \frac{N}{1 + N(e)^2} \quad (3 - 1)$$

กำหนดให้ N แทน จำนวนประชากรทั้งหมด

n แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

e แทน ค่าความคาดเคลื่อนที่ยอมรับให้เกิดขึ้นสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ กำหนดให้ไม่เกิน .05 แทนค่าในสูตรได้

$$\begin{aligned}
 n &= \frac{579}{1 + 579(.05)^2} \\
 &= \frac{579}{1 + 1.45} \\
 &= 236.57
 \end{aligned}$$

คำนวณหาขนาดตัวอย่าง ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 236.57 จึงกำหนดขนาดตัวอย่างเป็น 237 คน

3.1.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยหาสัดส่วนจาก จำนวน 237 คน หาด้วย 48 (จำนวนหมู่บ้าน) ได้เท่ากับ 4.937 ผู้วิจัย จึงปัดเศษให้เป็นจำนวนเต็ม 5 คน คูณด้วย 48 หมู่บ้าน เท่ากับ 240 คน แล้วจึงดำเนินการสุ่มแบบวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยวิธีการจับฉลาก

3.1.4 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ จำนวน 15 คน

- 3.1.4.1 นางสาวบุญธิดา ทับแสง ตำแหน่ง แพทย์ประจำตำบลส้มผ่อ
- 3.1.4.2 นางอมรรัตน์บุตรคุณ ตำแหน่ง ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านบ้านเหล่าสันทราย
- 3.1.4.3 นางสาวลี มูลสาร ตำแหน่ง แพทย์ตำบลคำเตย
- 3.1.4.4 นายปรัชญา รัศมีเปีย ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 3 ตำบลไผ่
- 3.1.4.5 นางไพรมณ์ อุปชัย ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน
- 3.1.4.6 นางสาวรัตน์ ศิลาศ ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9
- 3.1.4.7 นายนิสสัน สราญรมย์ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ 9
- 3.1.4.8 นางสาวพพร สราญรมย์ ตำแหน่งแพทย์ประจำตำบลน้ำคำ
- 3.1.4.9 นายอุทัย นามสุโข ตำแหน่ง ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านอำเภอไทยเจริญ
- 3.1.4.10 นางนิยม ไชยแสง ตำแหน่ง สารวัตรกำนันตำบลน้ำคำ
- 3.1.4.11 นางพิกุล หาเนา ตำแหน่ง ผู้ช่วยฝ่ายรักษาความสงบ
- 3.1.4.12 นายสิริพงษ์ ทองแสง ตำแหน่ง กำนันตำบลน้ำคำ
- 3.1.4.13 นายอำนาจ พุทธคุณ ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ 12
- 3.1.4.14 นายมิตรชัย อนุกุลประชา ตำแหน่ง กำนันตำบลส้มผ่อ
- 3.1.4.15 นายธารทิพย์ พันธุ์ภักดิ์ ตำแหน่ง กำนันตำบลคำไผ่

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaires)

3.2.1 ลักษณะของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อคำถามทั้งหมด 4 ตอน ดังนี้

3.2.1.1 แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ รายได้ ระดับการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 4 ข้อคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

3.2.1.1 แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ เป็นข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

3.2.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้าง ดังนี้

3.2.2.1 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

3.2.2.2 กำหนดขอบเขตคำถามให้ครอบคลุมกรอบแนวคิด วัตถุประสงค์ และองค์ประกอบที่ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร แล้วนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างแบบสอบถาม

3.2.2.3 นำร่างแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบแก้ไขและเสนอแนะปรับปรุง เพื่อความเหมาะสมและถูกต้องของแบบสอบถาม

3.2.3 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

การหาคุณภาพของแบบสอบถามเพื่อการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัย ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.2.3.1 แบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความครอบคลุม ถูกต้อง ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของรูปแบบของแบบสอบถาม และการใช้ภาษาเพื่อให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ และเพื่อความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

3.2.3.2 นำแบบสอบถามมาหาค่าไอโอซี (IOC : Index of Item Objective Congruence) โดยใช้เกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ (สมนึก ภัททิยธนี, 2544, น. 219 - 233)

ให้คะแนน +1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน 0 ถ้าไม่แน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ตรงตามวัตถุประสงค์

ให้คะแนน -1 ถ้าแน่ใจว่าข้อคำถามวัดได้ไม่ตรงตามวัตถุประสงค์

1) แล้วนำผลคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่า IOC หากการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างคำถามกับวัตถุประสงค์ของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 คน ได้แก่

1.1) ดร.สนุก สิงห์มาตร วุฒิการศึกษา รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต (รป.ค.) สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ตำแหน่งอาจารย์พิเศษ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร เป็นผู้เชี่ยวชาญ ด้านเนื้อหา

1.2) ดร.สุวิมล สมไชย วุฒิการศึกษา การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชาภาษาไทย ตำแหน่งอาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ผู้เชี่ยวชาญ ด้านภาษา

1.3) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ วุฒิการศึกษา ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ปร.ค.) สาขาวิชาประชากรศึกษา ตำแหน่งคณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านวัดผลและประเมินผล

3.2.3.3 นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญมาแก้ไขและเสนอคณะที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์อีกครั้งหนึ่ง และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ด้วยวิธี Item - Total Correlation แล้วหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของคอนบราค (Cronbach) งานวิจัยนี้มีค่าความเชื่อมั่น .907

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนทุกด้าน ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.3.1 ผู้วิจัย กำหนดให้มีผู้ช่วยวิจัย ในการเก็บข้อมูล ณ พื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยผู้วิจัยชี้แจงขั้นตอน และวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.2 ขอนหนังสือรับรอง และแนะนำตัวผู้วิจัยจากคณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ถึงนายอำเภออำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร เพื่อขออนุญาตให้ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.3 ดำเนินการแจกแบบสอบถามให้กับกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะกรรมการหมู่บ้านในเขต อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำนวน 240 คน โดยผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัยได้นำแบบสอบถามส่งถึง ผู้ตอบแบบสอบถามโดยตรง เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถาม และส่งกลับคืนถึงผู้วิจัย

3.3.4 ดำเนินการเก็บแบบสอบถามคืนจากกลุ่มตัวอย่าง ตรวจสอบความถูกต้องความครบถ้วน ของแบบสอบถาม หลังจากที่ได้ข้อมูลมาแล้ว นำมาดำเนินการกรอกข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อประมวลผล ต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้ข้อมูลจากแบบสอบถามเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม จากนั้นจึงนำไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูป โดยดำเนินการตาม ขั้นตอน ดังนี้

3.4.1 ตรวจสอบความสมบูรณ์ และความถูกต้องของแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด ปรากฏว่าสมบูรณ์ และถูกต้องทุกฉบับ

3.4.2 นำแบบสอบถามที่สมบูรณ์ ลงรหัสตามแบบการลงรหัส (Coding Form)

3.4.3 นำแบบสอบถามที่ลงรหัสแล้วให้คะแนนแต่ละข้อ โดยกำหนดไว้ 5 ระดับ

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

3.4.4 กำหนดการแปลความหมายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ดังนี้ (รังสรรค์ สิงห์เลิศ, 2551, น. 186)

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.80 หมายถึง มีระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ย 1.81 - 2.60 หมายถึง มีระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 2.61 - 3.40 หมายถึง มีระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 3.41 - 4.20 หมายถึง มีระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 4.21 - 5.00 หมายถึง มีระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม อยู่ในระดับมากที่สุด

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)

3.5.2 การวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร สถิติที่ใช้ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3.5.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร สถิติที่ใช้ คือ วิเคราะห์พหุคูณถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression Analysis) ด้วยวิธีการเลือกตัวแปร โดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression)

3.5.4 การวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยวิเคราะห์เนื้อหา และจัดกลุ่ม (Grouping) ที่มีความหมายเดียวกัน ลักษณะเดียวกัน สถิติที่ใช้ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ และอภิปรายเชิงพรรณนาความ (Descriptive)

บทที่ 4

ผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วนำมาเสนอข้อมูลด้วยตารางประกอบการอธิบายตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาตามขั้นตอน ดังนี้

1. สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อแปลความหมาย มีดังนี้

n	แทน	จำนวนหน่วยตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
R	แทน	สัมประสิทธิ์สัมพันธ์หุคูณ
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์พยากรณ์
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน
t	แทน	ค่าสถิติที
X_1	แทน	ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ
X_2	แทน	ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล
X_3	แทน	ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง
X_4	แทน	ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ
X_5	แทน	ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

Y แทน บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

$\hat{Y}$ แทน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$\hat{Z}$ แทน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้จากการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

* แทน ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.2 ลำดับขั้นในการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัย ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 6 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

4.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ	-	-
1.1 ชาย	117	48.8
1.2 หญิง	123	51.3
รวม	240	100.0
2. อายุเฉลี่ย 40 ปี	-	-
3. อาชีพ	-	-
3.1 รับจ้างทั่วไป	83	34.6
3.2 เกษตรกร	102	42.5
3.3 ค้าขาย	27	11.3
3.4 ข้าราชการบำนาญ	28	11.7
รวม	240	100.0
4. รายได้เฉลี่ย 13,112 บาท / เดือน	-	-
5. ระดับการศึกษา	-	-
5.1 ประถมศึกษา	9	3.8
5.2 มัธยมศึกษาตอนต้น	30	12.5
5.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย	110	45.8
5.4 อนุปริญญา	34	14.2
5.5 ปริญญาตรี	44	18.3

(ต่อ)

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน (คน)	ร้อยละ
5.6 ปริญาโท	13	5.4
5.7 ปริญาเอก	-	-
รวม	240	100.0

จากตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 240 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 123 คิดเป็นร้อยละ 51.3 และเพศชาย จำนวน 117 คน คิดเป็นร้อยละ 48.8

1. ด้านอายุ ประชาชนมีอายุเฉลี่ย 40 ปี
2. ด้านอาชีพ พบว่า ส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 83 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 อาชีพข้าราชการบำนาญ จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 11.7 อาชีพค้าขาย จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 11.3
3. ด้านรายได้ ประชาชนมีรายได้เฉลี่ย 13,112 บาท / เดือน
4. ด้านระดับการศึกษา ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 110 คน คิดเป็นร้อยละ 45.8 ปริญญาตรี จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 18.3 อนุปริญญา จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.2 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 12.5 ปริญญาโท 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4 ประถมศึกษา จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 3.8

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

3.1 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน
ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการ
หมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการ หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านการกำหนดกฎหมู่บ้าน	4.15	0.59	มาก	1
2. ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท	4.04	0.62	มาก	3
3. ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติ ป้องกันเหตุ	4.08	0.61	มาก	2
4. ด้านกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท	4.00	0.60	มาก	4
5. การเยียวยาผู้กรณีพิพาท	3.82	0.62	มาก	5
โดยรวม	4.02	0.56	มาก	-

จากตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการ
หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวม
อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.56) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการกำหนดกฎ
หมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.59) ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ ($\bar{X} = 4.08$,
S.D. = 0.61) ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.62) ด้านกระบวนการ
ไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.60) การเยียวยาผู้กรณีพิพาท ($\bar{X} = 3.82$,
S.D. = 0.62) ตามลำดับ

3.1.1 ด้านการกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสำรวจปัญหาความต้องการที่จะมีกฎหมายหมู่บ้าน	4.18	0.68	มาก
2. การประชุมหารือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างกฎหมายหมู่บ้าน	4.15	0.74	มาก
3. การได้รับมอบหมายเพื่อจัดทำกฎหมายหมู่บ้านฉบับสมบูรณ์	4.07	0.72	มาก
4. การทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ชุมชนได้วิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะ ข้อคิดเห็นกฎหมายหมู่บ้าน	4.06	0.73	มาก
5. การประชุมหารือสรุปเพื่อประกาศเป็นกฎหมายหมู่บ้าน	4.17	0.66	มาก
6. การประกาศใช้และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบกฎหมาย หมู่บ้านอย่างทั่วถึง	4.28	0.76	มาก
โดยรวม	4.15	0.59	มาก

จากตารางที่ 4.3 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.59) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การประกาศใช้และประชาสัมพันธ์ให้ชาวบ้านได้รับทราบกฎหมายหมู่บ้านอย่างทั่วถึง ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.79) การสำรวจปัญหาความต้องการที่จะมีกฎหมายหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.68) การประชุมหารือสรุปเพื่อประกาศเป็นกฎหมายหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.66) การประชุมหารือผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อยกร่างกฎหมายหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.74) การได้รับมอบหมายเพื่อจัดทำกฎหมายหมู่บ้านฉบับสมบูรณ์ ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.72) การทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ชุมชนได้วิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะข้อคิดเห็นกฎหมายหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.73) ตามลำดับ

3.1.2 ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสำรวจความต้องการที่จะจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท ในหมู่บ้าน	4.11	0.68	มาก
2. การประชุมหารือเพื่อแสวงหาแนวร่วมเกี่ยวกับการป้องกันเหตุ ข้อพิพาทในหมู่บ้าน	4.10	0.70	มาก
3. การเสนอชื่อแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน	3.94	0.72	มาก
4. การทำประชาคมติของหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดตั้งแนวร่วมป้องกันเหตุ ข้อพิพาทในหมู่บ้าน	4.00	0.75	มาก
5. การจัดตั้งแนวร่วมจากกลุ่มบุคคล กลุ่มอาชีพ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ในการป้องกันเหตุข้อพิพาทอย่างบูรณาการในหมู่บ้าน	4.04	0.75	มาก
โดยรวม	4.04	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.4 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.62) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การสำรวจความต้องการที่จะจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.68) การประชุมหารือเพื่อแสวงหาแนวร่วมเกี่ยวกับการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.70) การจัดตั้งแนวร่วมจากกลุ่มบุคคล กลุ่มอาชีพ หรือผู้ทรงคุณวุฒิในการป้องกันเหตุข้อพิพาทอย่างบูรณาการในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.75) การทำประชาคมติของหมู่บ้านเกี่ยวกับการจัดตั้งแนวร่วมป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.75) การเสนอชื่อแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.72) ตามลำดับ

3.1.3 ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุในหมู่บ้าน	4.01	0.73	มาก
2. การทำกิจกรรมร่วมกันของคนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในหมู่บ้าน	4.19	0.72	มาก
3. การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในหมู่บ้าน	4.18	0.74	มาก
4. การร่วมกันถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุแก่เยาวชน ในหมู่บ้าน	3.91	0.80	มาก
5. การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน เล่นกีฬาเพื่อ ป้องกันเหตุของกลุ่มเด็กและเยาวชน	4.09	0.69	มาก
โดยรวม	4.08	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.5 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = 0.61) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การทำกิจกรรมร่วมกันของคนในหมู่บ้าน เพื่อสร้างความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.72) การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.74) การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนในหมู่บ้าน เล่นกีฬาเพื่อป้องกันเหตุของกลุ่มเด็กและเยาวชน ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.69) มีการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.73) การร่วมกันถ่ายทอดความรู้จากผู้สูงอายุแก่เยาวชนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.80) ตามลำดับ

3.1.4 ด้านกระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านกระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านกระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การยินยอมโดยสมัครใจของกลุ่มในการเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน	3.94	0.72	มาก
2. การแสวงหาข้อเท็จจริง จากพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานอื่น ๆ เพื่อประกอบการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน	4.01	0.71	มาก
3. การแสดงบทบาทตัวกลางในการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน	4.08	0.70	มาก
4. การแสวงหาทางออกที่ดีร่วมกันระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย	4.04	0.70	มาก
5. การจัดทำสัญญาประนีประนอมของกลุ่ม	3.91	0.77	มาก
โดยรวม	4.00	0.60	มาก

จากตารางที่ 4.6 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านกระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.60$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การแสดงบทบาทตัวกลางในการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.08, S.D. = 0.70$) การแสวงหาทางออกที่ดีร่วมกันระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ($\bar{X} = 4.04, S.D. = 0.70$) การแสวงหาข้อเท็จจริง จากพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานอื่น ๆ เพื่อประกอบการใกล้เคียงประนีประนอม ข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.01, S.D. = 0.71$) การยินยอมโดยสมัครใจของกลุ่มในการเข้าสู่กระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.94, S.D. = 0.72$) การจัดทำสัญญาประนีประนอมของกลุ่ม ($\bar{X} = 3.91, S.D. = 0.77$) ตามลำดับ

3.1.5 ด้านการเยียวยาผู้กรณีพิพาท

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการเยียวยาผู้กรณีพิพาท

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการเยียวยาผู้กรณีพิพาท	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน	3.71	0.88	มาก
2. การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะแทนการเสียค่าปรับ	3.72	0.87	มาก
3. การบำบัดฟื้นฟูผู้กรณี	3.83	0.72	มาก
4. การทำจิตอาสา ทำความดี เพื่อเยียวยาความเสียหายข้อพิพาทในหมู่บ้าน	3.97	0.76	มาก
5. การใช้กระบวนการทางศาสนาในการเยียวยาข้อพิพาทในหมู่บ้าน	3.87	0.72	มาก
โดยรวม	3.82	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.7 ผลการวิเคราะห์ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ด้านการเยียวยาผู้กรณีพิพาท พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82, S.D. = 0.62$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การทำจิตอาสา ทำความดี เพื่อเยียวยาความเสียหาย ข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.97, S.D. = 0.76$) การใช้กระบวนการทางศาสนาในการเยียวยาข้อพิพาทในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 3.87, S.D. = 0.72$) การบำบัดฟื้นฟูผู้กรณี ($\bar{X} = 3.83, S.D. = 0.72$) การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะแทนการเสียค่าปรับ ($\bar{X} = 3.72, S.D. = 0.87$) การชดใช้ค่าสินไหมทดแทน ($\bar{X} = 3.71, S.D. = 0.88$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก
ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

2.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก
ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมและจำแนก
เป็นรายด้าน

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาท
การอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวม
และจำแนก เป็นรายด้าน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น	อันดับที่
1. ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ	4.19	0.37	มาก	3
2. ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล	4.35	0.45	มากที่สุด	1
3. ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง	4.20	0.42	มาก	2
4. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ	4.00	0.41	มาก	4
5. ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน	3.82	0.62	มาก	5
โดยรวม	4.11	0.32	มาก	-

จากตารางที่ 4.8 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก
ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก
($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่
ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.45) ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง
($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.43) ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.37) ปัจจัยด้านการสนับสนุน
จากรัฐ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.41) ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.62)
ตามลำดับ

2.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก
ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายด้าน
และรายชื่อ

2.2.1 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาท
การอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนก
เป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก ของ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือข้าพเจ้าเป็นอย่างดี	4.07	0.53	มาก
2. คนในชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างดีกับข้าพเจ้า	4.22	0.48	มาก
3. ได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากคนในชุมชนสูง	4.07	0.58	มาก
4. มักเอาใจใส่สารทุกข์สุกดิบคนในชุมชนเสมอมา	4.20	0.49	มาก
5. มักช่วยเหลือสังคมเรื่อยมา	4.34	0.51	มาก
6. ยอมรับฟังได้หากมีบุคคลร้องเรียนต่อว่าข้าพเจ้า	4.30	0.53	มาก
7. มักพยายามกระทำการเพื่อให้มี โอกาสเป็นตัวแทนของคนในชุมชน	4.05	0.56	มาก
8. ข้าพเจ้ามักพยายามเพื่อให้คนอื่นยอมรับนับถือข้าพเจ้า	4.01	0.56	มาก
9. อยากจะมีโอกาสทำงานเพื่อคนในชุมชน	4.24	0.57	มาก
10. มีความภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนในหมู่บ้าน	4.35	0.55	มาก
โดยรวม	4.19	0.37	มาก

จากตารางที่ 4.9 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก
ของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านแรงจูงใจ
ใฝ่อาณาจ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.37) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย
ได้ดังนี้ มีความภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.55)
มักช่วยเหลือสังคมเรื่อยมา ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.51) ยอมรับฟังได้หากมีบุคคลร้องเรียน ($\bar{X} = 4.30$,
S.D. = 0.53) อยากจะมีโอกาสทำงานเพื่อคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.24$, S.D. = 0.57) คนในชุมชน
มีความสัมพันธ์อย่างดีกับข้าพเจ้า ($\bar{X} = 4.22$, S.D. = 0.48) มักเอาใจใส่สารทุกข์สุกดิบคนในชุมชน

เสมอมา ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.49) คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือข้าพเจ้าเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.53) ข้าพเจ้าได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากคนในชุมชนสูง ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.58) มักพยายามกระทำการเพื่อให้มีโอกาสเป็นตัวแทนของคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.56) มักพยายามเพื่อให้คนอื่นยอมรับนับถือข้าพเจ้า ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

2.2.2 ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านจะให้ความสำคัญของส่วนร่วมมากกว่าคนในครอบครัว	4.18	0.62	มาก
2. การจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ไม่เคยทุจริตแม้แต่เงินบาทเดียว	4.50	0.58	มากที่สุด
3. การจัดกิจกรรม โครงการพัฒนาหมู่บ้าน จะมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในชุมชนมากกว่าอิทธิพลของผู้มีอำนาจ	4.39	0.56	มากที่สุด
4. เงินหรือสิ่งของใดใดก็ไม่มียุทธิพลให้เปลี่ยนแปลงการตัดสินใจด้วยเหตุผลที่ดีแล้วได้	4.35	0.58	มากที่สุด
5. การดำเนินงานทุกอย่างเป็นไปได้เพื่อผลประโยชน์กับชาวบ้านมากกว่าการเอาใจผู้มีพระคุณ	4.32	0.56	มากที่สุด
6. ไม่ยอมทำตามการชี้แนะของนักการเมืองที่กระทำขัดต่อผลประโยชน์ของคนในชุมชน	4.34	0.56	มากที่สุด
โดยรวม	4.35	0.45	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.45) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ การจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ไม่เคยทุจริตแม้แต่เงินบาทเดียว ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.58) การจัดกิจกรรม โครงการพัฒนาหมู่บ้านจะมุ่งเน้นการแก้ปัญหาในชุมชนมากกว่าอิทธิพลของผู้มีอำนาจ

($\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.56) เงิน หรือสิ่งของใดก็ได้ที่ไม่มีอิทธิพลให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ ด้วยเหตุผลที่ดีแล้วได้ ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.58) ไม่ยอมทำตามการชี้แนะของนักการเมืองที่กระทำขัดต่อผลประโยชน์ของคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.34$, S.D. = 0.56) การดำเนินงานทุกอย่างเป็นไปเพื่อผลประโยชน์กับชาวบ้านมากกว่าการเอาใจผู้มีพระคุณ ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.56) การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านจะให้ความสำคัญของส่วนร่วมมากกว่าคนในครอบครัว ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.62) คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือข้าพเจ้าเป็นอย่างดี ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.53) ได้รับความนิยชมชอบจากคนในชุมชนสูง ($\bar{X} = 4.07$, S.D. = 0.58) มักพยายามกระทำการเพื่อให้มีโอกาสเป็นตัวแทนของคนในชุมชน ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.56) มักพยายามเพื่อให้คนอื่นยอมรับนับถือ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.56) ตามลำดับ

2.2.3 ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มักจะได้เป็นธุระให้กับนักการเมือง โดยเฉพาะ ส.ส.	4.20	0.62	มาก
2. เป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมือง โดยเฉพาะ ส.ส.	4.38	0.60	มากที่สุด
3. พยายามที่จะมีตำแหน่งทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง	4.27	0.58	มากที่สุด
4. ญาติพี่น้องข้าพเจ้าส่งเสริมให้มีตำแหน่งผู้นำในหมู่บ้าน	4.07	0.64	มาก
5. เพื่อนฝูงมิตรสหายข้าพเจ้าผลักดันให้เป็นผู้นำชุมชน	4.00	0.63	มาก
6. เจ้าอาสาทนเป็นกรรมการหมู่บ้านเพราะต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดัน โครงการ / กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน	4.25	0.54	มากที่สุด
โดยรวม	4.20	0.42	มาก

จากตารางที่ 4.11 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = .42) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ เป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมือง โดยเฉพาะ ส.ส. ($\bar{X} = 4.38$, S.D. = .60) พยายามที่จะมีตำแหน่งทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = .58) อาสาทนเป็นกรรมการหมู่บ้านเพราะต้องการ

เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันโครงการ / กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.25, S.D. = .54$) มักจะได้เป็นธุระให้กับนักการเมือง โดยเฉพาะ ส.ส. ($\bar{X} = 4.20, S.D. = .62$) ญาติพี่น้องส่งเสริมให้มีตำแหน่งผู้นำในหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.07, S.D. = .64$) เพื่อนฝูงมิตรสหายผลักดันข้าพเจ้าให้เป็นผู้นำชุมชน ($\bar{X} = 4.00, S.D. = .63$) ตามลำดับ

2.2.4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. นายอำเภอ / ปลัดอำเภอเรียกใช้งานเป็นประจำ	3.95	0.56	มาก
2. อำเภอส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำ	4.19	0.55	มาก
3. มีการส่งเสริมให้จัดประกวดแข่งขันชุมชนดีเด่นเสมอ	3.96	0.58	มาก
4. อำเภอจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.93	0.60	มาก
5. อบต. / เทศบาลเชิญร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นประจำ	4.00	0.49	มาก
6. อบต. / เทศบาลสนับสนุนเงินงบประมาณการจัดกิจกรรมเสมอ	3.94	0.58	มาก
โดยรวม	4.00	0.41	มาก

จากตารางที่ 4.12 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.41$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ อำเภอส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนาหมู่บ้านเป็นประจำ ($\bar{X} = 4.19, S.D. = 0.55$) อบต. / เทศบาลเชิญร่วมจัดกิจกรรมต่าง ๆ เป็นประจำ ($\bar{X} = 4.00, S.D. = 0.49$) มีการส่งเสริมให้จัดประกวดแข่งขันชุมชนดีเด่นเสมอ ($\bar{X} = 3.96, S.D. = 0.58$) นายอำเภอ / ปลัดอำเภอเรียกใช้งานเป็นประจำ ($\bar{X} = 3.95, S.D. = 0.56$) อบต. / เทศบาลสนับสนุนเงินงบประมาณการจัดกิจกรรมเสมอ ($\bar{X} = 3.94, S.D. = 0.58$) อำเภอจัดงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.93, S.D. = 0.60$) ตามลำดับ

2.2.5 ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของ คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมืออย่างดีเมื่อมีการจัดกรรมเกิดขึ้น	4.11	0.55	มาก
2. ประชาชนเรียกร้องจะยื่นขอให้ออกกิจกรรมการพัฒนาชุมชน อย่างต่อเนื่อง	3.83	0.58	มาก
3. ประชาชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างคึกคัก	3.99	0.53	มาก
4. ประชาชนมักจะเป็นแนวหน้านำเสนอกิจกรรมการพัฒนาชุมชน	3.93	0.57	มาก
5. ประชาชนเอาใจใส่การพัฒนาชุมชนของตนเองทุกถ้วนหน้า	4.05	0.58	มาก
โดยรวม	3.82	0.62	มาก

จากตารางที่ 4.13 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกเป็นรายชื่อ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.62) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมืออย่างดีเมื่อมีการจัดกรรมเกิดขึ้น ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = .55) ประชาชนเอาใจใส่การพัฒนาชุมชนของตนเองทุกถ้วนหน้า ($\bar{X} = 4.05$, S.D. = 0.58) ประชาชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรมแต่ละครั้งอย่างคึกคัก ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.53) ประชาชนมักจะเป็นแนวหน้านำเสนอกิจกรรมการพัฒนาชุมชน ($\bar{X} = 3.93$, S.D. = 0.57) ประชาชนเรียกร้องจะยื่นขอให้ออกกิจกรรมการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.83$, S.D. = 0.58) ตามลำดับ

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัย จำนวน 5 ตัวแปร และนำมาวิเคราะห์ การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง และสร้างสมการทำนายพยากรณ์ตัวแปรตาม คือ บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร และนำเสนอผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

4.1 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตาม และระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน ด้วยวิธี เป็นการหาระดับความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงที่เรียกว่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นบวก (+) หมายความว่าข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงตามกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งสูง ค่าของอีกตัวแปรหนึ่งจะสูงไปด้วย และถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งต่ำค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่งจะต่ำด้วย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่มีค่าเป็นลบ (-) หมายความว่าข้อมูลสองชุดเปลี่ยนแปลงในทางตรงกันข้ามหรือกลับกัน กล่าวคือ ถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งสูง ค่าของอีกตัวแปรหนึ่งจะต่ำและถ้าค่าของตัวแปรหนึ่งต่ำค่าของตัวแปรอีกตัวแปรหนึ่งจะสูง ค่าระดับความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากค่า (Correlation Coefficient (r)) มีเกณฑ์การวัดระดับความสัมพันธ์ (คุชฎี आयुวัฒน์, 2553, น. 2) ดังนี้

ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 0.001 - 0.500 มีระดับความสัมพันธ์ค่อนข้างต่ำ

ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 0.501 - 0.700 มีระดับความสัมพันธ์ปานกลาง

ระดับความสัมพันธ์ระหว่าง 0.701 ขึ้นไป มีระดับความสัมพันธ์สูง

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกัน ควรมีค่าไม่เกิน 0.80 เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาการเกิด (Multicollinearity) ซึ่งหมายถึง ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันเองสูงมากเกินไป จนไม่เหมาะที่จะนำตัวแปรคู่ที่มีความสัมพันธ์กันสูงเข้าไปในสมการทั้งสองตัว

4.1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระด้วยกัน

ผู้วิจัย วิเคราะห์ข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรอิสระด้วยกัน จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่

4.1.1.1 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ X_1

4.1.1.2 ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล X_2

4.1.1.3 ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง X_3

4.1.1.4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ X_4

4.1.1.5 ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน X_5

ตารางที่ 4.14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) ระหว่างตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร

ตัวแปรอิสระ	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5
X_1	1	-	-	-	-
X_2	.719**	1	-	-	-
X_3	.485**	.460**	1	-	-
X_4	.646**	.478**	.290**	1	-
X_5	.403**	.231**	.045	.326**	1

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.14 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .231 - .719 ไม่มีคู่ใดที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เกิน .80 ที่จะก่อให้เกิดปัญหา มีความสัมพันธ์กันเอง (Multicollinearity) เมื่อนำไปวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ

4.2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions)

การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงมีลักษณะที่สำคัญ คือ การวิเคราะห์หาผลหรืออิทธิพลของตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัวที่มีต่อตัวแปรตามหนึ่งตัว โดยมีข้อสมมติฐานว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง (Linear Relationship) เพื่อที่จะทำให้สามารถนำผลของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่มีผลต่อตัวแปรตามมารวมกันได้ (Additivity) กล่าวคือ ตัวแปรอิสระ แต่ละตัวมีผลต่อตัวแปรตามหรือไม่ และตัวแปรอิสระทุกตัวรวมกันมีผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด ก่อนการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบว่า ตัวแปรอิสระสัมพันธ์กันหรือไม่ โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัวเป็นอิสระจากกัน และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับ (Multicollinearity) ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regressions) ตามขั้นตอน ดังนี้

4.2.1 การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple Linear Regression Analysis) แบบกำหนดตัวแปรเข้าไปในสมการทั้งหมด

4.2.1.1 ตัวแปรอิสระจำนวน 5 ปัจจัย คือ

- 1) ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ X_1
- 2) ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล X_2
- 3) ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง X_3
- 4) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ X_4
- 5) ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน X_5

4.2.1.2 ตัวแปรตาม คือ บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร Y ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตัวแปรอิสระ	B	S.E.	Beta	t	Sig.
a ค่าคงที่ (Constant)	.187	.209	-	.896	.37
1. ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ X_1	.225	.081	.152	2.788	.01*
2. ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล X_2	.137	.055	.111	2.494	.01*
3. ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง X_3	.071	.044	.054	1.595	.11
4. ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ X_4	-.213	.051	-.157	-4.169	.00*
5. ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน X_5	.745	.029	.834	26.066	.00*

$R = .900$, $R^2 = .810$

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4.15 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ด้วยวิธีการเลือกตัวแปรโดยวิธีนำตัวแปรเข้าทั้งหมด (Enter Regression) ดังนี้

1. ปัจจัยที่นำมาศึกษามีความสัมพันธ์พหุคูณกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (Y) เท่ากับ 0.900 ($R = .900$) แสดงว่า

ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร รวมกันมีความสัมพันธ์กับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (Y) ในระดับมาก

2. ปัจจัยที่นำมาศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (Y) เท่ากับ .810 ($R^2 = .810$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (Y) ได้ร้อยละ 81.10

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อ การผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

3.1 ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน X_5 (Beta = .834)

3.2 ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ X_1 (Beta = .152)

3.3 ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล X_2 (Beta = .111)

3.4 ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ X_4 (Beta = -.157)

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ .187 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$

แทนค่าในสูตร $Y = .187 + .745 (X_5) + .225 (X_1) + .137 (X_2) - .213 (X_4)$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = B_1z_1 + B_2z_2 + \dots + B_nz_n$

แทนค่าในสูตร $Z = .834 (Z_5) + .152 (Z_1) + .111 (Z_2) - .157 (Z_4)$

เมื่อ Y และ Z = ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร และปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง X_3 (Beta = .054) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ตอนที่ 5 ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตารางที่ 4.16 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ความถี่
1. ด้านการกำหนดกฎหมู่บ้าน	-
1.1 ควรตั้งกฎระเบียบหมู่บ้านให้ชัดเจนมีการประขามติ	24
1.2 ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎหมู่บ้านร่วมกับ คณะกรรมการหมู่บ้าน	12
2. ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท	-
2.1 ควรฝึกอบรม การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน	25
2.2 ควรกำหนดความชัดเจนเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ และวิธีปฏิบัติ รวมถึงค่าตอบแทน ในการปฏิบัติหน้าที่	14
2.3 คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นบุคคลที่เป็นที่นับถือของคนในชุมชนจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีการส่งเสริมให้มีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน	9
3. ด้านการกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท	-
3.1 ควรให้ข้อเสนอแนะกับประชาชนรู้ทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน เท่าที่จะทำได้	25
3.2 ควรมีความเป็นธรรม ยึดหลักคุณธรรมเป็นที่ตั้งเน้นความปรองดอง สัมครสมาน สามัคคีของคนในชุมชน ไม่ควรมีการแทรกแซงของนักการเมือง หรือ ส.ส.	14
3.3 ควรให้ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายและจิตวิทยาใหวพริบในการทำงาน	9
4. ด้านการเยียวยาคู่กรณีพิพาท	-
4.1 ควรมีการทำงานที่สามารถให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงาน	12
4.2 ควรสร้างการมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการก่อนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท	9

ตารางที่ 4.16 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ดังนี้

1. การกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน ได้แก่ ควรตั้งกฎระเบียบหมู่บ้านให้ชัดเจนมีการประชาคมตีความปรึกษาหารือให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกฎหมายหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

2. การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท ได้แก่ ควรฝึกอบรม การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรกำหนดความชัดเจนเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่ และวิธีปฏิบัติ รวมถึงคำตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นบุคคลที่เป็นที่นับถือของคนในชุมชน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมให้มีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน

3. การวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ ได้แก่ ควรมีการฝึกอบรม ทบทวนบทบาทด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน และควรมีคำตอบแทนในการปฏิบัติงานด้วย ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเทคนิคในการทำงานและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

4. กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ได้แก่ ควรให้ข้อเสนอแนะกับประชาชนรู้ทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน เท่าที่จะทำได้ ควรมีความเป็นธรรม ยึดหลักคุณธรรมเป็นที่ตั้งเน้นความโปร่งใส สัมผัสได้ สามัคคี ของคนในชุมชน ไม่ควรมีการแทรกแซงของนักการเมืองหรือ ส.ส. ควรให้ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายและจิตวิทยาไหลพรบในการทำงาน

5. การเยียวยาข้อพิพาท ได้แก่ ควรมีการทำงานที่สามารถให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงาน ควรสร้างการมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการก่อนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ตอนที่ 6 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

จากการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือในการเก็บข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กำนัน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบล ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้าน ผู้ช่วยฝ่ายรักษาความสงบหมู่บ้าน จำนวน 15 คน ดังนี้

1. การพัฒนาด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ

“...ให้มีตำแหน่งอื่นให้มีบทบาทมากยิ่งขึ้นเพื่อการมีส่วนร่วมในหมู่บ้าน...”

(คนที่ 1, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ไม่ควรมีการพัฒนาด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ...”

(คนที่ 2, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการพัฒนาให้กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น มีตำแหน่งรองรับในการพัฒนาหมู่บ้าน...”

(คนที่ 3, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ให้คณะกรรมการหมู่บ้านรับฟังความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการ เพื่อจะพัฒนาบทบาทของตนเอง...”

(คนที่ 4, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรจัดประชุมทุกเดือนในหมู่บ้านเพื่อและเปลี่ยนความคิดเห็น...”

(คนที่ 5, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการพัฒนาให้กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งมี ตำแหน่งรองรับในการพัฒนาหมู่บ้าน...”

(คนที่ 6, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการตัดสินใจพัฒนาหมู่บ้านในทุก ๆ ด้าน...”

(คนที่ 7, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สนับสนุนให้มีการพัฒนาตนเองและให้อำนาจในการตัดสินใจ เพื่อบริหารจัดการ พัฒนาหมู่บ้านให้เข้มแข็ง...”

(คนที่ 8, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สร้างขวัญและกำลังใจให้เป็นรูปธรรม...”

(คนที่ 9, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...คนมีการณรงค์ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนในหมู่บ้านเคารพการตัดสินใจของ คณะกรรมการหมู่บ้านและกระตุ้นหรือจูงใจให้คณะกรรมการหมู่บ้านสามารถปฏิบัติงานหน้าที่ ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรมได้ดี...”

(คนที่ 10, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ไม่มีตำแหน่งและบทบาทมากขึ้นในหมู่บ้าน...”

(คนที่ 11, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...จัดให้มีค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านจัดให้มีสวัสดิการต่าง ๆ เบื้องต้นให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 12, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...วันมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่...”

(คนที่ 13, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ปัจจุบันคณะกรรมการหมู่บ้านไม่มีค่าตอบแทนดังนั้นการที่จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการทำงานควรมีค่าตอบแทนให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 14, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรจัดให้มีค่าตอบแทนสำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 15, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

2. การพัฒนาด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล

“...ทำหน้าที่ในหมู่บ้านการตรงไปตรงมามีเหตุผลเป็นกลางเป็นตัวอย่างที่ดีของเพื่อนร่วมงาน...”

(คนที่ 1, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรปลูกฝังค่านิยมซึ่งความเชื่อและกระตุ้นการรับรู้ในเชิงเหตุผลของการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม...”

(คนที่ 2, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการกระตุ้นปลูกจิตสำนึกในการพัฒนาหมู่บ้านไม่ควรมีการพัฒนาด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง...”

(คนที่ 3, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...นำความเห็นของคณะกรรมการมาวิเคราะห์และหาแนวทางแก้ไขเพราะแต่ละคน
มีความคิดที่ไม่เหมือนกันต้องถามมาก ๆ...”

(คนที่ 4, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ให้คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมประชุมและนำเสนอข้อมูลข่าวสารและการพัฒนา
บทบาทของคณะกรรมการ...”

(คนที่ 5, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ต้องปลูกจิตสำนึกในการพัฒนาหมู่บ้าน...”

(คนที่ 6, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้มีโอกาสเข้าถึงการฝึกอบรมต่าง ๆ ของภาครัฐ...”

(คนที่ 7, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...คนมีจิตสำนึกเหตุผลการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 8, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ลดวาระการดำรงตำแหน่งของกำนันผู้ใหญ่บ้านลงให้เหลือ 5 ปี อยู่นานมีอิทธิพล
มากขึ้น สร้างการรับรู้ในข้อกฎระเบียบต่าง ๆ ให้คณะกรรมการ บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน
เป็นเพียงเงาตามตัวเท่านั้น คณะกรรมการหมู่บ้านมีส่วนมากยังขาดทักษะข้อกฎหมายต่าง ๆ...”

(คนที่ 9, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สมควรจัดให้มีการอบรมหรือใช้ความรู้ในด้านกฎหมายระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับ
แนวทางปฏิบัติในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อพัฒนาสามัญสำนึกเชิงเหตุผล
ในด้านต่าง ๆ...”

(คนที่ 10, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ปลูกจิตสำนึกในเชิงเหตุผลให้กับประชาชนในหมู่บ้านใช้การมีส่วนร่วมพัฒนา
หมู่บ้านตนเอง...”

(คนที่ 11, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...จัดให้มีการอบรมเพิ่มความรู้ในด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมด้านคุณธรรมให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้คณะกรรมการหมู่บ้านและประชาชนในหมู่บ้าน...”

(คนที่ 12, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาด้านสามัญสำนึกให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม...”

(คนที่ 13, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการฝึกพัฒนาประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านอยู่เป็นประจำเพื่อเพิ่มสามัญสำนึก...”

(คนที่ 14, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 15, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

3. การพัฒนาด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง

“...ไม่ควรมีเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องกับทำงานด้วยจิตอาสา...”

(คนที่ 1, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านไม่ควรมีเรื่องอรรถประโยชน์ทางการเมืองมาเกี่ยวข้องควรเป็นกลางในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมภาครัฐ...”

(คนที่ 2, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการพัฒนาด้านอรรถประโยชน์ทางการเมืองควรเป็นการร่วมกันพัฒนาในหมู่บ้านจากคนภายในชุมชน...”

(คนที่ 3, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ให้ชาวบ้านตระหนักถึงการเลือกตั้งต้องเลือกคนที่ดีจริงไม่ใช่แจกเงิน...”

(คนที่ 4, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...การเมืองเป็นเรื่องที่ไม่มีควรงงเงี้ยวแต่ควรดูการทำงานของนักการเมืองเพื่อติดตามผลงาน...”

(คนที่ 5, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ไม่ควรมีการพัฒนาด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง ควรเน้นการร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านจากคนภายในหมู่บ้าน...”

(คนที่ 6, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านเกิดจากการเลือกของประชาชนในพื้นที่...”

(คนที่ 7, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ไม่ควรมีเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง...”

(คนที่ 8, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...การเมืองยังมีอิทธิพลต่อทุกภาคส่วนใดในข้อกฎหมายจึงเป็น เช่น ทุกวันนี้หมู่บ้านชุมชนไม่สามารถทำอะไรได้นอนหลับอย่างเดียว...”

(คนที่ 9, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการสนับสนุนและบูรณาการในการเมืองหรือในพื้นที่ร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ในการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม...”

(คนที่ 10, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...การเมืองกับชุมชนและการพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านควรไปในทิศทางเดียวกัน...”

(คนที่ 11, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สร้างการรับรู้เพื่อพัฒนาการเมืองหรือด้านอื่น ๆ เพื่อพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านสร้างการรับรู้ด้านสิทธิหน้าที่ของประชาชน...”

(คนที่ 12, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการสร้างการรับรู้และบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินความเป็นธรรม เพื่อพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 13, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรรสร้างการอบรมให้ความรู้ด้านการเมืองการปกครองโดยเฉพาะการมีส่วนร่วม การแสดงออกทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 14, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรให้พรรคการเมืองให้ความสำคัญต่อบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 15, 4 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

4. การพัฒนาด้านการสนับสนุนจากรัฐ

“...ขนาดคนมีโครงการพัฒนาชุมชนและโครงการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชน เพื่อให้มีความรู้ความสามารถที่เพิ่มขึ้น...”

(คนที่ 1, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรเข้ามาสนับสนุนส่งเสริมมีการฝึกอบรมในด้านบทบาทการอำนวยความสะดวก เป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านและควรมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่เช่นมาตรการมีเบี้ยเลี้ยง ต่างๆ...”

(คนที่ 2, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการส่งเสริมการฝึกอบรมและมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงาน...”

(คนที่ 3, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรจัดหางบประมาณให้มากกว่านี้งบประมาณในการอบรมให้ความรู้และแนวทางการดำเนินงานงบประมาณประมาณ 5000 บาท / ปี...”

(คนที่ 4, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ขอให้สนับสนุนด้านงบประมาณในการประชุม...”

(คนที่ 5, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีความส่งเสริมฝึกรอบรมและมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่...”

(คนที่ 6, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ภาครัฐควรมีกฎหมาย ข้อบังคับรับรองการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน ด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้ครอบคลุมทุกด้าน...”

(คนที่ 7, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ภาครัฐควรมีค่าตอบแทนตามความเหมาะสม...”

(คนที่ 8, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ภาครัฐควรลงมาดูแลในการสรรหาคณะกรรมการหมู่บ้านสนับสนุนงบประมาณ ในการดำเนินการกิจต่าง ๆ ในชุมชนลดความเหลื่อมล้ำระหว่างภาครัฐกับประชาชน...”

(คนที่ 9, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการสนับสนุนจากภาครัฐในการพัฒนาบทบาทอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของ คณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น การฝึกอบรมการถ่ายทอดความรู้แนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ การดูแล เอาใจใส่และค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่อย่างเหมาะสมประชาชน...”

(คนที่ 10, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...คนมีการส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐมากขึ้นมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่...”

(คนที่ 11, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ให้ค่าตอบแทนการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมและคณะกรรมการหมู่บ้านสนับสนุน งบประมาณในการจัดอบรมหรือพัฒนาบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านด้านอำนวยความสะดวกเป็นธรรม...”

(คนที่ 12, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สนับสนุนค่าตอบแทนเพื่อสร้างแรงจูงใจอบรมเพื่อเพิ่มความรู้...”

(คนที่ 13, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สนับสนุนด้านค่าตอบแทนและความรู้ให้แก่คณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 14, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรจัดให้มีค่าตอบแทนสำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 15, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

5. การพัฒนาด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

“...คนมีส่วนร่วมในการทำโครงการเพื่อทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มที่มีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม...”

(คนที่ 1, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ประชาชนควรให้ความสนใจกระตุ้นและมีการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 2, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติหน้าที่...”

(คนที่ 3, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ให้กำนันผู้ใหญ่บ้านมีส่วนร่วมในการพัฒนาบตและฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อย 1 - 2 วัน...”

(คนที่ 4, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...คณะกรรมการต้องเข้าถึงชาวบ้านมีการประชุมทุกเดือนจะได้นำเรื่องราวมาให้คณะกรรมการหมู่บ้านทราบ...”

(คนที่ 5, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม...”

(คนที่ 6, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...รับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วไปประกอบการตัดสินใจของคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 7, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนรับฟังความคิดเห็นของคนในชุมชน...”

(คนที่ 8, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สรรหากรรมการหมู่บ้านไม่ต้องใช้พวกพ้องมากสร้างความเข้าใจให้ประชาชนรับรู้บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 9, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรมีความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้านเคารพการปฏิบัติตามแนวทางที่คณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดหรือตัดสินใจและควรมีประชาชนชาวบ้านหรือผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ประชาชนส่วนใหญ่เคารพนับถือร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วย”

(คนที่ 10, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรรับรู้บทบาทการดำเนินความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านให้มากขึ้น...”

(คนที่ 11, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...สร้างการรับรู้ให้ประชาชนด้านต่าง ๆ เช่น กฎหมาย ควบคู่สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนหน้าที่ของประชาชนในฐานะประชาชนในสังคม และพลเมืองของประเทศ...”

(คนที่ 12, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ให้ความสำคัญกับบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านด้านอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมในพื้นที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นมากขึ้น...”

(คนที่ 13, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ให้ความสำคัญกับคณะกรรมการหมู่บ้านในการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมและต้องอาศัยภาครัฐเป็นหน่วยงานสนับสนุน ยึดถือกฎหมายให้ความเป็นธรรมแก่ประชาชนด้วยเหตุผลและข้อกฎหมาย...”

(คนที่ 14, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

“...ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน...”

(คนที่ 15, 7 กุมภาพันธ์ 2563 : สัมภาษณ์)

6. จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสรุปข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

6.1 การพัฒนาด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ

ควรให้อำนาจในการจัดสินใจแก่คณะกรรมการหมู่บ้านต้องมีการพัฒนาการรับรู้ บทบาทของตนเอง หรือจัดหาให้มีตำแหน่งรองรับ สนับสนุนการสร้างร่วมมือกับผู้นำชุมชน และคนในชุมชน เพื่อในการอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.1 การพัฒนาด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล

ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ฝึกการมีจิตอาสา สร้างสามัญสำนึกในการทำเพื่อส่วนรวม อบรมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก ตลอดจนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

6.3 การพัฒนาด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง

ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านเกิดจากการเลือกของประชาชนในพื้นที่ ไม่ควรให้ระบบการเมืองเข้ามายุ่งเกี่ยว เพราะอาจเข้ามาครอบงำจากผู้มีอิทธิพล ควรอำนวยความสะดวก ด้วยเหตุผล และข้อบังคับ ระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาสู่การยอมรับของคนในชุมชน

6.4 การพัฒนาด้านการสนับสนุนจากรัฐ

ควรจัดให้มีค่าตอบแทนสำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน สนับสนุนการมีเบี้ยประชุม หรือสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ภาครัฐควรมีกฎหมาย ข้อบังคับรับรองการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านด้านอำนวยความสะดวกให้ครอบคลุมทุกด้าน

6.5 การพัฒนาด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน สร้างการรับรู้ให้ประชาชนด้านต่าง ๆ เช่น กฎหมาย ควรรู้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชนหน้าที่ของประชาชนในฐานะประชาชนในสังคม และพลเมืองของประเทศ ควรมีความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้านเคารพการปฏิบัติตามแนวทางที่คณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดหรือตัดสินใจและควรมีปราชญ์ชาวบ้าน หรือผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ประชาชนส่วนใหญ่เคารพนับถือร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ผู้วิจัย ได้ทำการสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะไว้ตามลำดับต่อไปนี้

1. สรุป
2. อภิปรายผล
3. ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

การวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้ดังนี้

5.1.1 ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ได้แก่ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.45) ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง ($\bar{X} = 4.20$, S.D. = 0.43) ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.37) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.41) ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

5.1.2 ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.56) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ ด้านการกำหนดกฎหมู่บ้าน ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.59) ด้านการวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ ($\bar{X} = 4.08$, S.D. = .61) ด้านการจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.62) ด้านกระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.60) การเยียวยาผู้กรณีพิพาท ($\bar{X} = 3.82$, S.D. = 0.62) ตามลำดับ

5.1.3 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

5.1.3.1 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ระหว่างตัวแปรอิสระ 5 ตัวแปร พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง .231 - .719

5.1.3.2 ปัจจัยที่นำมาศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลง หรือการผันแปรกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (Y) เท่ากับ .810 ($R^2 = .810$) แสดงว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 5 ตัวแปร สามารถอธิบายบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร (Y) ได้ร้อยละ 81.10

5.1.3.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีจำนวน 4 ตัวแปร สอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีผลต่อ การผันแปรในตัวแปรตามในแบบคะแนนมาตรฐานจากมากที่สุดไปหาน้อย ดังนี้

- 1) ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน X_5 (Beta = .834)
- 2) ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อาณาจ X_1 (Beta = .152)
- 3) ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล X_2 (Beta = .111)
- 4) ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ X_4 (Beta = -.157)

ดังนั้น เมื่อทราบค่าคงที่ (Constant) เท่ากับ .187 ทราบค่าน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนดิบ (B) และทราบน้ำหนักความสำคัญของตัวพยากรณ์ ซึ่งอยู่ในรูปคะแนนมาตรฐาน (Beta) จึงสามารถสร้างสมการถดถอย ได้ดังนี้

สมการถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ $Y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_nx_n$

แทนค่าในสูตร $Y = .187 + .745 (X_5) + .225 (X_1) + .137 (X_2) - .213 (X_4)$

สมการถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ $Z = B_1z_1 + B_2z_2 + \dots +$

B_nz_n

แทนค่าในสูตร $Z = .834 (Z_5) + .152 (Z_1) + .111 (Z_2) - .157 (Z_4)$

เมื่อ Y และ Z = ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร และปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง X_3 (Beta = .054) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.1.3.4 สรุปข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ดังนี้

1) การกำหนดคกภูหมู่บ้าน ได้แก่ ควรตั้งกฎระเบียบหมู่บ้านให้ชัดเจน มีการประชาติ ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดคกภูหมู่บ้านร่วมกับคณะกรรมการหมู่บ้าน

2) การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท ได้แก่ ควรฝึกอบรมการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน ควรกำหนดความชัดเจนเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่และวิธีปฏิบัติ รวมถึงค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ คณะกรรมการหมู่บ้านเป็นบุคคลที่เป็นที่นับถือของคนในชุมชนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการส่งเสริมให้มีภาพลักษณ์ที่ดีเป็นที่เคารพนับถือของคนในชุมชน

3) การวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ ได้แก่ ควรมีการฝึกอบรม ทบทวนบทบาทด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน และควรมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานด้วย ควรเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเทคนิคในการทำงานและเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่

4) กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท ได้แก่ ควรให้ข้อเสนอแนะกับประชาชนรู้ทันเหตุการณ์ในปัจจุบัน เท่าที่จะทำได้ ควรมีความเป็นธรรม ยึดหลักคุณธรรมเป็นที่ตั้ง เน้นความปรองดอง สัมถรสมาน สามัคคี ของคนในชุมชน ไม่ควรมีการแทรกแซงของนักการเมือง หรือ ส.ส. ควรให้ความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมายและจิตวิทยาไหวพริบในการทำงาน

5) การเยียวยาผู้กรณีพิพาท ได้แก่ ควรมีการทำงานที่สามารถให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงาน ควรสร้างการมีส่วนร่วมกับคณะกรรมการก่อนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

5.1.4 จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญสรุปข้อเสนอแนะ ได้ดังนี้

5.1.4.1 การพัฒนาด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ

ควรให้อำนาจในการตัดสินใจแก่คณะกรรมการหมู่บ้านต้องมีการพัฒนาการรับรู้บทบาทของตนเอง หรือจัดหาให้มีตำแหน่งรองรับ สนับสนุนการสร้างร่วมมือกับผู้นำชุมชน และคนในชุมชน เพื่อในการอำนวยความสะดวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.1.4.2 การพัฒนาด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล

ควรจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม ฝึกการมีจิตอาสา สร้างสามัญสำนึกในการทำเพื่อส่วนรวม อบรมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ตลอดจนการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในหลักสูตรต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงาน

5.1.4.3 การพัฒนาด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง

ควรให้คณะกรรมการหมู่บ้านเกิดจากการเลือกของประชาชนในพื้นที่ที่ไม่ควรให้ระบบการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้อง เพราะอาจเข้ามาครอบงำจากผู้มีอิทธิพล ควรอำนวยความสะดวกเป็นธรรมด้วยเหตุผลและข้อบังคับ ระเบียบ กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งจะนำมาสู่การยอมรับของคนในชุมชน

5.1.4.4 การพัฒนาด้านการสนับสนุนจากรัฐ

ควรจัดให้มีค่าตอบแทนสำหรับคณะกรรมการหมู่บ้าน สนับสนุนการมีเบี้ยประชุมหรือสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงาน ภาครัฐควรมีกฎหมาย ข้อบังคับรับรองการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านด้านอำนวยความสะดวกให้ครอบคลุมทุกด้าน

5.1.4.5 การพัฒนาด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน

ควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงออกต่าง ๆ ต่อคณะกรรมการหมู่บ้าน สร้างการรับรู้ให้ประชาชนด้านต่าง ๆ เช่น กฎหมาย ควรรู้สิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน หน้าที่ของประชาชนในฐานะประชาชนในสังคม และพลเมืองของประเทศ ควรมีความร่วมมือกับคณะกรรมการหมู่บ้านเคารพการปฏิบัติตามแนวทางที่คณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดหรือตัดสินใจ และควรมีปราชญ์ชาวบ้านหรือผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ประชาชนส่วนใหญ่เคารพนับถือร่วมปฏิบัติหน้าที่ด้วย

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 อภิปรายผลตามสมมติฐาน ข้อที่ 1 ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมาก ผลการวิจัย พบว่า ระดับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร อยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่กำหนดไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า รูปแบบและโครงสร้างของคณะกรรมการหมู่บ้าน หรือ กม. มีรูปแบบและโครงสร้างที่ชัดเจนและทันสมัย โดยยึดถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 ซึ่งแก้ไขปรับปรุง (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย กรรมการ 2 ประเภท คือ 1) กรรมการหมู่บ้าน โดยตำแหน่ง ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน ผู้นำ หรือผู้แทนกลุ่มหรือองค์กรในหมู่บ้าน 2) กรรมการหมู่บ้าน โดยการเลือก ได้แก่ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้าน เป็นผู้เลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิ โดยมีจำนวน 2 - 10 คน โดยให้ที่ประชุมเลือกกรรมการหมู่บ้านผู้ทรงคุณวุฒิเป็นผู้กำหนดและคณะกรรมการหมู่บ้านยังมีอำนาจหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยมีข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการปฏิบัติงานประณีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ให้อำนาจที่ชัดเจนไว้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน ซึ่งสามารถทำให้คณะกรรมการหมู่บ้านแสดงบทบาทด้านการอำนวยความสะดวกได้ตามกรอบอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้และกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทยก็ได้มีโครงการที่จะส่งเสริมสนับสนุนบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยมีการจัดทำโครงการคัดเลือกหมู่บ้านดีเด่น (บ้านสวย เมืองสุข) เป็นประจำทุกปี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืนในการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน อีกทั้งยังเป็นการสร้างขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานให้กับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยให้กำนัน นักในการประเมินในส่วนของการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน นำหนักร้อยละ 40 ดังนั้นบทบาทการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้ 1) การกำหนดกฎหมายหมู่บ้าน 2) การวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ 3) การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท 4) กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท และ 5) การเยียวยาผู้กรณีพิพาท สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรถสิทธิ์ พานแก้ว, ภัทรวดี เอยศิริ และ กุลชาติ ทักษ์ไพบูลย์ (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านนับเป็นกลไกที่มีศักยภาพและความพร้อมอย่างดียิ่งในการสนับสนุนการดำเนินนโยบายของรัฐบาลและการขับเคลื่อนประเทศตามแนวทาง “ประชารัฐ” เนื่องจากคณะกรรมการหมู่บ้านมีภารกิจที่ครอบคลุมการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาหมู่บ้านในทุกมิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สนิท ติตย์สวาท ปาริชา มารี เคน และประสิทธิ์ ชขโคตร (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหุบกะพง อำเภอเมือง จังหวัดคาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้านของเทศบาลตำบลหุบกะพง อำเภอเมือง จังหวัดคาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณิ เภสรินทร์ (2558) ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมกำนันผู้ใหญ่บ้านมีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน อยู่ในระดับมาก

5.2.2 อภิปรายผลตามสมมติฐานข้อที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้แก่ ปัจจัยด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล ปัจจัยด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ได้แก่ ปัจจัยด้าน

แรงจูงใจใฝ่อำนาจ ปัจจัยด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล ปัจจัยด้านการสนับสนุนจากรัฐ ปัจจัยด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน อาจเป็นเพราะว่าเนื่องจากว่าการดำเนินงานหรือการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านตามโครงสร้างแล้วนั้นเป็นในรูปแบบของคณะกรรมการ ทั้งกรรมการ โดยตำแหน่ง และกรรมการ โดยการเลือก ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในหลาย ๆ ด้าน จึงถือว่าเป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้านที่มาทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการพัฒนาและขับเคลื่อนการดำเนินงานของหมู่บ้านเป็นไปในทิศทางที่ดี และเหมาะสมถึงแม้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านจะไม่มีค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานแต่อย่างใด แต่คณะกรรมการหมู่บ้านก็ยังคงเป็นตำแหน่งที่ประชาชนยังให้ความสนใจและความหวังในตำแหน่งคณะกรรมการหมู่บ้าน มีสาเหตุมาจากหลายด้านด้วยกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านคนในชุมชนให้การยอมรับนับถือคนในชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างดีได้รับความนิยมนิยมชมชอบจากคนในชุมชนสูงคนอื่นยอมรับนับถืออยากจะมีโอกาสทำงานเพื่อคนในชุมชนมีความภาคภูมิใจที่ได้ทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคนในหมู่บ้านแรงจูงใจ หรือความต้องการที่จะได้มาซึ่งอิทธิพลเหนือกว่าบุคคลอื่น ๆ ในสังคม อันส่งผลให้บุคคลพยายามที่จะกระทำการควบคุมสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้ตนเองบรรลุผลตามที่ต้องการเหนือกว่าบุคคลอื่น หรือเป็นความต้องการที่จะแสวงหาอำนาจ เนื่องจากมีความรู้สึกว่าการมีอำนาจนั้น จะทำให้เขาสามารถทำอะไรก็ได้เหนือกว่าคนอื่น ๆ และเป็นความภาคภูมิใจอย่างหนึ่งของบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของ ผลการวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัยของ อ้อมอารีย์ ชีวาศรี (2552) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอ ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัย พบว่า 1) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอ ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก 3 อันดับแรก คือ การปกครองบังคับบัญชา ความสำเร็จของงานและลักษณะของงาน 2) การเปรียบเทียบแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอ ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน 3) แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่มีอัตราเงินเดือนแตกต่างกันมีแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมแตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรากร สิทธิมาลิก (2549) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนของอำเภอกายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า บทบาทในฐานะฝ่ายปกครองที่ประชาชนให้ความไว้วางใจซึ่งเป็นการดำเนินการทั้งในเชิงรับและเชิงรุก กล่าวคือให้ความช่วยเหลือประชาชนทั้งในที่ว่ากรอำเภอ และในพื้นที่ โดยมีนายอำเภอ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ปกครอง กำนันผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นผู้ดำเนินการ ปัญหาที่สำคัญ คือ การขาดแคลนบุคลากรงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่ โดยเฉพาะบุคลากร

ที่สำเร็จการศึกษาทางด้านกฎหมาย และด้านงบประมาณเป็นการเฉพาะทำให้เกิดปัญหาในการปฏิบัติงาน จึงได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการขอรับการสนับสนุนเอกสารคู่มือในการปฏิบัติงานและงบประมาณ และเพิ่มบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้น สอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560, น. 71) ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศ ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้าง โอกาสและความเสมอภาคทางสังคมสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึง เน้นการสร้างหลักประกันในการเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน การพัฒนากลไกช่วยเหลือ ผู้มีรายได้น้อยในการต่อสู้คดีที่มีคุณภาพมาตรฐานและเพียงพอ การให้หลักประกันสิทธิของผู้เสียหาย และผู้ถูกกล่าวหาในการได้รับความช่วยเหลือจากรัฐอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน การกำหนด กรอบเวลาและขั้นตอนในกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ การบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เป็นธรรมและเสมอภาค และการมีมาตรการที่ละเอียดอ่อนสำหรับคดีความผิดเกี่ยวกับเพศและ การจัดการคดีเกี่ยวกับกลุ่มที่มีความเปราะบาง ตลอดจนการพัฒนาวิธีพิจารณาความแพ่งและคดีปกครอง เพื่อเพิ่มโอกาสของประชาชนในการเข้าถึงความยุติธรรม ปรับปรุงระบบโทษปรับเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ และความโปร่งใส และระบบการช่วยเหลือผู้พ้นโทษในการกลับสู่สังคมส่งเสริมระบบยุติธรรมทางเลือก ระบบยุติธรรมชุมชน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมกระบวนการ ยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบต่าง ๆ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม การช่วยเหลือ ประชาชนให้เข้าถึงความเป็นธรรมการพัฒนา รูปแบบของการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม ให้มีความหลากหลาย การสร้างความรู้ความเข้าใจด้านกฎหมาย และกระบวนการยุติธรรมให้กับประชาชน การพัฒนากลไกคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพประชาชนผู้ได้รับผลกระทบจากกระบวนการยุติธรรม และความขัดแย้งระหว่างภาครัฐเอกชนและชุมชน รวมทั้งการส่งเสริมพัฒนาระบบการสืบเสาะและ การสอดส่องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของของ อรรถัย กักผล (2552) ได้ระบุว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องเริ่มตั้งแต่การเกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของ ตนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือชุมชนที่ตนเองอยู่โดยทุกคนที่อยู่ในชุมชนจะต้องร่วมคิด ด้วยกันว่าอะไรที่เป็นปัญหาของชุมชนมีสาเหตุอย่างไรจัดลำดับความสำคัญของปัญหาเป้าหมาย อย่างไรควรที่จะจัดการกับปัญหาใดก่อนหลังและต้องมีการแบ่งงานกันร่วมดำเนินงานด้วยความเต็มใจ และเต็มกำลังความรู้ความสามารถของตนเองและจะต้องร่วมกันติดตามประเมินผล ทั้งนี้ในการทำงาน เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขหรือหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมต้องเกิดจากความเต็มใจและความตั้งใจที่จะเข้าร่วม เพราะจะทำให้ เกิดความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนในการแก้ไขปัญหา / ตัดสินใจในเรื่องนั้น ๆ 2) กระบวนการ มีส่วนร่วมนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเสมอภาค และขีดความสามารถของแต่ละบุคคล

ที่จะเข้ามามีส่วนร่วม 3) การมีส่วนร่วมต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของเสรีภาพ / อิสรภาพที่จะตัดสินใจว่าจะเลือกหรือจัดให้มีการมีส่วนร่วมหรือไม่ ข้อสำคัญ คือ การมีส่วนร่วมนั้นต้องไม่เกิดจากการบังคับ หรือขู่เข็ญจากผู้ที่เหนือกว่า

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จะเห็นได้ว่าผลการวิจัยที่พบว่า บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร จำแนกตามบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม โดยภาพรวมพร้อมรายด้านการกำหนดกฎหมู่บ้าน การวางมาตรการ หรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท และการเยียวยาคู่กรณีพิพาท มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายถึง คณะกรรมการหมู่บ้านจะแสดงบทบาท ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในระดับมากทุกด้าน แต่ยังไม่มียบทบาทด้านใดที่สะท้อน ให้เห็นว่าคณะกรรมการหมู่บ้านได้แสดงบทบาทด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมที่เด่นชัดในระดับมากที่สุด ดังนั้นแนวทางการพัฒนารูปแบบบทบาทการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านในเชิงนโยบาย

5.3.1.1 ควรมีการอบรม หรือจัดโครงการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้ทบทวนความรู้ ทบทวนบทบาท ด้านการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของตนตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายให้อำนาจที่พึงจะทำได้ไว้มากขึ้น และเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน

5.3.1.2 ควรมีค่าตอบแทนในการปฏิบัติหน้าที่ให้กับคณะกรรมการหมู่บ้าน ในการการดำเนินงานอำนวยความสะดวกเป็นธรรมในระดับหมู่บ้านด้วย

5.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

จากผลการวิจัยที่พบว่า บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ดังนี้

5.3.1.1 การกำหนดกฎหมู่บ้าน การวางมาตรการ หรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท และการเยียวยาคู่กรณีพิพาท ตามลำดับ ซึ่งหมายถึงว่า แม้ว่าคณะกรรมการหมู่บ้านจะแสดงบทบาทได้ในระดับมาก แต่ก็ยังไม่อยู่ในระดับที่มากที่สุด อนึ่งค่าเฉลี่ยการแสดงบทบาท โดยเฉพาะกระบวนการ

ใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท และการเยียวยาคู่กรณีพิพาท อยู่ในลำดับท้าย ๆ ดังนั้นบทบาท
ด้านกระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท และการเยียวยาคู่กรณีพิพาทต้องจัดวางลำดับแรก
ในการพัฒนาบทบาทให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้น

5.3.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการ
หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร และพื้นที่อื่นเพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัย
เรื่องนี้จะประ โยชน์ต่อการนำไปประกอบการวางแผนทางในการพัฒนารูปแบบการพัฒนาบทบาท
การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

บรรณานุกรม

- กังวาล เทียนกัณฑ์เทศน์. (2535). มนุษยศาสตร์อุตสาหกรรม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ.
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2550). กฎหมายอาญาภาคความผิด เล่ม 1 (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: จีระรัชการพิมพ์.
- โกวิท พวงงาม. (2541). การปกครองท้องถิ่นไทย : หลักการและมิติใหม่ในอนาคต. กรุงเทพฯ: มูลนิธิส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- คะเนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม และคณะ. (2545). แนวทางการเสริมสร้างประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 : ปัญหาอุปสรรคและทางออก. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า
- จรัญญา บันเทิง. (2548). การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โอ เอ พรินต์ติ้ง การพิมพ์.
- จารุพร เฟื่องสกุล. (2545). ความคาดหวังของผู้นำชุมชนต่อบทบาทนักพัฒนาในการสร้างเสริมความเข้มแข็งแก่ชุมชนพื้นที่การดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการสร้างเสริมความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อเผชิญปัญหาวิกฤตภาคใต้. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จุฬารักษ์ โสตะ (2543). กลยุทธ์เพื่อโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ. วารสารศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 8(1), 18 - 22.
- เชิงแหลม สีสุมทร. (2553). บทบาทของปลัดอำเภอ ในการดำเนินงานตามนโยบายอำนวยความเป็นธรรม ให้แก่ประชาชน เฉพาะกรณีศึกษา อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดิน ปรัชญพฤกษ์. (2538). ทฤษฎีองค์การ (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ถวิล ธาราโกชน. (2532). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ถวิลวดี บุรีกุล. (2548). การมีส่วนร่วมแนวคิดทฤษฎีและกระบวนการ. กรุงเทพฯ: พาณิชพระนคร จำกัด.
- ทงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. (2540). หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทวี เขจรกุล. (2547). บทบาทเจ้าอาวาสในการบริหารจัดการวัดในเขตการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทองใบ สุดซารี. (2543). ทฤษฎีองค์การวิเคราะห์แนวความคิดทฤษฎีและการประยุกต์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- นราทิพย์ ชูติวงศ์. (2546). ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาค. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2550). *แนวคิดแนวทางการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: ราชไทยเพลส.
- บงกช ดารารัตน์. (2561). ความเปลี่ยนแปลงในชนบทไทย : การจัดการความขัดแย้ง โดยมุ่งศึกษาถึงวิธีการจัดการความขัดแย้งของหมู่บ้านชนบทไทย ในกรณีศึกษาของหมู่บ้านป่าจี้ หมู่ที่ 1 ตำบลทุ่งสะโตก อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. ใน *การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติครั้งที่ 1* หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยนผ่าน / ปฏิสังขรณ์”. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญอริ ยีหมะ. (2550). *การปกครองท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2525). *จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล*. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.
- พวงเพชร สุรัตน์กวีกุล. (2542). *มนุษย์กับสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พิทยา เพชรรักษ์. (2541). *บทบาทของคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดในเขตการศึกษา 2*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). สงขลา: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- รัฐดิพร ศิริศรี. (2560). *การปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในเขตอำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- รัตนา สายคณิต และชลลดา จามรกุล. (2549). *เศรษฐศาสตร์เบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.
- วรากร สิทธิมาลิก. (2549). *การอำนวยความสะดวกเป็นธรรมให้แก่ประชาชน : ศึกษากรณีอำเภอค่ายบางระจัน จังหวัดสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วันชัย วัฒนศัพท์, ถวิลวดี บุรีกุล และ เมธิสา พงษ์ศักดิ์ศรี. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน : การตัดสินใจที่ดีกว่าโดยให้ชุมชนมีส่วนร่วม*. ขอนแก่น: ศิริภักดิ์ ออฟเซ็ท.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2543). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วันชัย วัฒนศัพท์. (2549). *ระบบทวิภาคีกับการแก้ไขปัญหาแรงงานในรัฐวิสาหกิจ ศูนย์สันติวิธี และธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า*. กรุงเทพฯ: กองรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์ กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน กระทรวงแรงงาน.

- วิภาดา ม่อมพะเนาว์. (2558, กันยายน - ธันวาคม). บทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนา
ท้องถิ่น ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในเขตตำบลเชิงเครือ อำเภอเมืองสกลนคร
จังหวัดสกลนคร. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 1(3), 41 - 50.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2545). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- สนิถ ติดยัสวาท, ปาริชา มารี เคน และประสิทธิ์ คชโคตร. (2560). *แนวทางการเสริมสร้างศักยภาพ
การปฏิบัติงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน เทศบาลตำบลหุบ อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์.
กาฬสินธุ์: มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์.*
- สมกิจ เสวกวัชร. (2546). *บทบาทของพนักงานฝ่ายปกครองในการอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน.
(วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต)*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สมคิด เลิศไพฑูรย์ และมรุต วันทนากร. (2546). *แนวคิดว่าด้วยฝ่ายบริหารเข้มแข็งกับการเลือกตั้ง
นายกเทศมนตรีโดยตรงในประเทศ*. กรุงเทพฯ: มิสเตอร์ก๊อปปี้.
- สมนึก กัททิษณี. (2544). *การวัดผลการศึกษา*. กาฬสินธุ์: ประสานการพิมพ์.
- สายสุนีย์ปุดินันท์. (2541). *ความรู้ทัศนคติและการมีส่วนร่วมทำกิจกรรมในโครงการบริหารคุณภาพ
ทั่วทั้งองค์กรของเจ้าหน้าที่ในโรงพยาบาลทั่วไปของรัฐ : กรณีศึกษาโรงพยาบาลสิงห์บุรี
จังหวัดสิงห์บุรี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนยุทธศาสตร์กองทุน
การปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม ประจำปี 2561 - 2564*. กรุงเทพฯ: สำนักบริหารกองทุน
สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม.
- สิทธิ ชีรสรณ์. (2551). *การสื่อการทางการตลาด*. กรุงเทพฯ: แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิโชค วรานุสันติกุล. (2531). *การปรับปรุงงานตอนคุณภาพชีวิตการทำงาน*. *จุลสารพัฒนาคุณภาพ
ข้าราชการพลเรือน*, 7(4), 14 - 17.
- สุชา จันท์เอม และสุรางค์ จันท์เอม. (2529). *จิตวิทยาวัยรุ่น*. กรุงเทพฯ: แพร์พิทยา.
- สุนทร กุญชร. (2545). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชัยภูมิ.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาคุณวุฒิปบัณฑิต)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จ
เจ้าพระยา.
- สุพรรณิ เกสรินทร์. (2558). *บทบาท กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต).
สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

- สุภา สกลเงิน. (2545). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหลังการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลในทัศนะของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกะทู้มuban จังหวัดสมุทรสาคร*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุรางค์ จันทน์เอม. (2529). *จิตวิทยาสังคม*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อภิชาติ เทพชมพู่. (2558). *การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในเขตอำเภोजังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- อภิรักษ์ เผือกม่วง. (2543). *สาเหตุที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานฝ่ายปกครอง. นครศรีธรรมราช: งานวิจัยหลักสูตรโรงเรียนนายอำเภอ รุ่นที่ 4*.
- อรทัย ก๊กผล. (2552). *คู่มือ การมีส่วนร่วมของประชาชนสำหรับนักบริหารท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงส์การพิมพ์.
- อรรถสิทธิ์ พานแก้ว ภัทรวุฒิ เฉยศิริ และ กุลชาติ ทักษไพบูลย์. (2560, พฤษภาคม - สิงหาคม). *การพัฒนาบทบาทคณะกรรมการหมู่บ้าน (กม.) กลไกขับเคลื่อนประชารัฐตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง*. *วารสารการเมืองการปกครอง*, 8(2), 1 - 15.
- อ้อมอารีย์ ยี่วาศรี. (2552). *แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการปกครองที่ทำการปกครองอำเภอในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- อารี เพชรมุกด์ (2529). *จิตวิทยาอุตสาหกรรม*. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิชาการไทย - ออสเตรเลีย.
- อุทัย หิรัญโต. (2519). *สังคมวิทยาประยุกต์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- อุสมาน ซาและ และ อับดุลเลาะ ยูโซะ. (2559). *ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของผู้นำฝ่ายปกครอง ในเขตอำเภอมืองยะลา จังหวัดยะลา*. (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต). ปัตตานี: มหาวิทยาลัยฟาฏอนี.
- Allport, G.W. (1961). *Pattern and growth in personality*. New York: Holt, Rinehart and Winston.
- Arnstein, S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American Planning Association*, 35(4), 216 - 224.
- Broom, L. and Selznick, P. (1973). *Sociology : A text with adapted Readings Fifth*. New York: Harper and Row.
- Cohen, J.M. and Uphoff, N.T. (1980). *Effective Behavior in Organizations*. New York: Richard D. Irwin Inc.

Davis, K. and Newstrom, J.W. (1993). *Human Behavior at Work : Organizational Behavior. (7th ed.)*.

New York: McGraw - Hill Book Company.

Dennis, R. (2003). A factor analysis of Page and Wong's servant leadership instrument. *Journal Leadership & Organization Development*, 24(8), 455 - 459.

Fagence, M. (1977). *Citizen Participation in Planning*. Oxford: Pergamon Pass.

Rothstein, A.R. (1998). Running successful convention bookstore. *Association Management*, 50 (5), 79 - 83.

Taro, Y. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis. Third edition*. New York: Harper and Row Publication.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอ
ไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม โดยจัดทำขึ้นเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการนำผลที่ได้รับไปพัฒนา / ปรับปรุงบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ต่อไป

2. แบบสอบถามนี้ แบ่งเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

3. กรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

นางสาวกัลยา มะโจ

นักศึกษาปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ
  - 1.1 ชาย
  - 1.2 หญิง
2. อายุ ..... ปี
3. อาชีพ
  - 3.1 รับจ้างทั่วไป
  - 3.2 เกษตรกร
  - 3.3 ค้าขาย
  - 3.4 ข้าราชการบำนาญ
4. รายได้ / เดือน .....บาท / เดือน
5. การศึกษา
  - 5.1 ประถมศึกษา
  - 5.2 มัธยมศึกษาตอนต้น
  - 5.3 มัธยมศึกษาตอนปลาย
  - 5.4 ปริญญาตรี
  - 5.5 ปริญญาโท
  - 5.6 ปริญญาเอก
  - 5.7 อนุปริญญา

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอ
ไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

คำชี้แจง : ท่านจงพิจารณาประเด็นข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงท่านตามเกณฑ์ ดังนี้

มากที่สุด หมายถึง ท่าน ได้ปฏิบัติหน้าที่นั้นอย่างดีที่สุด

มาก หมายถึง ท่าน ได้ปฏิบัติหน้าที่นั้นอย่างดี

ปานกลาง หมายถึง ท่าน ได้ปฏิบัติหน้าที่นั้นบ้าง

น้อย หมายถึง ท่าน ไม่ค่อยได้ปฏิบัติหน้าที่นั้น

น้อยที่สุด หมายถึง ท่าน ไม่เคยปฏิบัติหน้าที่นั้นเลย

บทบาทการอำนวยความสะดวก เป็นธรรม ของคณะกรรมการหมู่บ้าน	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. การกำหนดกฎหมู่บ้าน					
1.1 การสำรวจปัญหาความต้องการ ที่จะมีกฎหมายหมู่บ้าน					
1.2 การประชุมหารือผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่างกฎหมายหมู่บ้าน					
1.3 การได้รับมอบหมายเพื่อจัดทำกฎ หมู่บ้านฉบับสมบูรณ์					
1.4 การทำประชาพิจารณ์เพื่อให้ชุมชน ได้วิพากษ์วิจารณ์เสนอแนะข้อคิดเห็น กฎหมายหมู่บ้าน					
1.5 การประชุมหารือสรุปเพื่อประกาศ เป็นกฎหมายหมู่บ้าน					
1.6 การประกาศใช้และประชาสัมพันธ์ ให้ชาวบ้านได้รับทราบกฎหมายหมู่บ้าน อย่างทั่วถึง					
2. การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท					
2.1 การสำรวจความต้องการที่จะจัดตั้ง แนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท ในหมู่บ้าน					

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ของคณะกรรมการหมู่บ้าน	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
2.2 การประชุมหารือเพื่อแสวงหา แนวร่วมเกี่ยวกับการป้องกันเหตุ ข้อพิพาทในหมู่บ้าน					
2.3 การเสนอข้อแนะร่วมการป้องกัน เหตุข้อพิพาทในหมู่บ้าน					
2.4 การทำประหามติของหมู่บ้านเกี่ยวกับ การจัดตั้งแนวร่วมป้องกันเหตุ ข้อพิพาทในหมู่บ้าน					
2.5 การจัดตั้งแนวร่วมจากกลุ่มบุคคล กลุ่มอาชีพ หรือผู้ทรงคุณวุฒิ ในการป้องกันเหตุข้อพิพาท อย่างบูรณาการในหมู่บ้าน					
3. การวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ					
3.1 มีการวางมาตรการหรือขั้นตอน การปฏิบัติป้องกันเหตุในหมู่บ้าน					
3.2 การทำกิจกรรมร่วมกันของคน ในหมู่บ้านเพื่อสร้างความสามัคคี เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคน ในหมู่บ้าน					
3.3 การสร้างความปรองดองสมานฉันท์ ของคนในหมู่บ้าน					
3.4 การร่วมกันถ่ายทอดความรู้ จากผู้สูงอายุแก่เยาวชนในหมู่บ้าน					
3.5 การส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและ เยาวชนในหมู่บ้าน เล่นกีฬา เพื่อป้องกันเหตุของกลุ่มเด็ก และเยาวชน					

บทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรม ของคณะกรรมการหมู่บ้าน	ระดับบทบาท				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
4. กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท					
4.1 การยินยอมโดยสมัครใจของกลุ่ม ในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาท ในระดับหมู่บ้าน					
4.2 การแสวงหาข้อเท็จจริงจากพยาน บุคคล พยานเอกสาร และพยานอื่น ๆ เพื่อประกอบการไกล่เกลี่ย ประนีประนอมข้อพิพาทในหมู่บ้าน					
4.3 การแสดงบทบาทตัวกลาง ในการไกล่เกลี่ยประนีประนอม ข้อพิพาทในหมู่บ้าน					
4.4 การแสวงหาทางออกที่ดีร่วมกัน ระหว่างคู่กรณีทั้งสองฝ่าย					
4.5 การจัดทำสัญญาประนีประนอม ของกลุ่ม					
5. การเยียวยาคู่กรณีพิพาท					
5.1 การชดเชยค่าสินไหมทดแทน					
5.2 การบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ แทนการเสียค่าปรับ					
5.3 การบำบัดฟื้นฟูคู่กรณี					
5.4 การทำจิตอาสา ทำความดี เพื่อเยียวยา ความเสียหาย ข้อพิพาทในหมู่บ้าน					
5.5 การใช้กระบวนการทางศาสนา ในการเยียวยาข้อพิพาท ในหมู่บ้าน					

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

คำชี้แจง : ท่านจงพิจารณาประเด็นข้อความที่ตรงกับความเป็นจริงเกี่ยวกับความรู้สึก / พฤติกรรมของท่านตามเกณฑ์ ดังนี้

- ใช่อย่างยิ่ง หมายถึง ท่านความคิดเห็นเกี่ยวกับ / พฤติกรรมอย่างนั้น มากที่สุด
 ใช่ หมายถึง ท่านความคิดเห็นเกี่ยวกับ / พฤติกรรมอย่างนั้น มาก
 ไม่แน่ใจ หมายถึง ท่านความคิดเห็นเกี่ยวกับ / พฤติกรรมอย่างนั้น ปานกลาง
 ไม่ใช่ หมายถึง ท่านความคิดเห็นเกี่ยวกับ / พฤติกรรมอย่างนั้น น้อย
 ไม่ใช่อย่างยิ่ง หมายถึง ท่านความคิดเห็นเกี่ยวกับ / พฤติกรรมอย่างนั้น น้อยที่สุด

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. แรงจูงใจใฝ่อำนาจ					
1.1 คนในชุมชนให้การยอมรับนับถือข้าพเจ้าเป็นอย่างดี					
1.2 คนในชุมชนมีความสัมพันธ์อย่างดีกับข้าพเจ้า					
1.3 ข้าพเจ้าได้รับความนิยชมชอบจากคนในชุมชนสูง					
1.4 ข้าพเจ้ามักเอาใจใส่สารทุกข์สุกดิบคนในชุมชนเสมอมา					
1.5 ข้าพเจ้ามักช่วยเหลือสังคมเรื่อยมา					
1.6 ข้าพเจ้ายอมรับฟังได้หากมีบุคคลร้องเรียนต่อว่าข้าพเจ้า					
1.7 ข้าพเจ้ามักพยายามกระทำการเพื่อให้มีโอกาasเป็นตัวแทนของคนในชุมชน					
1.8 ข้าพเจ้ามักพยายามเพื่อให้คนอื่นยอมรับนับถือข้าพเจ้า					

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1.9 ข้าพเจ้าอยากจะมีโอกาสทำงาน เพื่อคนในชุมชน					
1.10 ข้าพเจ้ามีความภาคภูมิใจที่ได้ทำ หน้าที่เป็นปากเป็นเสียงแทนคน ในหมู่บ้าน					
2. สามัญสำนึกเชิงเหตุผล					
2.1 การตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้าน ข้าพเจ้าจะให้ความสำคัญของส่วนร่วม มากกว่าคนในครอบครัว					
2.2 การจัดกิจกรรม โครงการต่าง ๆ ข้าพเจ้าไม่เคยทุจริตแม้แต่เงินบาทเดียว					
2.3 การจัดกิจกรรม โครงการพัฒนาหมู่บ้าน ข้าพเจ้าจะมุ่งเน้นการแก้ปัญหา ในชุมชนมากกว่าอิทธิพลของ ผู้มีอำนาจ					
2.4 เงินหรือสิ่งของใดใดก็ไม่มียอิทธิพล ให้ข้าพเจ้าเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจ ด้วยเหตุผลที่ดีแล้วได้					
2.5 การดำเนินงานทุกอย่างของข้าพเจ้า เป็นไปเพื่อผลประโยชน์กับชาวบ้าน มากกว่าการเอาใจผู้มีพระคุณ					
2.6 ข้าพเจ้าไม่ยอมทำตามการชี้แนะของ นักการเมืองที่กระทำขัดต่อ ผลประโยชน์ของคนในชุมชน					
3. อรรถประโยชน์ทางการเมือง					
3.1 ข้าพเจ้ามักจะได้เป็นธุระให้กับ นักการเมือง โดยเฉพาะ ส.ส.					

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
3.2 ข้าพเจ้าเป็นหัวคะแนนให้กับ นักการเมือง โดยเฉพาะ ส.ส.					
3.3 ข้าพเจ้าพยายามที่จะมีตำแหน่ง ทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่ง					
3.4 ญาติพี่น้องข้าพเจ้าส่งเสริมข้าพเจ้า ให้มีตำแหน่งผู้นำในหมู่บ้าน					
3.5 เพื่อนฝูงมิตรสหายข้าพเจ้าผลักดัน ให้เป็นผู้นำชุมชน					
3.6 ข้าพเจ้าอาสาเป็นกรรมการหมู่บ้าน เพราะต้องการเข้าไปมีส่วนร่วม ในการผลักดันโครงการ / กิจกรรม การพัฒนาหมู่บ้าน					
4. การสนับสนุนจากรัฐ					
4.1 นายอำเภอ / ปลัดอำเภอเรียกใช้งาน เป็นประจำ					
4.2 อำเภอส่งเสริมให้จัดกิจกรรมพัฒนา หมู่บ้านเป็นประจำ					
4.3 มีการส่งเสริมให้จัดประกวดแข่งขัน ชุมชนดีเด่นเสมอ					
4.4 อำเภอจัดงบประมาณสนับสนุน กิจกรรมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
4.5 อบต. / เทศบาลเชิญร่วมจัดกิจกรรม ต่าง ๆ เป็นประจำ					
4.6 อบต. / เทศบาลสนับสนุนเงิน งบประมาณการจัดกิจกรรมเสมอ					

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวก ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5. ความร่วมมือจากภาคประชาชน					
5.1 ประชาชนในพื้นที่ให้ความร่วมมือ อย่างดี เมื่อมีการจัดกิจกรรมเกิดขึ้น					
5.2 ประชาชนเรียกร้องกะยั้นกะยoiให้จัด กิจกรรมการพัฒนาชุมชน อย่างต่อเนื่อง					
5.3 ประชาชนสนใจและเข้าร่วมกิจกรรม แต่ครั้งอย่างคับคั่ง					
5.4 ประชาชนมักจะเป็นแนวหน้านำเสนอ กิจกรรมการพัฒนาชุมชน					
5.5 ประชาชนเอาใจใส่การพัฒนาชุมชน ของตนเองทุกถั่วหน้า					

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทการอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่
อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1. การกำหนดกฎหมู่บ้าน

.....

.....

.....

2. การจัดตั้งแนวร่วมการป้องกันเหตุข้อพิพาท

.....

.....

.....

3. การวางมาตรการหรือขั้นตอนการปฏิบัติป้องกันเหตุ

.....

.....

.....

4. กระบวนการใกล้เคียงประนีประนอมข้อพิพาท

.....

.....

.....

5. การเยียวยาคู่กรณีพิพาท

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอ
ไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

คำชี้แจง

1. ข้อคำถามนี้จัดทำขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร ข้อมูลที่ได้รับ
ถือเป็นผลงานทางวิชาการและจะใช้เฉพาะเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาเท่านั้น จะไม่มีผลเสียหาย
ต่อท่านผู้ตอบแบบสอบถามแต่อย่างใดทั้งสิ้น

2. ข้อคำถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการ
หมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

1. ชื่อ - สกุล.....
2. ตำแหน่ง.....
3. สถานที่ปฏิบัติงาน.....
4. วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่
อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

1. ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาด้านแรงจูงใจใฝ่อำนาจ อย่างไรบ้าง ที่จะพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวก
เป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

.....

.....

.....

.....

2. ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาด้านสามัญสำนึกเชิงเหตุผล อย่างไรบ้าง ที่จะพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวก
ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาด้านอรรถประโยชน์ทางการเมือง อย่างไรบ้าง ที่จะพัฒนาบทบาท
การอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

.....
.....
.....

4. ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาด้านการสนับสนุนจากรัฐ อย่างไรบ้าง ที่จะพัฒนาบทบาทการอำนวยความสะดวก
ความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

.....
.....
.....

5. ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาด้านความร่วมมือจากภาคประชาชน อย่างไรบ้าง ที่จะพัฒนาบทบาท
การอำนวยความสะดวกความเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร

.....
.....
.....

ขอขอบพระคุณทุกท่าน ที่กรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา

ภาคผนวก ข

ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ข.1 ค่าความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถาม

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
X1	+1	+1	+1	3	1
X2	+1	+1	+1	3	1
X3	+1	+1	+1	3	1
X5	+1	+1	+1	3	1
X6	+1	+1	+1	3	1
X7	+1	+1	+1	3	1
X8	+1	+1	+1	3	1
X9	+1	+1	+1	3	1
X10	+1	+1	+1	3	1
X11	+1	+1	+1	3	1
X12	+1	+1	+1	3	1
X13	+1	+1	+1	3	1
X14	+1	+1	+1	3	1
X15	+1	+1	+1	3	1
X16	+1	+1	+1	3	1
X17	+1	+1	+1	3	1
X18	+1	+1	+1	3	1
X19	+1	+1	+1	3	1
X20	+1	+1	+1	3	1
X21	+1	+1	+1	3	1
X22	+1	+1	+1	3	1
X23	+1	+1	+1	3	1
X24	+1	+1	+1	3	1
X25	+1	+1	+1	3	1
X26	+1	+1	+1	3	1

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
Y1	+1	+1	+1	3	1
Y2	+1	+1	+1	3	1
Y3	+1	+1	+1	3	1
Y4	+1	+1	+1	3	1
Y5	+1	+1	+1	3	1
Y6	+1	+1	+1	3	1
Y7	+1	+1	+1	3	1
Y8	+1	+1	+1	3	1
Y9	+1	+1	+1	3	1
Y10	+1	+1	+1	3	1
Y11	+1	+1	+1	3	1
Y12	+1	+1	+1	3	1
Y13	+1	+1	+1	3	1
Y14	+1	+1	+1	3	1
Y15	+1	+1	+1	3	1
Y16	+1	+1	+1	3	1
Y17	+1	+1	+1	3	1
Y18	+1	+1	+1	3	1
Y19	+1	+1	+1	3	1
Y20	+1	+1	+1	3	1
Y21	+1	+1	+1	3	1
Y22	+1	+1	+1	3	1
Y23	+1	+1	+1	3	1
Y24	+1	+1	+1	3	1
Y25	+1	+1	+1	3	1

(ต่อ)

ตารางที่ ข.1 (ต่อ)

คำถามข้อ	คะแนนของผู้เชี่ยวชาญ			รวมค่า IOC	ค่า IOC เฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3		
Y26	+1	+1	+1	3	1
Y27	+1	+1	+1	3	1
Y28	+1	+1	+1	3	1
Y29	+1	+1	+1	3	1
Y30	+1	+1	+1	3	1
Y31	+1	+1	+1	3	1
Y32	+1	+1	+1	3	1
Y33	+1	+1	+1	3	1

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ค

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ตารางที่ ค.1 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
X1	92.48	240.974	0.583	0.889
X2	92.30	252.062	0.325	0.978
X3	92.30	249.703	0.378	0.886
X4	92.30	254.933	0.259	0.892
X5	92.43	235.276	0.746	0.875
X6	92.15	249.772	0.355	0.893
X7	92.58	242.251	0.459	0.921
X8	92.65	241.669	0.535	0.839
X9	92.63	239.574	0.568	0.879
X10	92.55	241.126	0.493	0.925
X11	92.20	248.779	0.372	0.945
X12	92.05	246.254	0.438	0.832
X13	92.93	239.917	0.592	0.878
X14	92.18	248.199	0.431	0.854
X15	92.48	240.974	0.583	0.878
X16	92.20	246.985	0.467	0.887
X17	92.20	244.626	0.514	0.898
X18	91.95	245.177	0.534	0.887
X19	92.43	235.276	0.746	0.884
X20	92.48	240.974	0.583	0.878
X21	92.30	252.062	0.325	0.933
X22	92.30	249.703	0.378	0.912
X23	92.30	254.933	0.259	0.897
X25	92.15	249.772	0.355	0.856
X26	92.20	244.626	0.514	0.898

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Y1	91.95	245.177	0.534	0.887
Y2	92.58	242.251	0.459	0.934
Y3	92.65	241.669	0.535	0.919
Y4	92.20	244.626	0.514	0.898
Y5	91.95	245.177	0.534	0.887
Y6	92.65	241.669	0.535	0.953
Y7	92.55	241.126	0.493	0.987
Y8	92.58	242.251	0.459	0.912
Y9	92.65	241.669	0.535	0.889
Y10	92.63	239.574	0.568	0.967
Y11	92.15	249.772	0.355	0.934
Y12	92.58	242.251	0.459	0.934
Y13	92.65	241.669	0.535	0.919
Y14	92.30	252.062	0.325	0.832
Y15	92.48	240.974	0.583	0.878
Y16	92.20	246.985	0.467	0.965
Y17	92.20	244.626	0.514	0.967
Y18	92.15	249.772	0.355	0.856
Y19	92.58	242.251	0.459	0.912
Y20	92.65	241.669	0.535	0.953
Y21	92.63	239.574	0.568	0.917
Y24	92.15	249.772	0.755	0.953
Y25	92.65	241.669	0.535	0.953
Y26	92.63	239.574	0.568	0.849

(ต่อ)

ตารางที่ ค.1 (ต่อ)

Items	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item - Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Y27	92.58	242.251	0.459	0.934
Y28	92.65	241.669	0.535	0.919
Y29	92.65	241.669	0.535	0.953
Y30	92.63	239.574	0.568	0.849
Y31	92.65	241.669	0.535	0.953
Y32	92.63	239.574	0.568	0.849
Y33	92.55	241.126	0.493	0.987

Reliability Coefficients, N of Cases = 42, N of Items = 59, Alpha = .907

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาคผนวก ง

ตัวอย่างหนังสือขอความอนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ที่ รศรป. ว ๐๑๗๔/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.สนุก สิงห์มาตร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวกัลยา มะโซะ รหัสประจำตัว ๖๑๘๒๖๒๐๙๐๒๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านพื้นที่อำเภอไทยเจริญ
จังหวัดยโสธร” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามวัตถุประสงค์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โภคสิทธิ์อิมพร)
คณบดี คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๑๗๔/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รังสรรค์ สิงห์เลิศ

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวกัลยา มะโซ รหัสประจำตัว ๖๑๘๒๖๒๐๙๐๒๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านพื้นที่อำเภอไทยเจริญ
จังหวัดยโสธร” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ โภศลกิตติอัมพร)

คณบดี คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕

โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ที่ รศรป. ว ๐๑๗๔/๒๕๖๒

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
อ.เมือง จ.มหาสารคาม ๔๕๐๐๐

๑๐ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง เรียนเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย

เรียน ดร.สุวิมล สมไชย

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย นางสาวกัลยา มะโซ่ รหัสประจำตัว ๖๑๘๒๖๒๐๙๐๒๐๑ นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชา
รัฐประศาสนศาสตร์ รูปแบบการศึกษานอกเวลาราชการ ศูนย์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม กำลังทำวิทยานิพนธ์
เรื่อง “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกของคณะกรรมการหมู่บ้านพื้นที่อำเภอไทยเจริญ
จังหวัดยโสธร” เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยบรรลุตามวัตถุประสงค์ นั้น

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่าน
เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาการวิจัย

- เพื่อ ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา
 ตรวจสอบความถูกต้องด้านการวัดและประเมินผล
 ตรวจสอบความเหมาะสมด้านภาษา
 อื่นๆ ระบุ.....

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านด้วยดี ขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ เสาวลักษณ์ ไกศลกิตติอัมพร)
คณบดี คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์
โทรศัพท์, โทรสาร ๐-๔๓๗๒-๓๕๕๕
โทรศัพท์ ๐-๔๓๗๒-๒๑๑๘ ต่อ ๗๓๑

ภาคผนวก จ

ภาพประกอบการทำวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ภาพที่ จ.1 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ / การสนทนากลุ่ม โดยเชิญ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล
สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ประธานเครือข่ายกองทุนหมู่บ้านอำเภอไทยเจริญ และ
คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ

การเผยแพร่ผลงานวิจัย

กัลยา มะ โข, สัตยญา เคนาภูมิ และเสาวลักษณ์ โกศลกิตติอัมพร. (2562). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาทการอำนวยความสะดวกเป็นธรรมของคณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่อำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร. ในการประชุมวิชาการระดับชาติ ด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 “การบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล : กฎหมาย ความเป็นธรรม และการกลับคืนสู่ประชาธิปไตย”
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ นางสาวกัลยา มะโฮ
วันเกิด 29 พฤษภาคม 2532
สถานที่เกิด เลขที่ 106 / 1 หมู่ที่ 3 ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร 35150
ที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 106 / 1 หมู่ที่ 3 ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร 35150
สถานที่ทำงาน ที่ทำการปกครองอำเภอไทยเจริญ จังหวัดยโสธร
ตำแหน่ง ปลัดอำเภอ (เจ้าพนักงานปกครองปฏิบัติการ)

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2555 รัฐศาสตรบัณฑิต (ร.บ.)
สาขาวิชาการปกครอง
มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี
พ.ศ. 2563 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ป.ม.)
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY